ሓዳስ ኤርትራ

መበል 33 ዓመት ቁ.14 | ቀዳም 16 መስከረም 2023 | ገጻት 12 ዋጋ 2.00 ናቕፋ

ገጽ 2
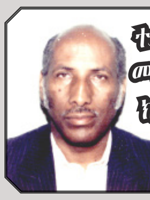
ተመስጦይ ኣብ መጻሕፍቲ ዶ/ር ክብርኣብ ፍረ

ገጽ 3
ሓደጋታትን ኣዕቤናቶምን ንምንካይ...

ገጽ 5
ካብ ማህደር ዝኽሪታት ሰብ ቀደም

ገጽ 7
ሓመድ፡ ድኽዕን ኩነታት ኣየርን ዝምርምር ኣፕሊኬሽን

ገጽ 11
መደብ 'ምልላይ ክኢላታት ተጻወትቲ' ክጅምር እዩ

ምም/ዞባ ማእከል፡ 349 ኣባላት ብዝተፈላለየ ዓውደ-ሞያ ኣሰልጢኑ

ምምሕዳር ዞባ ማእከል፡ ብዝተፈላለየ ሞያታት ዘሰልጠኖም 349 ኣባላት፡ ትማሊ 15 መስከረም ተመረቑ።

ካብ ሰልጠንቲ እቶም 185 ብምትሕብባር ምስ ማእከል ትካላዊ ብቕዓት ኤርትራ፡ ብምሕደራን መራሕነትን ኣብ እምባትካላ ዝሰልጠኑ ክኾኑ እንከለዉ፡ 78 ብኣተሓሕዛን ምሕደራን ገንዘብ፡ 65 ብምሕደራ ግዜን ኣወሃህባ ኣገልግሎትን፡ 21 ድማ ብሸነክን ሓምላይ ቦታታት ኣብ ኣስመራ ዝሰልጠኑ ምዃኖም፡ ሓላፊ ኣሃዱ ምምዕባል ዓቕሚ ሰብ ኣቶ በረኸት ታደሰ ሓቢሩ።

እቲ ዕላማ፡ ዓቕምን ብቕዓትን ሰራሕተኛታት ካብ ብምባል - ብቑዕን ጽፉፍን ኣገልግሎት ንምርግጋጽ፡ ከምኡ'ውን ሓደ ዓይነት ኣገባብ ኣጠቓቕማን ምሕደራን ገንዘብ ንምስራጽ ከም ዝዀነ ብተወሳኺ ገሊጹ።

ዋና ዳይረክተር ክፍሊ ምምሕዳርን ፋይናንስን ኣቶ ተኪኤ ቀሊታ ብወገኑ፡ ምምሕዳር ዞባ ኣብዚ ዓመት እዚ ንምምዕባል ዓቕሚ-ሰብ ዓቢ ቆላሕታ ሂቡ ይሰርሓሉ ከም ዘሎ፡ ምስ ማእከል ትካላዊ ብቕዓት ኤርትራ ብምትሕብባር ኣርባዕተ ዙርያታት ከም ዝተዋህበ ኣረዲኡ።

ግዝያዊ ዳይረክተር ማእከል ትካላዊ ብቕዓት ኤርትራ ዶ/ር ኣበል ሃብተማርያም፡ ተጀሚሩ ዘሎ ስልጠና ምምሕያሽ ትካላዊ ብቕዓት፡ ኣብ ምምሕዳር ዞባ ማእከል ከይተሓጽረ - ኣብ ኩለን ምምሕዳር ዞባታት ክቅጽል ምዃኑ ሓቢሩ።

ኣብ'ቲ ስነስርዓት፡ ኣመሓዳሪ ዞባ ማእከል ኣቶ ፍስሃየ ሃይለ ዝርከቦም ሓለፍቲ ተረኺቦም ነይሮም።

ሰልጠንቲ ኣብ መወዳእታ፡ ጽፉፍን ስሉጥን ኣገልግሎት ንምርግጋጽን ተመሓላለፍቲ ሕማማት ንምግታእን ኣብ ዝግበር ጻዕሪ ኣበርክቶኦም ከም ዝዛይዱ ኣረጋጊጾም።

ጋሽ-ባርካ - ንሰራሕተኛታት ወሃብቲ ኣገልግሎት ኣስተምህሮ ሂቡ

ክፍሊ ቱሪዝም ዞባ ጋሽ-ባርካ፡ ምስ ሰብ ሞያ ጥዕና ብምትሕብባር፡ ኣፍልጦ ሰራሕተኛታት ትካላት ወሃብቲ ኣገልግሎት ኣብ ተመሓላለፍቲ ሕማማት ብሓፈሻ፡ ብጾታዊ ርክብ ዝመሓላለፉ ሕማማት ከኣ ብፍላይ - ክብ ንምባል ኣስተምህሮ ወሂቡ።

ብኣሉታት ን120 ሰራሕተኛታት ኣብ ዝተዋህበ ኣስተምህሮ፡ ጠንቅታትን ዝመሓላለፍሉ መንገድታትን ከምኡ'ውን ጥዕናዊ፡ ማሕበራውን ቁጠባውን ሳዕቤናቶም መብርሂ ተዋሂቡ።

ቱሪዝማዊ ኣገልግሎት፡ ብቐንዱ ምስ መዳቕስ፡ መግብን ማስተን፡ ከምኡ'ውን ምስ መዛናግዒ ዝተኣሳሰር ጠለባት ዓማዊል ንምምላእ ዝቐየድ ኣገዳሲ ንጥፈት ምዃኑ ዝጠቐሰ - ኣብ ክፍሊ ቱሪዝም ሓላፊ ጨንፈር መጽናዕትን ምክትታልን ጾጋታት ኣቶ ስምረት ገብረመድህን፡ ትካላት ዝ. ኣብ ግምት ኣእትየን ብቕዓተን ንምምሕያሽ ክጽዕራ ተላቢዩ።

"ዓሚል እንተ ኸደ ዓሚል ይመጽእ" ዝብል ኣተሓሳስባ ከውገድ ብምዝኽኻር፡ ትካላት ድሌታት ዓማዊል ተረዲአን ብዝተኻእለ መጠን ትጽቢታቶም ከማልኣ ኣተሓሳሲቡ።

ሰልዓ - ዝናብ ኣብ ሰብን ጥሪትን ጉድኣት ኣውሪዱ

ብ8 መስከረም፡ ኣብ ንኡስ ዞባ ሰልዓ - ዓድታት ጸሐት፡ ፊልሒትን ዴጣን ብዝወቐዐ ብርቱዕ ዝናብ፡ ክልተ ኣደታትን 87 ጤለ-በጊዕን ብበርቂ ሞይተን።

ብዘይካ'ዚ፡ ብ18 ነሓሰ 112 ጤለ-በጊዕን ኣርባዕተ ኣእዱግን ብውሕጅ ከም ዝተወስዱ፡ ካብ'ቲ ቦታ ደንገዩ ዝጸሓፍ ሓበሬታ ኣረዲኡ።

ኣብ'ዚ እዋን ሓሓሊፉ ተመሳሳሊ ሓደጋታት በርቕን ውሕጅን ይኸሰት ስለዘሎ፡ ነበርቲ ብሓፈሻ፡ ጓሶትን ወነንቲ ጥሪትን ድማ ብፍላይ ካብ ሩባታት ክርሕቑ፡ ምምሕዳር እቲ ንኡስ ዞባ የዘኻኽር።

ዓንሰባ - ኣብ ምኽሪ ትካላዊ ክብርታት ዘተኮረ ሰሚናር ተዋሂቡ

ኣብ ዞባ ዓንሰባ፡ ንሓለፍቲ ክፍልታት፡ ጨናፍርን ኣሃዱታትን ከምኡ'ውን ንመንእሰያት ሰራሕተኛታት - ኣብ ምኽሪ ሰብ ምምሕዳርን ትካላዊ ክብርታትን ኣትኪሩ ዝነበረ ሰሚናር ተዋሂቡ።

እቲ ኣቐድም ኣብሉ ኣብ ከተማ ከረን ዝተኻየደ ሰሚናር፡ ንቕሓትን ኣፍልጦን ሰራሕተኛታት ኣብ ህንጻት ባህሊ ሰራሕን ምኽሪ ክብርታትን ንምብራኽ ዝዓለመ እዩ።

ኣብ ብሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ ዝተወደበ ሰሚናር ዝመርሐ - ኣብ ማእከል ትካላዊ ብቕዓት ኤርትራ ክኢላ ምሕደራ ኣቶ የናስ ገብረሂወት፡ ብዘለዓለ ኣተኩሮ ክስርሓሉ ዝግባእ ጉዳይ - ምህናጽን ምምሕዳርን ጸጋ ሰብ ምዃኑ ጠቒሱ፡ ትካላዊ ክብርታት ዝኸሰከሱ ኮይኖም ዘሎ ሰብኣዊ ጸጋታት ኣብ ረቛሒ ክብርታቱን ስምምዖን ዓቲቡ ብምስራሕ ከም ዝዀነ ኣገንዚቡ።

ኣብ ትካላት ዝወሃብ ኣገልግሎት - ሰራሕተኛታት ብዝጽዕርቕዎ ስምምዖ ከም ዝተኣሳሰር ዘገንዘበ ኣቶ የናስ፡ ምኽባር ሰዓታት፡ስሉጥነት ኣገልግሎት፡ተሓታትነት፡ ጭውነት፡ ቅንዕና፡ ከምኡ'ውን ጥዑይ ዝምድና ኣሰራሕን ሰራሕተኛን ገለ ካብ'ቶም ክዘውተሩን ክዕቀቡን ዝግብኦም ክብረታት ምዃኖም ኣገንዚቡ።

ትካልን ኣባላትን ኣብ ምኽሪ ባህሊ ሰራሕን ስምምዖን ብውህደት ምስ ዝጸዓ - እቲ ዝድለ ወጽኢት ከምዝርከብ ድማ ኣረዲኡ።

ተመስጦይ ኣብ መጻሕፍቲ ዶ/ር ክብርኣብ ፍረ

ኣማኑኤል በርሀ

መጻሕፍቲ፡ ቀዳመሰንበት ጥራይ እዩም ክንበቡ ዘለዎም። ጽባሕ ስራሕ እንተሃልዩ፣ ምሸት ዝኸውት መጽሓፉ ኣይትገጸጽል። ድሕሪ ቀትሪ ስራሕ እንተሃልዩካ'ውን ንዝሆ መጽሓፉ

ኣይትሓዝ። ሕልሚ ህይወት ንኽጸውዱ ሕልሚ ለይቲ ካብ ዝኸልኡ ጽሓፍቲ እዩ። ግን ከኣ ናይ ሓብር ሕልሚ ስለ ዝኸኣሉ "ዝጠን ድቃስ" በልካ ኣይትኸሶን። ስራሕ እንተብኩርካ'ውን ሓንቲ ካብ መጻሕፍቲ ጠቒስካ፥ "ክንብብ'ንደየ ግዜ ከይተረድኣኒ" እንተበልካ፥ ከም ቅቡል መመኽነይታ ክውሰድ ዝኽእል እዩ። ሳሙኤል'ውን ክውሓሶካ ይኽእል እዩ - ሳሙኤል፥ እቲ ኣብ ብዙሓት መጻሕፍቲ ብልዑል ትንቢት ስም ዘተዋህቦ ገጸ-ባህሪ።

ድርሰታቱ፥ ዋላ'ኳ ሃገበይቱ ትሕዝቶ እንተሃለዎም፡ ግን ከኣ ባቢሎን፥ ዳግማይ ፈተኑ፥ ልኡኻት ሳጥናኤል፥ ማኪፈስቶ. . . እናበልካ ብቐደም ተኸቲልካ ክንበቡ ኣለዎም። እቲ ካብ መኸተ ኣንጻር ተንኮል ክሳብ ልምዓት ሐዘካ ዝኻዓዘ ሳሙኤል፥ ኣብ መንነ መንገዱ ዝኣትዎ ኣይፈተን እዩ - ካብ ፈለማ ምስኡ ክትጓዓዝ ኣለካ።

ቅድሚ 20 ዓመት ኣብ ሰነማ ኣደዮን ኣብ ዝሰበረ ናይ ስተሚበብ ዕላል፥ ዶ/ር ክብርኣብ ብዛዕባ መጻሕፍቱ ከሞግዐ ዕዱም ኩይኑ ኣብ ዝቐረበሉ፥ "ደራሲ ኣይኩንኩን፥ ኣነ ንተሃይ ዝጽሕፍ በዓል ብርዒ እየ" በሉ ነይሩ። ኣነ'ውን ኣብ'ቲ ሽዑ ግዜ፥ እቲ ጽቡቕ ምእንቲ መለሱ ከጽብቐ ብምባል ኣብ'ዛ ጋዜጣ ገለ ርእይቶ ምስ ጽሓፍኩሉ፣ ዳርጋ ተመሳሳሊ መልሲ እዩ ጽሒፉለይ። ዋላ'ኳ ኑታ "ደራሲ ኣይኩንኩን" ዝበላ እንተዘይ ተሰማማዕኩላ፥ ደራሲ መጽሓፍ ድዩ ደራሲ ፈልም? እትብል ሕቶ ግን ኣለዓዒላትለይ።

ምኽንያቱ፥ መጻሕፍቱ ከንብብ ከለኹ ፈልም ዝርኢ ዘለኹ ኩይኑ'ዩ ዝስምዓኒ። ገጸ-ባህርያቱ መተዓብይተይ ኩይናም'ዮም ዝርኣዩኒ። ትንፋስ ለብሶም ኣብ ጎደና እንተዝረኽቦም ብርግጽ መለለኹዎም። ንባዕሉ ደራሲ፥ ኣብ ማሕበራዊ ህይወት ብዙሕ ሕውስ ከም ዝነበሮ ኣብ ቃለ-መጠይቑ ገሊጹ ነይሩ። ገጸ-ባህርያቱ ግን ምስ ኩሉ ኣንባቢ ኣዘዩም ሕዉሳት እዮም። ደራሲ ኣብ ዝርርባት (dialogue) ገጸ-ባህርያቱ ዝጥቀመሎም ቃላት፥ ሕልኽልኻት ዘይብሎም ቅልል ዝበሉን ኣብ ዕለታዊ ህይወት እንጥቀመሎም ስለዝኾኑ፥ ጠቢያቱ ምሳኻ ዘዕልሉ ዘለዉ ኩይኑ እዩ ዝስምዓካ።

ምሸት መጽሓፉ እንተኣንቢብካ ክትብህርር ምዃንካ ፍሉጥ እዩ። ምዃን እኳ መጽሓፉ እንተሒዝካ ኣብይ ከይትድቅስ።

ኣብ ዛንታታቱ ምስ ገጸ-ባህርያቱ ብዘሎካ ትላለ'ሞ፥ ንባዕልኻ ሓደ ካብ ገጸ-ባህርያቱ ትኾውን። እቲ ምንታይሲ፥ መጻሕፍቱ ኣብ ኣደካ ሐጊዝካ ዝንበቡ ኣይኩኑን። እቲ ዋሕዚን ውሕጅን ትሕዝቶኦም ሐዘካ ናብ ወሽጢ'ቲ ውሕጅ እዩ ዘእትወካ። ኣብኡ መቐረትን ሽታን ኣሎ። ኣብ መጻሕፍቱ ደምጽታትን ትርኢታትን ኣሎ። ኩሉም ህዋሳትካ ብምዕረየም ዝዕደሙን ዝሳተፉን። ህዋሳውያን ቃላትን ሓረጋትን (imagery language) ብዘይ ብቑ እዩ ዝጥቀመሎም።

ኣብ መጻሕፍቱ ዝጥቀሱ ቦታታት፥ ዝዓበኻሎም ኮይናም'የም ዝስምዑኻ። እቲ ኣብ ዳርጋ ኩሉን መጻሕፍቱ መሪሕ ጠባይ ዝኾነ ሳሙኤል፥ ሰብ ክፍኣት ክሆድን ክጸየ እንክሎ፥ ክሳድ ሐጊዝካ ጽኒሕካ ሓግዞ እዩ ዝመጽኣካ። ምኽንያቱ፥ እቲ ሰእሊ በየን'ዩ ኣቋራጭ በየንከ ኣሎ ጥውይዋይ ይሕብረካ እዩ። ንኣብነት፥ ልኡኻት ሳጥናኤል ክተንበብ እንከለኻ፥ ንናቑፋን ኣስመራን፥ ባጽዕን ሰንዓፈን ብኣካል ምፍላጠን ኣየድልየካን እዩ - ባዕሎም እቶም ስእላውያን መግለጺታት ቀልጢፎ ኣብሎም ከርእዩኻ እዮም።

ትንቢታዊ ደራሲ እዩ ዝበልዎ ኣንበብቲ እውን ኣለዉ። ካብ ጎረቤቡቲ ሃገራት ይኹን ካብ ርሑቕ ክመጽእ ንዝኽእል ተጻብኦ፥ ኣቐዲሙ ብበለ ኩርናዕ ይተናኸፎ እዩ - ብፍላይ'ኳ ኑቲ ስነ-ኣእምሮኣዊ ሸነኽ። ኣእምሮ መንእሰያት ንምጥምዛዝ ዝግበር ሸርሒታት፣ ሰብ ጥዕና ተመሲሎም መንግስትን ህዝብን ክሓፍትኹ ዝሰልኩ ጉጅለታት፣

ጸላእቲ ካብ ወሽጦም ዘውጽእዎ ምስጢራትን ኣብ ሓድሕዶም ዝፍጠር ዘይምትእምማንን፥ ናይ ህዝብና ንቕሓትን መኸተን፥ ብልቢ ወለድ መልክዕ ዝቐረቡ - ግን ከኣ ናይ ሓቂ ፍጻመታት እዮም። ብፍላይ ኣብ መጽሓፍ "ልኡኻት ሳጥናኤል" ዘሎ ዛንታ'ሞ፥ "ቅድሚ 20 ዓመታት ኽሪርና ገሚትዎ ድኾን'ዩ?" ዘብል እዩ።

ኣብ'ዛ መጽሓፍ፥ እቲ ብምትንኻፍ ዝመሓለለፍ ሕማም ተላኢኹ፥ ብፍላጥ ብምዕራብ ናብ ከረን ዝኣተወ ገጸ-ባህሪ፥ ብዙሓት ሰባት ክሕማዝዎ ኢሎም ይሕዝዎ'ሞ፣ ሕማሙ ምስ ተፈልጠ ንዓኣቶም ንምውሻብ ዝግበር ጻዕሪ እዩ እቲ ቅልስ፥ እቶም ኣብ'ታ ኣውቶቡስ ምስኡ ተሳፊሮም ዝመጽኡ ጊያሾ ግን ገለ ንወገን ናቕፋ ገለን ንከበሳ ፋሕ ስለዝበሉ፣ ንምርካቦም ዝግበር ጻዕሪ ኣመና ከቢድ ይኸውን። ዋላ'ኳ እቲ ቀንዲ ሕመረት ናይ'ቲ ዛንታ ተጻብኦን መኸተን እንተኾነ ኣብ'ቲ ግዜ'ቲ ከም ኣዓይት ሕማም ብዘይምንባሩ ግን "ትንቢታዊ" ክበሃሎ ዘኽእል እዩ።

እቲ ኣብ መጻሕፍቲ ባቢሎን፥ ዳግማይ ፈተኑ፥ ልኡኻት ሳጥናኤልን ማኪፈስቶን ኣብ መኸተ ኣንጻር ተጻብኦታት ዝሕለፍ ሳሙኤል፣ መወዳእታኡ ግን "ርሕስቲ መሬት" ኣብ እትብል መጽሓፍ ኣብ ልምዓት እዩ ተኣምራታዊ ምርምር

ገይሩ ዝዕወት። እዚ ንባዕሉ፥ ዝበን ኩሉን መጻሕፍቲ ተኸታታሊት ፊልም የምስለን።

መጽሓፍ ባቢሎን ዋላ'ኳ ኣብ ጽሑፍ እንከሎ'ውን ንባዕላ ፊልም እንተኾነት፣ ብኣሳይነት ምስጉን ዘርኣይ (ወዲ ፈረ-ዳይ) ግን ብዙሕ ናይ ምርዓም ወይ'ውን ናብ ናይ ፊልም ጽሑፍ ናይ ምቕያር ጻዕሪ ተኻዩዱሉ፥ ናይ 1:45 ሰዓት ፊልም ተሰሪሓ እያ።

ዶ/ር ክብርኣብ ፍረ፥ ናይ ጥዕና፥ መኸተ፥ ልምዓትን ማሕበራዊ ህይወትን መጻሕፍቲ ኣበርኪቱ እዩ - ኣብ'ዚ ቀረባ እዋን ካብ'ዛ ዓለም ተሰኒቡ።

ዜና

መቓብር ሓርበኛታት ከተማ ደቀምሓረ ብጽፈት ይህነጽ ኣሎ

ብኣሳይነት እዚ ማእከልን ምምሕዳር ንኡስ ዞባ ደቀምሓረን ዝዕመም ዘሎ ህንጻት መቓብር ሓርበኛታት ከተማ ደቀምሓረ፥ ብጽፈት ይሰላሰል ከም ዘሎ ተሓቢሩ።

እዚ ዝተገልጸ፥ ነበርቲ ምምሕዳራት ከበቢ ጋዴን፥ ሰሳሕ፥ ዓዲርሶን ኣውለዕ ጸሩን፥ ብ31 ኑሓሰ ኑየም ኣብ'ቲ ስራሕ ዝተዋፈሩ ኣባላት ሓይልታት ምክልኻል ኣብ ዝገበርዎ ናይ ምሳሕ እንግዶት እዩ።

ነበርቲ ንኡስ ዞባ ደቀምሓረ ሰራዊት ንምትብዕ ንዘውድብዎ ዘለዉ መደባት ዘማሰኑ - ኣዛዚ ክፍለሰራዊት 39 ሌተና ኮሎኔል ኣብርሃም ብርሃነ ኣወሃሃዲ ማሕበራት ካፒተን ጉይትኦም ሃብተን፥ "ጅግኑ ሰማእታትና ዝዓረፍሉ ቦታ ምውቃብ፥ ናይ ሕልና ዕረፍቲ ዝሀብ ስለዝኾነ፥ ብዝለዓለ ሞራል ክንቅጽሎ ኢና" ኢሎም።

ኣቐዲሞም ዝተፈላለየ ምምሕዳራት ከበቢ ንኡስ ዞባ ደቀምሓረ፥ ተመሳሳሊ እንግዶት ከምዝገበሩ ዝዘከር እዩ።

ኣቑርደት - ኣፍልጦ ኣብ ሕጊ ንምብራኽ ኣስተምህሮ ተዋሂቡ

ኣብ ከተማ ኣቑርደት፥ ኣፍልጦ ሕጊ ንምብራኽ ዝዓለመ ኣስተምህሮ፥ ንሰራሕተኛታት ትካላት መንግስቲ፥ ሃገራውያን ማሕበራትን ኣባላት ሰራዊትን ተዋሂቡ።

ኣዛዚ መደበር ፖሊስ ንኡሳን ዞባታት ኣቑርደትን ድግን ካፒቴን ሃብቱ ወልደኣብን ኣኽባሪ ሕጊ ንኡስ ዞባ ኣቑርደት መንእሰይ ያሲን ዓሊን፥ ኣብ ኣምር ሕጊ ብሓፈሻ፥ ብቐንዱ ድማ ንክሰብ ዘወሃብ መሰላት፣ ተራ ኣኽባሪ ሕጊ፣ ከምኡ'ውን ክብርታትን ጸጋታትን ሕብረተሰብ ንምዕቃብ ክግበር ኣብ ዘለዎ ጻዕሪ ሰፊሕ መብርሂ ሂቦም።

"ቀልጢፍካ ንፖሊስ ሓበሬታ ምሃብ፥ ቀልጡፍ ረዲኤት ምርካብ ማለት እዩ" ዝበለ ካፒቴን ሃብቱ፥ ሕብረተሰብ ብሓፈሻ ወለዲ ድማ ብፍላይ፥ ኣብ እሩም ኣተዓባብያ ደቆም ብቐዳምነት ክሰርዕዎ ዝግብኦ ድሕሪ ምዝርዛር፥ ንድሕነት ሕብረተ-ሰብን ሃገርን፥ ኣብ ጉድኒ ኣኽበርቲ ጸጥታ ኮይኖም ክደጋገፉን ካብኦም ዝሕተት ከማልኡን ኣተሓሳሰቡ።

ኣኽባሪ ሕጊ መንእሰይ ያሲን ዓሊ ብወገኑ፥ ምኽባር ሕጊ መሰረት ሰላማዊ ናብራ ከምዝኾነ ብምምልካት፥ ኣብ ረቡሓታት ምኽባር ሕግን ሳዕቤናት ዘይምኽባር ሕግን መብርሂ ሂቡ።

ኣመሓዳሪ ንኡስ ዞባ ኣቑርደት ኣቶ ኢሳቕ ጥዑም፥ ከም'ዚ ዓይነት ኣነቓቓሒ ኣስተምህሮታት ብቐጻሊ ክካየድ፣ ብፍላይ ድማ ኣብ ቅኒ ሕጊ ክድፋኣሉ ኣዘኻኺሩ።

ብዘይካ ሰኑይ መዓልታዊ እትሕተም ጋዜጣ

ዋና ኣሰናዳኢ
ኣሰፍሃ ተኽለማርያም

ምክትል ኣሰናዳኢ
ብርሃነ ምሕረትኣብ

ቍ.ስ 116266 / 201820(2220)

ቦርድ ምስንዳእ
ዮሴፍ ሃይለማርያም
ምሉእብርሃን ሃብተገብርኤል
ተስፋኣለም የማነ
ተስፋልደት መብራህቱ

ቍ.ስ 201820 (2214)
ፋክስ. 127749 - ቍ.ሳ.ጸ. 247

ለይ-ኣውት
ትንሱእ ፍስሃየ | ቤተልሄም ታደሰ
ሳምራዊት ሃብተ | ፍርቱና ኤፍሬም

ቅሳነት ተወልደ

ምዝርጋሕ ጋዜጣ
ቍ.ስ.200454-07121322
ምልክታ
ቍ.ስ. 125013 - ቍ.ሳ.ጸ. 1284

ሓደጋታትን ሳዕቤናቶምን ንምንካይ. . .

ሰብ ብባህርኡ - ሕማቕ ነገር ክርኢን ክሰምዕን ኣይምነን እዩ። ጸጸብቑ ምምናይ ሕማቕ ኣይትምነ፡ ህይወት ግን ስሙጽ ኣይኮነትን። ጉድኢ ጉድኢ ዘሕጉሱ ነገራት፡ ዘይተደለየት - ግን ከኣ ግድን ክንገጥሞም ዘሎና ፍጻሜታት ዝተደራረበዋ እያ። ኣካል ዕለታዊ ህይወትና ዝኾነ 'ክውንነት' ክሳብ ዝሃለወ፡ ሓደጋ ሓደ ካብኡ እዩ። ደሊኻዮ ዝመጽእ፡ ጸሊእካዮ ዝርሕቕ ክስተት ኣይኮነን። "ሓደጋ ወዘበ'ዩ" እትብል ኣበሃህላ ኣብ ቦታኣ ኮይና፡ ምኽባር ሕግታትን ምጥንቃቕን ከም ኣካል መዓልታዊ ሂወትና እንተደኣ ተላቢስናዮ ግን፡ ብዙሓት ሓደጋ ክስዕቡ ዝኽእሉ ኩነታት ከምኽነን ከምእንኽል ክንዘንግዖ ኣይግባእን።

ዕላማ ናይ'ዚ ጽሑፍ፡ ኣብ ከባቢና ክኽሰት ዝኽእል ባህርያዊ ይኹን ሰብሰርሖ ሓደጋ ኣብ ግምት ኣእቲና፡ ዕለታዊ ንጥፈታትና ብሰላም ከሰላስልን ብሓደጋ ዝስዕብ ክሉ-መዳያዊ ጉድኣት ከነቃልልን - ኣበርክቶ ንምግባር እዩ።

ትርጉም ሓደጋ -

ሓደጋ ቃል ብቓሉ ድንገት፡ ወደቓ መቐዘፍቲ. . . ማለት ኪኸውን ከሎ፡ ብዓይነቱ ኣብ ክልተ ከፊልና ክንርእዮ ንኽእል፡ ባህርያዊ ሓደጋን ሰብሰርሖ ወይ ዝጠንቁ ሓደጋን። ሕውስዋስ ናይ ክልቲኡ ክኸውን እውን ይኽእል እዩ። ሰብ ዝጠንቁ ባህሪ ዝተሓወሶ ክስተት። ኣብ ሕብረተ-ሰብና፡ ብዙሕ ህላወ ሓደጋታትን ክየገር ዝጕበኦ ቅድመ ምድላዋትን ፍጹም ግንዛበ የለን ማለት ኣይኮነን። "ውሕጅ ከይመጽአ መገዲ ውሕጅ ጽረግ" ዝብል ምስላ ቀዳሞት እንተረኣናዮ፡ ሓደጋ ከይመጸ ኣቐዲምካ ምድላው ከምዘድልን ዘመላኽት እዩ። ከም ንግዲ፡ መርዓን ካልኦት ጸምብላትን ኣብ ግዜ ሓጋይ ዝዘውተሩሉ ምኽንያት፡ ኣብ ግዜ ክረምቲ ንዘጋጥሙ ሓደጋታት ብምግንዛብ ከይኮነ ኣይተርፍን። "ክረምቲ ዝገደሸ ካብ ከልቢ ኒዩ-ሓደሸ" ዝብል ምስላ እውን፡ እዋን ክረምቲ ዝገበር ምንቅስቓስ ጸቡቕ ከምዘይኮነ የስምዕ።

ሓደጋታት፡ ዓለማዊ፡ ክፍሉ-ዓለማዊ፡ ሃገራዊ፡ ዞባዊ ወይ እውን ኣብ ወሰን ቦታ ክኽሰቱ ይኽእሉ። ጽልዋኦም ከኣ፡ ስብኣዊ፡ ቁጠባዊ፡ ማሕበራዊ፡ ስነ-ኣእምሮኣዊ ኣከባብያዊ ክኸውን ይኽእል።

ዝድጋገሙ ባህርያውያን ሓደጋታትን ክየገሩ ዘለዎም ጥንቃቐታትን

ሓደጋታት፡ ምስ ጂኦግራፍያዊ ኣቀማምጣን ቅርጺ-መሬትን ወቕትን ይተኣሳሰሩ እዮም። ንኣብነት፡ ኣብ ኤርትራ ምስ ወቕትን ጂኦግራፍያዊ ኣቀማምጣን ተዛሚዶም ካብ ዝርኣዩ ሓደጋታት ንምጥቃስ፡-

ህቡባዊ ዝናብን ውሕጅን ምዕልቕላቕን ብተደጋጋሚ ዝጸልዎም ከበቢታት ምብራቓውን ምዕራባውን ኣጻደፍን ጕማም ባሕርን ክኸሉ ከለው፡ ብዙሕ ሳሕቲ ወቕቲ ዘይሓለፈ ዝናብ ክኽሰት ከሎ - መብዝሕትኡ ግዜ ኣብ እዋን ክረምቲ ከበባን ባሕርን የጋጥሞ። ስለዚ ኣብ እዋን ክረምቲ ኣብ ጥምጥም ሩባታት ዝቕመጡ ንጥፈታት ምንቅስቓሳትን ህላወ ወሕጅ ኣብ ግምት ከእትው ይግባእ። ደበና ከይተረኣየ ስለዘይሀሉ ክውግኡ ዝኽእሉ ተገዳስነት ንብረት - ከም ጥሪት ማይ ተሸከርካሪ . . ምውጋእ።

ብረድ ዝሃሰየ ህቡባዊ ዝናብ መብዝሕትኡ ግዜ ኣብ ከቦታትን ኣጻደፍን የጋጥም። ኣብ ገላጸት ዝጸንሐ ሰብ ጥሪትን ትሕቲ ዕድመ ቆልዑን ድማ ግዳያት ይኾኑ። ዝያዳ ሓደገኛ ዝገብሮ ድማ፡ ጓሶት ኣብ ገምገም ሩባን መዕቀሊ ዝኸውን ውሑስ ቦታን ኣብ ዘይብሉ መጋሆጊታት ምስ ዝጸንሑ እዩ። ኣብ መጋሆጊታት ዓዲ ንመዕቀሊ ዝኸውን ቦታ ምድላው፡ ጓሶት ኣብ ትሕቲ ሰንሰለት እምኒ፡ ገረብ፡ ከምኡ'ውን ውሕጅ ኣብ ዝሓልፈሉ ቦታ ንኸየዕቅሉ ምምኻር ሓጋዚ እዩ።

ባርዕ ኣብዩቲ ብተደጋጋሚ ዝርአየሎም ከበቢታት፡ ብሰዕርን ቃንጫን ዓኑን ዝተሰርሑ ኣብዩቲን ሰፋሕቲ መጋሆጊታትን ዝርከብሉ ከበቢታት መታሕት ሃገርና ኮይኖም፡ ኣብ ሕሩም ሕዛእቲን ብርቱዕ ቁጽሪን ዘለዎም ከበቢታት - ከም ዱር ሰሜናውን ደቡባውን ባሕሪ፡ ጫካታት ዒርኮብዝኮባይ ዞባታት ሰ/ቀ/ባሕርን ደ/ቀ/ባሕርን ጋሽ-ባርካን ብተደጋጋሚ ይረኣ። ኣብ ከቦታት እውን ኣብ እዋን ሓጋይ ኣብ መእከቢ ሓሰርን ቅጣጦታትን ባርዕ የጋጥም'ዩ። ኣብ ከተማታትን ሓውሲ ከተማታትን እውን፡ ምስ መፀደሊን መኽዘንን ነዳዲ፡ መስመራት ኤሌክትሪክ ኣብ ኣብዩቲ - ዝፍጠሩ ምስ ዕትሮ ጋዝ፡ ምርሳዕ ዝተኣጉደ ዘቤታዊ ሓዊ. . . ዝተኣሳሰሩ ባርዓት የጋጥሙ እዮም።

ተርእዮታት ምንቅጥቃጥ ምድሪን እሳተ-ጎመራን ሱናሚን (ብናይ ባሕሪ ምንቅጥቃጥ ዝፍጠር ማዕበል) ዞባታት ሰሜናዊን ደቡባውን ቀይሕ ባሕርን ምብራቓዊ ኣጻደፍን ኮይኖም፡ ከም ደረጃኦም ክሳብ ካልኦት ዞባታት ክስሕቡ ጽልዋ ክህልዎምን ይኽእል። ክኢላታት ናይ'ዚ ዓውዲ፡ ባዕሉ ዘይኮነስ ብሰብ ሰርሖም ህንጻታት ዝወርድ ጉድኣት ዝያዳ ከምዝበኣሶ ይሕብሩ። ስለ'ዚ፡ ኣብ እዋን ምንቅጥቃጥ ምድሪ - ካብ ህንጻታት ምውጻእን ኣብ ቃልዕ ቦታ ምጽናሕን ይምረጽ።

ማዕበላዊ ዋዒ ብልሙድ ኣጸዋውዓ "ስሙም"፡ ኣብ መታሕት ሃገርና ብፍላይ ድማ ኣብ ገምገም ቀይሕ ባሕርን ምብራቓዊ ጎላጉልን ኺኑ ይረኣ። ኣብ ከም'ዚ ኩነታት፡ ሰብ ምንቅስቓሱ ከውሕድን ኣብ ጽላል ኮፍ ክብልን ኣብ ኣፍ-ደገ ቤቱ ገረብ ክተክልን ኣብ እዋን ሣሩር ማይ ክርሸርሽን ንሃሩር ዝሰማምዑ ኣልባሳት ክዘውትርን ይምከር።

ማዕበላዊ ደርና ብልሙድ ኣጸዋውዓ (ካምሲን) እውን ኣብ ምብራቓውን ምዕራባውን መታሕት ሃገርና - ብፍላይ ኣብ ገምገም ቀይሕ ባሕሪ ኺኑ ይረኣ። ሓደ-ሓደ ግዜ ካብ ሰሜናዊ ምዕራብ ኤርትራ ዝርከቡ ሰፋሕቲ ምድረበዳታት ተበጊሱ ሰማይ ምሉእ ብምሉእ ሸፊኑ፡ ቀይሕ ባሕሪ ሰንጢቑ ክሰግር ይረአ። ከም ሓደጋ ብዙሕ ኣሰካፊ ኣይኮነን - ግዳ ናይ ሓመድ ጸርግያታት ስለዘዕለቕሉን ተራኣይነት ስለዘጉድልን ግዝያዊ ናይ መጓዓዝያ ጸገም ክፈጥር ይኽእል። ኣብ ከም'ዚ እዋን፡ ህዝቢ ብሓፈሻ መራሕቲ መካይን ድማ ብፍላይ፡ ዘድሊ ጥንቃቐ ክገብሩ ይግባእ።

ሓደጋታት፡ ከውግድዎም ኩሉ ኣይከኣልን እዩ። ይኹን'ምበር፡ ዘድሊ ቅድመምድላዋት ብምግባር ንሳዕቤናቶም ብምልላይን ምቕላስን ኣብ ሕብረተሰብ ዝወርድ ኩሉ-መዳያዊ ሃስያ ከነጉድልን እዋን ሓደጋን ድሕሪ-ሓደጋን ዝገበር ንጥፈታት ዳግመ-ሕውየትን ስሉጥን ዕውትን ክንገብሮ፡ ጸጋታት ኣብ ዝገብኦ ክነውዕሎን ንኽእል።

ምሕደራ እዋን ሓደጋታት

ምሕደራ ሓደጋ ክበሃል እንከሎ፡ ብባህርያውያን ይኹን ሰብ ዝጠንቆም ሓደጋታት ንዝመጽእ ኩሉ-መዳያዊ ጉድኣት ንምውሓድ ዝዕላማኦም፡ ቅድሚ ክስተት ሓደጋ፡ ኣብ እዋን ክስተት ሓደጋ፡ ድሕሪ ክስተት ሓደጋ፡ ብዝተወደበ ኣገባብ ዝፍጸሙ ዝተወሃሃዱ ንጥፈታት ምሕደራ ዝሓቁፍ - ሰብኣዊ፡ ፋይናንስያውን ሎጂስቲካውን ምቕርራብ ዝሓትት ሰፊሕን ዝተወሳሰበን መስርሕ እዩ።

ቅድሚ ክስተት ሓደጋ

ድሕነታዊ ፖሊሲ ሃገርና፡ ኣብ ምክልኻልን ቅድመ-ድልውነትን ዘድሃበ እዩ። ሓደ ካብቲ ብዙሕ ናይ ቀረባ ኣብነት፡ ለበዳዊ ሕማም ኮቪድ-19 ከም ዓለማዊ ስግኣት ጥዕና ምስ ተኣወጀ፡ ኤርትራ ካብተን ኣቐዲመን ምሉእ ምርጋጥ ዝኣወጃ ሃገራት እያ። ከምኡ ስለዝገበረት ድማ፡ ብተዛማዲ ብውሑድ ክሳራ ሓሊፋቶ ክንብል ንደፍር።

ኣብ ዜናታት ወሽጢ ሃገር፡ "ፖሊስ ኤርትራ ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ንህዝብን ተማሃሮን ኣስተምህሮ ሂቡ" ዝብል - ኣገዳሲ ኣካል ድሕነት ዝኾነ ዜና ንሰምዕ ኢና። ከም'ዚኣቶም ዓይነት ኣስተምህሮታት ኣብ ምንካይ ሰብሰርሖምን ባህርያውያንን ሓደጋታት ዘይንዓቕ ኣበርክቶ ከምዝነብሩ ዘጠራጥር ኣይኮነን። መጽሓፍ ህዝብን ፖሊስን እውን ኣብ ምሕያል ንቕሓት ኣንጻር ሓደጋታት እተጻወቶ ተራ ብቐሊል ዝግመት ኣይኮነን።

ኣብ ትካላት ጥዕና፡ ብዙሕ ተመሓላለፍትን ዘይተመሓላለፍትን ሕማማትን ጽሬት ኣካላትን ኣከባብን፡ ልግሲ ደምን ካልእን ኣመልኪቶም ብኽኢላታት ወለንተኛታትን ዝወሃቡ ኣስተምህሮታት ኣብ ምብራኽ ንቕሓት ዜጋታት ቅድሚ ክስተት ሓደጋ ዘለዎም ኣበርክቶ ቀሊል ኣይኮነን።

ክኢላታት ሱምድርን መማህራን ክሊኒካትን ሃገርና እውን ንህርያውያን ሰብ ዝጠንቆም ሓደጋታት መጸናዕታዊ ጽሑፋት ብምቕራብ፡ ሞያዊ ትንታነታት ብምሃብ፡ ከምኡ'ውን ብዙሕ ክየገሩ ዘለዎም ጥንቃቐታትን ቅድመ-ድልውትን ምኽርም ንኽልግሱ ምዕዓም። እዚ፡ ኣብ ምብራኽ ስፍልጠታዊ መረዳእታን ኣብ ምንካይ ሳዕቤናት ሓደጋን ምትህድዳእ ሕብረተሰብን ኣብ እዋን ሓደጋ ኣበርክቶኡ ብቐሊል ዝግመት ኣይኮነን።

ከም ኣብነት ናይ'ዚ፡ ፕሮፈሰር ጉብረብርሃን ዑቕባዮሃንስ ብጹዕየም፡ ኣብ ዞባ ሰ/ቀ/ባሕሪ ኣተኩሮም ኣብ 2019 ዘዳለውዎ መጸናዕታዊ ጽሑፍን በበጽዋ ኣብ ወደባዊት ከተማ ምጽዋዕን ከበባኣን እናተንቀሳቐሱ ዝሀብዎ ሞያዊ ኣስተምህሮን ክጥቀስ ይከኣል። ብመሰረት ኣብ መጸናዕታዊ ጽሑፍ ፕሮፈሰር ጉብረብርሃን ብጹቱን ሰፊሩ ዘሎ ጥንቃቐን ቅድመ-ድልውነትን ንተኽእሎ ክስተትን ተቓላዕነትን ሓደጋ ከምዝዝክየ፡ ብኣንጻሩ ተኽእሎ ሓደጋ ምስ ክስተትን ተቓላዕነትን ከምዝራብሕ - ብሓጺር ሰፊሩ ንረክቦ።

ንሓደጋ ምንቅጥቃጥ ዝተቓልዐ (ኣብ ሰንሰለት ዘለው) ጥንታውያን ህንጻታት ወሽጢ ባጽዕ

ቅድሚ ክስተት ሓደጋ ክውሰዱ ዘለዎም ስጉምትታት፡

=ምውዳድን ምሕያልን ስርዓት-ትግባሮን ቅድመ-ማጠንቀቕታን፡

=ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ጸላታት ጥቡቕ ምትእስሳር ምፍጣርን፡ ኣፍሰወትሩ ሰክተር ኣብ እዋን ክስተት ሓደጋ ከበርክቶ ዝኽእል እጃም ምፍላጥን ድሉው ምዃንን፡

=ምክንኻን ኣገዳሲ ትሕተ ቅርጺ ከም ምንጪ ዝስተ ጽሩይ ማይ፡ ምንጪ ጸዓት ትካል ጥዕና፡ ትካል መጥፍኢ ሓዊን መሳለጥያታቱን - ኩሉ ግዜ ብቑዓት ክረጋገጹን ንስራሕ ድሉው ክኾኑን ይግባእ።

ክኢላታት ስነ ምድሪ ኣብ መመንጨዊ ጸዓት ሕርጊጎ ዝሎ ኣተሓሕዛ እናተዓዘቡ፡

=ብዙሕ ክኽሰቱ ዝኽእሉ ሓደጋታትን ክየገር ዘለዎ ቅድመ-ድልውነትን ንሕብረተ-ሰብ ብሓፈሻ ንእድሪባታትን ትካላትን ሰፊሕ ኣስተምህሮ ምሃብ፡

=ዜጋታት ንህይወቶምን ንብረቶምን መድሕን ክኣትዉ ምትብባዕ፡

=ንሓደጋ ዘቃልዑ ሰንሰለት ህንጻታት፡ ቢንቶታት፡ መሳለጥያታት፡ መካኣኺሊ ውሕጅ/ማዕበል . . . ብኣጋ ከም ዝጽገኑ ምግባር፡ ዘየለዉ እንተኾይኖም ድማ ምህናጽ፡

=ኣብ ገምገም ባሕሪ ዘለዋ ከተማታት ናይ ገረብ ሾራ ልሙዕ ኮረደዮ ምስ ዝህልወን፡ ሓያል ማዕበል (ሱናሚ) ብምህዳእ ዝወርድ ሓደጋ ምዕልቕላቕ ኣብ ምቕላል ኣገዳሲ'ዩ፡

=መንበሪ ኣብዩትን ትካላትን ውሑስ ኣጠቓቕማ መሬት፡ ህንጻዊ መምዘኒ ብቐዓት ኣብ ግምት ብምእታው ክስርሑ ይግባእ። ብዘተኽእሉ መጠን ንሓደጋ ምዕልቕላቕ፡ ምህምም መሬት፡ ምጽፋፍ መንደረጋሕ . . . ዝተቓልዐ መሬት፡ ናጻ ምዃዕ፡ ንሓደጋ ዘቃልዑ ቅጥዒ ዘይብሉ ኣብዕራን ሻውላትን ቅድሚ ሓደጋ ምፍላጡ ክምዝርደኣ ኣለምም፡ ምኽንያቱ ብጉዘሪ ከምዝተራረጸ ኣብ ሻውላት ዚጋጥም ሓደጋ ባርዕ ነቲ ምዕልቕላቕ ንምኽርሒ ህይወት ኣድሕን ዝተሓላለኸ ይገብሮ ንዕበን ሓደጋታት የኽብዶ።

=ሓሉም ኣመሓደርቲ በበደረጃኦም ንእዋን ሓደጋ ዘርርቶም ትሕጃ ወጥን ጸጋታትን ዓቕሚ ሰብን መሳለጥያን ክህልዎም ኣገዳሲ ጽቡቕ ልምዲ ኢዩ፡ ዝኾነ ውዒ ኣካል እንታይ ኪገጥም ይኽእል? እንታይ ቅድመምድላዋት የድሊ ኢሉ ክሓስብ ንበርዩ።

=ትካላት ንኣካላት ኣብ እዋን ሓደጋ ዘርርቶም ናይ ስልጠና መደባት ከም ቀዳማይ ረድኤት፡ ምጥፋእ ሓዊ፡ ኣጠቓቕማ መሳርሒታት ድሕነት . . . ክህቡ ሓጋዚ እዩ።

ኣብ እዋን ክስተት ሓደጋ

ሓደጋ ምስ ኣጋጠመ ቅድም ቀዳድም ዘይትትካእ ህይወት ንምድሓን ምጉያይ እዩ፡ ድሕሪ ንጉዳት ሓደጋ በበደረጃኦም ረድኤት ዝረኽቡሉ መገዲ ምፍጣር፡ ዝበር ረድኤት ጥዕና ዕለታዊ መግቢ፡ ኣልባሳት፡ ግዝያዊ መዕቆቢ፡ ናውቲ ጽሬት . . . ምቕራብ ካብ ዝወረዶም ስምባደን ነወጽን ዘተዓሪፉ ማሕበራዊ ምኽርን ብዝምልከቶም ሞያውያን መሪሕነት ሃያማናትን ክምዝረኽቡ ምግባር።

ኣብ ሕብረተሰብና ካብ ዝሓለፉ ክሰርሓሉ ዝጸንሐን ዘሎን ናይ ምትሕግጋዝ ልምዲ ስለዘሎ፡ ካብ ሳልሳይ ኣካል ዝመጽእ ደገፍ ከይተጸበና ጸጋታት ከበባና ብምውህሃድ ዝሓለፍ ምግባርን ንጉዳት ሓደጋ ምርዳእን ክድፍኣሉ ዘለዎ ቅዱስ ተግባር'ዩ። ንልበይምን ንበረቶምን ከይፈቶቹ ኣብ እዋን ሓደጋ ዘለዎም ምስ ጸገም ህዝቦም ዝቖሙ ሰብ ጸጋ ድማ ህይወት ካብ ምድሓን ዝበሊ ጸጋ ስለዘሎ ውዕሉዎም ዕዙዝ እዩ።

ብሓጺሩ፡ ዝተጠቕሰ ሰናይ ተግባር መጸናዕታት ከምዝገልጽዎ፡ ኣብ እዋን ሓደጋ ንዝጋጥም ዘይርጉእ ኩነታት ተበሊጾም ናብ ስርዓን ምጥፍፋእን ዝቐረፉ ንግዝያዊ ሕጽረት ቀረብ፡ መዘምዝም ኣብ ኣደም ዝጅሕ ሓሽኻት ብዙዓዳሉ ዋጋ ዝሓጡ ሓደ-ሓደ ስስዓት ስለዘለው፡ ህዝቢ ብሓፈሻ ኣካላት ጸጥታን ፖሊስን ምምሕዳራትን ደማ ብፍላይ ንኸይዝኣዎ ሕልና ኣልቦ ዝኾኑ ሰባት ዘኖናሕሲ ስጉምቲ ክወስዱ ይግባእ።

ንምጥቕላል፡ ባህርያውያን ይኹኑ ሰብሰርሖም ሓደጋታት፡ ኣካል ዕለታዊ ህይወት ደቂሰብ እዮም። ኣብ መላእ ዓለም ብዘተፈላለዩ መልክዓት ዝኽሰቱ ዘለው ዝተፈላለዩ ሓደጋታት፡ ጠንቆም ወድሰብ ባዕሉ ምዃኑ ብዙሓት ናይ ሱእቢ ተመራመርቲ ይሰማምዑ። እዚ ማለት ንሕና ደቂሰብ ኣብዛ እኽሎ ናይ ሓባር ቤትና ዝኾነት ዓለም ብሓፈሻ ኣብ ዘለናዮ ከባቢ ሃገርና ብፍላጥን ብዘይፍላጥን ብምጣሉ ዝሓለለ ኣከባብያዊ ጉድኣት ንዕበ ምህላውና ተገንዚብና ዕለታዊ ምንቅስቓስና ኣብ ድሕነት ዝተመርኮሰ ክኸውን እንተጸዓርና፡ ዝኽሰቱ ሰብ ሰርሖም ባህርያውያን ሓደጋታት፡ ኣብ ህይወትን ንብረትን ኣከባብን ዘስዕብዎ ጉድኣት ናብ ዝተሓተ ደረጃኡ ከወርድ፡ ድሕነትና ከዕቕብን ምዕባለና ከቀላጥፍን ንኽእል ኢናዊ ንቕሓትና ኣብ ሓደጋታትን ቅድመምድላውትን ነርኽ።

መወከሲ ጽሑፋት፡

1. መጸናዕታዊ ጽሑፍ ባህርያዊ ሓደጋታት ኣብ ዞባ ሰ/ቀ/ባሕሪ ብፕሮፈሰር ጉብረብርሃን ብጹቱ

2. Tulane University School of Public Health Publication 2023።

ወልደሩፋኤል ተኽለ - ባጽዕ

ካብዝን ካብትን

ዮርዳኖስ ጸጋይ

ዓለም ኣብ ምቕያር ኣበርክቶ ዝገበሩ ዘይፍሉጣት ሰባት

ገለ ሰባት፡ ብዘበርክትዎ ዓቢ ኣበርክቶ ስሞም ድሕሪ ሞቶም ወትሩ እናተዘከረ ይነብር። ብፍላይ ሂወት ሰብ ኣብ ምቕላል ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበሩ ሰባት፡ ገለ ብዘበርክትዎ ኣበርክቶ ንምግለጺ ክብርም ምህዛታቶም ብስሞም ክጽዋዕ ከሎ፡ ገለ እውን ስሞም ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተመሓላለፈ ይነብር። እዚ እናኾነ ከሎ ግን፡ ገለ ሰባት ኣብ ምልዋጥ ታሪኽ ዓለም ዓቢ ግደ ተጻዊቶም ክነሶም ግን ብዝተፈላለየ ምኽንያታት ስሞም ዘይፍለጡ ኣለዉ. እንተብልናኩም ከ!

ኒልስ ቦህሊን፦ ኣብ 1958 ኒልስ ቦህሊን ኣብ ምስራሕ፡ ምዝርጋሕን ምሻጥን ተሽከርከርቲ ዝጦፍ ትካል ቮልቮ ኣብ ዝሰርሓሉ ዝነበረ እዋን፡ ኑቲ ንግልየናት ዝቔጽሮም ሰባት ካብ መጉዳእትን ሞትን ዘድሓነ ቁልፊ መንዚር ማኪና ከምህዘ ክኢሉ። እዛ ምስ ግዜ እናማዕበለት ዝኸደት ቁልፊ መንዚር ማኪና፡ መጀመርያ ኣብ ተሽከርከርቲ ጥራይ ዝገጠመት ዋላ'ኳ እንተነበረት፡ ኣብ ድሕሪት ዘለዋ ኣጉዳሲት ተራእዩ ግን ኣብ ነፈርቲ ከም'እተገልግል ተገይሩ። ኣብ ቀረባ እዋን ኣብ ዝተኻየደ ጸብጻብ ከኣ፡ ብሚልዮናት ዝቑጸሩ ሰባት፡ ሓደጋ ኣብ ዘጋጥመሉ እዋን ብቑልፊ መንዚር ማኪና፡ ካብ ሞት ክድሕኑ ከምዝኸኣሉ ይሕብር።

ሞሪስ ሂልመን፦ ኣብ 1963 ጓሉ ንሞሪስ ሂልመን ሕማም ጽግዕ ምስ ሓዘ፡ ንዕኡ ክከላኸል ዝኽእል ክታበት ብዘይውዓል ሕደር እዩ ከማዕብል ክኢሉ። እዚ ኣጉዳሲ ዝኾነ ክታበት፡ ኣብ ኣዝዩ ሓጺር ግዜ ክሰርሕ ዝኸኣለ ተመራማሪ ኣብኡ ከይተሓጸረ ልዕሊ 40 ዓይነት ክታብታት ከማዕባብለ መዛግብቲ ይሕብሩ። ሸውዓተ ካብዚቶም ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን ንቑልዑ ዝወሃቡ ኣገደስቲ ክታብታት ንፋዮ፡ ጽግዕ፡ ወደቦ፡ ፍርማይ፡ ኣንቅጺ፡ ነድሪ ሳንቡእ፡ ሀሞፊልያን ኢንፍሉወንዛን እዮም። እዞም ክታብታት እዚኣቶም ንብልዮናት ዝቑጸሩ ህጻናት ተዋሂቦም፡ ንሚልዮናት ከኣ ካብ ሞትን ብሰንኪ እዞም ሕማማት ክስዕቡ ካብ ዝኽእሉ ጸገማትን ከድሕኑ ክኢሎም።

ልዊስ ላቲመር፦ ካብ ባርያት ስድራ ዝተወልደ ልዊስ ላቲመር፡ ኣብ 1881 ነታ ብቶማስ ኤድሰን ዝተማህዘት ኣምፑል መብራህቲ፡ ንስራሕ ብቕዕቲ ክትከውን ዓቢ ኣስተዋጽኦ ክዕብር ዝኸኣለ ተመራማሪ እዩ። ልዊስ ነታ ቀደማይ ንውሑዳት ደቓይቕ ጥራይ ክትውላዕ እትኽእል ዝነበረት ኣምፑል መብራህቲ፡ ኑቲ ንነዊሕ ሰዓታት ብዘይጸገም ክትሰርሕ ዘኽእላ ኣብ ውሽጣ ዝርከብ ናይ ካርቦን ረቂቕ ስልኪ እዩ ምሂዙ። ብዘይካ እዚ እውን ልዊስ ምስ ቶማስ ኤድሰን ብምኻን ኣብ ምምዕባል ኤለክትሪካዊ መብራህቲ ዓቢ ኣስተዋጽኦ ገይሩ። እዚ ጸለም ኣመሪካዊ ብዘይካ እዚ፡ ኣብ ምምዕባል ናይ ባቡር ሽቓቕን ኣብ መደበር ጥዕና ሕማማት ንከይመሓላለፍ ዝከላኸል መንጸሂ ክፍልታትን እውን ምሂዙ።

ጄምስ ሃሪሶን፦ ሂወት 2.4 ሚልዮን ህጻናት ዘድሓነ ጀምስ ሃሪሶን፡ ብ'ወርቃዊ ዝኢዱ ሰብኣይ' እዩ ዝፍለጥ። ናይ ጀምስ ደም፡ ጸረ እቲ ኣብ ዘይተወልዱ ናጽላታት ሞት ዘስዕብ ሕማም ረሱስ የማዕብል። እዚ 1,173 ግዜ ደም ዝለገሰ ኣውስትራሊያዊ ሰብኣይ፡ ብብዝሒ ግዜ ብዘለገሶ ደም፡ ስሙ ኣብ መዝገብ ጊነስ ኣስፊሩ ይርከብ። እዚ ኣብ ሃገረ ኣውስትራሊያ ዝነብር ዝሎ ሸምግለ ሰብኣይ፡ ወዲ 77 ዓመት ምስ ኮነ ብሕጊ ምልጋስ ደም፡ ደም ካብ ምልጋስ ደው ከምዝበለ ይሕብር። ብተወሳኺ፡ ደም ጀምስ ኣብ ምምዕባል እቲ ኣብ ህጻናት ንዝርአ ሕማም 'ረሱስ' ጠቕለሉ ከጥፍእ ተሰሩ ተገይሩሉ ዘሎ 'ኣንቲ-ዲ' ዝተባህለ መድሃኒት ወዒሉ ይርከብ።

ሄንሪየታ ላክ፦ እዛ ኣብ ቨርጂንያ ትነብር ዝነበረት ሓረስታይ ኣብ ምምዕባል ዝተፈላለዩ መድሃኒታት ልዑል ኣስተዋጽኦ ክትጉብር ክኢላ እያ። ሄንሪየታ ኣብ 1951 ሓምሻይ ናጽላ ድሕሪ ምግልጋላ፡ ብሰንኪ ኣብ ማህጸና ዝተፈጥረ ጸገም፡ ናብ ሆስፒታል ዩኒቨርስቲ ጆን ሆፕኪንስ ኢያ ኣትያ። ኑቲ ዘቖንዘዋ ዝነበረ ጸገም ንምፍላጥ ዝሕግዘ መርመራ ንምክያድ ድማ ካብ ኣካላታ ዋህዮታት ተወሲደን። እንተኾነ ዋህዮታት ሄንሪየታ ዘይከም ዋህዮታት ካልኦት ሰባት ክሞቱ ዘይከኣሉ ተራእዮም ኣብ ነፍሲ-ወከፍ 20 ክሳብ 24 ሰዓታት እናዓበዩ ክበዝሑ እዮም ተራእዮም። ሄንሪየታ ግን ብሰንኪ ድሒሩ ዝተለለየ መንሸሮ ክሳድ ማህጸን ብዙሕ ከይጸንሐት እያ ዓሪፋ።

ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን ዋህዮታት ሄንሪየታ፡ ኣብ ዓለም ዝርከቡ ትርልየናት ዝበጽሑ ቤተ-ምርምራት ተዘርጊሖም ይርከቡ። እዞም ንሕክምናዊ መጽናዕቲ ዝውዕሉ ዘለዉ ዋህዮታት፡ ኣብ መጽናዕቲ ሕማም መንሸሮ፡ ሀሞፊልያ፡ ኢንፍሉወንዛ፡ መንሸሮ ደምን ሕማም ፓርኪንሰንን ይውዕሉ ኣለዉ። ብተወሳኺ፡ እዞም ዋህዮታት እዚኣቶም ኣብ ምምዕባል ክታበት ፖልዮ፡ ብ'ማክሮፌጅ' ዝፍለጥ መድሃኒት ሕማም መንሸሮ፡ ኬሞቴራፒን ካልኦት ሕክምናዊ ምርምራትን ወዒሎም እዮም። እዞም ክሞቱ ዘይክእሉ ዋህዮታት ሄንሪየታ፡ ብዘዘዋዋሪ መንገዲ ሂወት ሚልዮናት ሰባት ኣድሒኖም ይርከቡ። ንብሕጂ እውን ኣበርክቶ እዞም ዋህዮታት ኣብ ሕክምናዊ መዓላ ቀጻሊ ምዃኑ ይግለጽ።

ምድረ-በዳ ሰሃራ

ሰሃራ ካብ ዓረብ ዝወጽአ ቃል ኮይኑ ምድረብዳ ማለት'ዩ። ምድረብዳ ሰሃራ ካብ ዓለም እቲ ዝወዓየ ቦታ'ዩ። ሰሃራ ብዕበየት ምድረብዳኑ፡ ደድሕሪ ዝሓላት ዝኾኑ ምድረብዳታት ኣርክቲክን ኣንታርቲካን ኣብ ሳልሳይ ደረጃ ተሰሪዑ ይርከብ። እዚ ኣብ ሰሜን ኣፍሪቃ ዝርከብ ምድረብዳ 9,200,000 ትርብዒት ኪሎ-ሜትር ዝሽፍን ማለት 31% ካብ ስፍሓት ኣፍሪቃ ይሓዝ።

ምድረብዳ ሰሃራ ዝሰፍሐ ክፋላት ኣልጀሪያ፡ ጫድ፡ ግብጺ፡ ሊብያ፡ ማሊ፡ ማውሪታንያ፡ ናይጀሪያ፡ ምዕራባዊ ሰሃራ፡ ሱዳንን ቱኒዝያን የጠቓልል። እዚ ምድረብዳ'ዚ ብምብራቕ ክሳብ ቀይሕ ባሕሪ፡ ብሰሜን ክሳብ ማእከላይ ባሕሪ፡ ብምዕራብ ከኣ ክሳብ ኣትላንቲካዊ ውቅያኖስ ይበጽሕ። ምድረብዳ ሰሃራ ዋላ'ኳ ሙብዛሕቱ ግዜ በቲ ክሳብ 183 ሜትሮ ቁመት ዝበጽሕ ዝተደርደረ ድኹም ኩምራ ሑጻ ዝልለ እንተኾኑ እዚ ዓይነት ሑጻ'ዚ ግን ን30 ሚእታዊ ናይ'ቲ ምድረብዳ ጥራይ'ዩ ዝሽፍን። እቲ 70 ሚእታዊት፡ ብኸቦታት፡ ሰጣሕ ጎላጉል፡ ኣጻድፍ፡ ኣኻውሕ፡ ዝቖጸን ዘይነቖጸን መሕለፊ ኣፍላጋትን ካልኦት ዓይነታት ቅርጺ መሬትን'ዩ ዘጠቓልል። ሕጽረት ማይ ቀንዲ መለለዪ ናይ'ዚ ምድረብዳ እዩ። እንተኾኑ ዓበይቲ ኣፍላጋት ኒልን ኒጀርን 20 ወቕታውያን ቀላያትን ኣዝዮም ብዙሓት ናይ ትሕቲ መሬት ናይ ማይ ጉድጓድን ኣብ'ዚ ከባቢ ይርከቡ። ዝበዝሑ ካብ'ዞም ወቕታውያን ቀላያት ጨዋማት ኮይኖም ቀላይ ጫድ ግን እቲ እንኮ ጽሩይ ማይ ዝርከቦ ቀላይ እዩ።

ኣብ ሰሃራ 500 ዓይነታት ኣታኽልቲ፡ 70 ዓሌታት መጥባውቲ፡ 90 ዓሌታት ዑፍን 100 ዓሌታት ለመምታን ብዙሓት ዓይነታት ሳሬት፡ ዕንቅርቢትን ንኣሽቱ ሓሳኹን ከምዝርከቡ መጽናዕትታት ኣረጋጊጾም ኣለው። ገመል እውን ሓንቲ ካብ'ቶም ኣብ'ዚ ምድረብዳ'ዚ ከም ቀንዲ ንመጓዓዝያ ትጥቅም መጥባዊት እንስሳ እያ። ተመራመርቲ ስነ-ከውሒ ኣብ ምድረብዳ ሰሃራ፡ ናይ ጥንቲ ንብረታትን ኣብ በዓትታትን ኣእማንን ዝተወቕረ ምስልታትን ክረኽቡ ክኢሎም ኣለው። ካብ'ቲ ዝተረኽበ ርኽበታት ተመርኲሶም ድማ፡ ቅድሚ 7 ሽሕ ዓመታት፡ ኣብ'ቲ ቦታ ዝነብሩ ዝነበሩ ህዝቢ፡ ብምርባሕ እንስሳታትን ብሕርሻን ይናበሩ ከምዝነበሩ፡ እቶም ተመራመርቲ የብርሁ። ኩነታት ኣየር ምድረብዳ ሰሃራ ኣዝዩ ተለዋዋጢን ኣሸጋርን እዩ። ሓደ ሓደ እዋን ክሳብ 50 ዲግሪሴንትግሬድን ልዕሊኡን ዝበጽሕ ሙቐት ይምዝገብ'ዩ። ኣብ ካልእ እዋናት'ውን ናብ 0.5 ዲግሪ ሴንትግሬድ ይወርድ። ምድረብዳ ሰሃራ፡ ካብ 1920 ማለት ኣብ ዝሓለፈ ሚእቲ ዓመት ወይ ሓደ ዘመን፡ ብ20% ከምዝወሰኸ ኣብ ዝተፈላለዩ ጽሑፋት ሰፊሩ ይርከብ። እዚ ምድረብዳ'ዚ ኣብ ዓመት 100 ሚሊ.ሊትር ናይ ዝናብ ማይ ይረክብ። ሓንቲ ንጣብ ማይ ከይተራእየ ዝሓልፈሉ ተኸታተልቲ ዓመታት'ውን የጋጥም'ዩ።

ፕሮፌሰር ፒየረ ፍራንኩስ ኣብ ምድረብዳ ሰሃራ ምርምር ኣካዪዱ ነይሩ። ንሱ፡ ካብ ኣብ ጫድ ዝርከብ ቀላይ 'ዮኣ' ዝተረኽበ ደባት፡ ምድረብዳ ሰሃራ ቅድሚ 6 ሽሕ ዓመታት ክቕጽ ከምዝጀመረ ገሊጹ። ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን እዚ ምድረብዳ ሒዝዎ ዘሎ ምስሊ ከኣ ቅድሚ 1100 ዓመታት ከምዝጋጠመ ይሕብር። ጋቪን ዝተባህለ ክኢላ ስነ-ክሊማ ብወገኑ፡ ብዛዕባ ኣመጻጽኣ ምድረ-በዳ ሰሃራ መጽናዕታዊ ጽሑፍ ኣቕሪቡ ነይሩ። ኣብቲ ጽሑፍ፡ ቅድሚ 8 ሽሕ ዓመታት፡ መሬት ኣብ ዘርያ ጸሓይ ብ24.1 ዲግሪ ቀኒና (Inclined) ትዘውር ከምዝነበረት፡ ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን ግን እዚ ዲግሪ ናብ 23.5 ዲግሪ ከምዝወረደ፡ ሰፊሩ ይርከብ። ንሱ፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ 41 ሽሕ ዓመታት ብምዝዛው ናይ መሬት፡ እቲ ዲግሪ እናጎደለ ከምዝኸይድ ገሊጹ ኣሎ።

ጋቪን ኣስዒቡ፡ እዚ ቀስ ኢሉ ዘጋጠመ ምልዋጥ ምቕናን ናይ ዓለም፡ ኑቲ ቅድሚ ኣሽሓት ዓመታት ብብዝሒ ጸሓይ ዝረክብ ዝነበረ ሰሜናዊ ክፋል ዓለም ከምዝጸለዎ፡ እቲ ዝረኽቦ ዝነበረ ጠሊ'ውን ብሰንኪ ብዙሕ ጸሓይ ኣብ'ቲ ሰሜናዊ ክፋል ዘይምህላው ክጎድል ከምዝኸኣለን ይገልጽ። ምስ ግዜ ድማ፡ ጠሊ ሓዚል ንፋሳት እናጎደሉ፡ ንህላወ ኣታኽልቲ ኣብ ምልክት ሕቶ ኣእትየሞ። ኣታኽልቲ እንተዘየለዉ ዝናብ ክህሉ ኣይክእልን'ዩ። በዚ ምኽንያት ከኣ'ዩ እዚ ሕጂ ሰሃራ ኢልና ንጽውዖ ዘለና ምድረበዳ ክፍጠር ክኢሉ ክብል መግለጺኡ ዝሃበ።

ኣብ'ዚ ቐረባ ግዜ፡ ትካል ምርምር ጠፈር ናሳ መጽናዕቲ ኣካይዱ ነይሩ። እዚ ናይ ጠፈር ናይ ምርምር ትካል፡ ኣብ ግሪንላንድ ዘጋጠመ ምምኻኽ በረድ፡ ንምዝዛው ናይ ዓለምና ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዓመት ብ12.6 ሰንቲ ሜትር እናኣጉደለ ይመጽእ ምህላዉ ኣፍሊጡ'ዩ። እቲ ትካል ኣስዒቡ፡ ብሰንኪ ክሊማዊ ዋዒ ዘጋጥም ዘሎ ምምኻኽ ከውሒ በረድ፡ ንኣቃውማ ዓለምና ብምጽላው ናብ ብቐሊሉ ክግመት ዘይክእል ኩነት የእትወና ከምዝሎ ይገልጽ።

ኣብ ምድረ-በዳ ሰሃራ ከባቢ 2 ሚልዮን ዝበጽሑ ህዝቢ ይቕመጡ። ዝበዝሑ ካብዚ'ኣቶም ሰበኽ ሳምማዊ መነባብሮ ክመርሑ ከለው፡ ገሊኦም ከኣ ኣብ ማይ ዘለዎ ከባቢ ብእኩብ ይነብሩ። በርበር ዝበሃሉ ቀቢላ ከኣ ኣብ'ዚ ምድረብዳ ካብ 10,000 ቅድሚ ልደተ ክርስቶስ ክነብሩ ዝጀመሩ ህዝቢ ምኻኖም ይግለጽ። ክኢላታት ስነ-ኩዕታ፡ ቀቢላ በርበር ኣብ ምድረብዳ ሰሃራ ዝሰፈሩ ቀዳሞት ነበርቲ ምኻኖም ይሕብሩ። ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን ቀቢላ በርበር ኣብ'ቲ ከባቢ ዝርከባ ሃገራት ሞሮኮ፡ ሊብያ፡ ግብጺ፡ ማልን ቱኒዝያን ይርከቡ። ጸብጻባት ከምዝሕብርዎ፡ ኣብ'ዚ ምድረብዳ ኣብ 1879 ከምኡ'ውን ኣብ 2012 ውርጪ ዘበቡ ዋላ'ኳ እንተነበረ፡ ብሰንኪ ክቱር ዋዒ ግን ብኡ ንብኡ ከምዝመኸኸ ይሕብር።

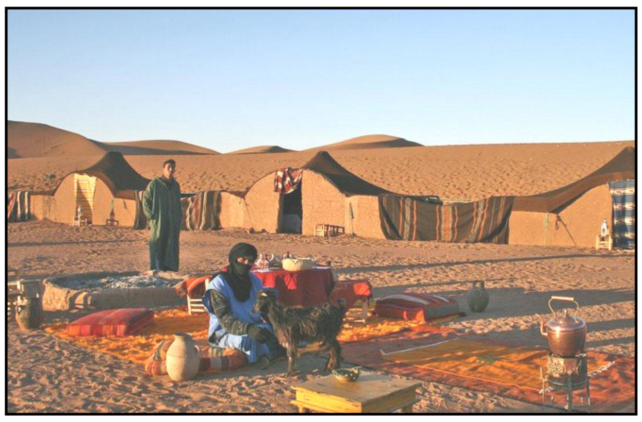

ሎሚ ኣብ ERI-TV

ሰዓት	መደብ
09:00	ሃገራዊ መዝሙር
09:05	ድራማ
09:35	ሃለው ቆልዑ
10:30	ፓኖራማ
11:00	ለሰ ስፖርት
12:30	ዜና (ትግርኛ)
12:55	ጉዳይ ኣብ ዘተ
13:30	ዜና (ዓረብ)
13:50	መልሲ ኣብ መስመር
14:30	ናትራን
17:00	መኣዝን ልምዓት
17:30	ሳይዳ
18:30	ደረት ቃና
20:00	ዜና (ትግረ)
20:13	ሽዕቡት
21:00	ዜና (ትግርኛ)
21:25	ቴክ ኢንሳይት
22:00	ዜና (ዓረብ)
22:15	ደርፊ
22:30	ዜና (እንግሊዝ)
24:40	ሃገራዊ መዝሙር

ካብ ማህደር ዝኽሪታት ሰብ ቀደም

“ቀዳመይቲ ዒላ ምስ ኵዓትና፡ እቲ ቦታ ነዳዲ ከምዘለዎ ዝሕብር ጋዝ ንላዕሊ ተተኲሱ”

ቃለ-መሕትት

ተስፋኣለም የማነ

ዝኸበርኩም ኣንበብቲ፡ ኣብ ዝሓለፈ 2ይ ክፋል ናይዚ ጽሑፍዚ፡ ኣቶ ተስፋይ እስቲፋኖስ (ተስፋይ ሚላኖ)፡ ኣስመራ ኣብቲ ፈለማ ኣብ ሓመሽተ ደርቢታት ብዝተኸፋፈሉ ኮማት ዝቘመት ከምዝነበረት፡ ብዘበራ ጽሬት፡ ስሉጥን ምዕቡልን ኣገልግሎታት ከኣ ካብ ኢማራትን ስዑዲያን ከይተረፈ ብዙሓት ወጻእተኛታት ንሕክምናን ካልእን ኣሎም ይመላለሱዋ ከምዝነበሩ፡ ከምኡ ድማ እዘን ሎሚ ኣካል ኣስመራ ኲይነን ዘለዋ ሓመሽተ ዓድታት ብሕርሻ ዝነብራ ገጠራት ከምዝነበራ ኣሰሊሉና ነይሩ። ንሎሚ ድማ መቐጸልታኡ ከነብልኩም - ሰናይ ንባብ-

ናብ ግዜ ህጻንነትካ ክመልሰካ፡ ስለምንታይ ኢኻ ምስ ስድራኻ ካብ ኣስመራ ወጺእካ ኣብ ማይ ዕዳጋ ትቕመጥ ነይርካ?

ኣብቲ እዋን ጉራዕ ዓቢ ወተሃደራዊ መዓስከር እዩ ነይሩ። ኣመሪካውያን ምስ እንግሊዛውያን ተጸጊዖም ኣብ 1941 ናብ ኤርትራ ክኣትዉ እንከለዉ፡ ሓደ ካብቲ ቀዲሞም ዓይኖም ዘውደቑሉ ቦታታት - ጉራዕ እዩ ነይሩ። ኣብኡ ናይ ሬድዮ ርክብ ደብዳብቲ ነፈርቲ ውግእ ዝዋርፋሉን ዝጽገናሉን መደበራት ነይሩዎም። ካብ ጥልያን ዝወረሱዎ ድማ'ዩ ነይሩ። ዓስከር ኲይኖም ምስ ወተሃደራት እንግሊዝ ዝመጽኡ ‘ጣልጣል’ እንበሎም ዝነበርና ወተሃደራት ኬንያ፡ ሱዳንን ህንዲን እውን ኣብኡ ነይሮም። እቶም ጥዑዳውያን ወተሃደራት ምዕሎም ዳርጋ ኣብ ማይ ዕዳጋ ስለዝነበረ፡ በዚ ምኽንያት እታ ዓዲ ብጥዑዲን ሸቐጥን ፋሕፋሕ ክትብል ጀሚራ። ናይ ጸጥታ ጸገማት ከጋጥማ ተባሂሉ ከኣ መደበር ፖሊስ ከምዝህልዋን ኣባላት ፖሊስ ከምዝዋፈሩላን ተገይሩ። ኣቦይ ወላዲየይ (እስቲፋኖስ ተኸለሃይማኖት) ድማ ካብ ኣስመራ ናብ ማይ ዕዳጋ ብምቕያር፡ ሰርጄንቲ ብዝብል መዓርግ ኣዛዚ ናይታ መደበር ፖሊስ ኲይኑ ተሸይሙ።

ህዝቢ ማይ ዕዳጋ ነቶም ወተሃደራት ብኸመይ ይርእዮም ነይሩ?

ብጽቡቕ ይጥምቶም ነይሩ ኣይብልን፡ ምኽንያቱ እቶም ምስ እንግሊዝ ተኸቲሎም ዝመጽኡ ሱዳናውያን ወተሃደራት፡ ናብ ኣብያተ-ማስተ ማይ ዕዳጋ እናተመላለሱ ናይ ምስካር፡ ምዕግርጋርን ምቁማርን ኣመል ስለ ዝነበሮም። በዚ ምኽንያት፡ ሓደ ግዜ ምስ ነበርቲ ማይ ዕዳጋ ናብ ባእሲ ኣትዮም እዮም። ሓደ ካብቶም ሱዳናውያን ብደቀባት ተሃሪሙ ክዳውንቱ ብደም ምስ ተዓለሰ ሓለፍቱ ኣብ ልዕሊ መንእሰያት ማይዕዳጋን ከባቢኣን ናይ ሕነ ስጕምቲ ክወሰዱ ኣዘዙ። እቶም ኬንያውያንን ሱዳናውያንን ወተሃደራት፡ ኣብ ልዕሊ ነበርቲ ማይዕዳጋን ከባቢኣን ስጕምቲ ንምውሳድ ካራን ጕራዴን ሓዚም ምንቅስቓስ ምስ ጀመሩ፡ ኣብቲ መዓስከር ዝሰርሕ ዝነበረ ሓደ ኤርትራዊ ኣቦይ ይሕብርዎ። ከም ሓላፊ ናይታ መደበር ፖሊስ መጠኑ ጉድኣት ከየውረዱ እንከለዉ ስልጣኑ ተጠቒሙ ከሎ ጌና ገለ ነገር ንኽገብር ኣሉ'ዩ ሓቢሩዎ። ኣቦይ ከኣ ነቲ ህዝቢ ናይ ማይዕዳጋን ከባቢኣን ከጥንቀቕ ከምዝለዎ ልኡኻት ሰዲዱ ነገሩዎ። ብፍላይ ኣብ ዓዲ-ንፋስ ብምኽንያት ዓመታዊ ንግደት ካብ ጕድቦ ዓዲታት ከዋግዱ ዝመጽኡ ብዙሓት መንእሰያት ስለዝነበሩ፡ እቶም ወተሃደራት ናብታ ዓዲ ከይደም ህልቂት ከይፍጽሙ ብምስጋእ፡ ናብታ ዓዲ ህጹጽ መልእኽቲ ሰዲዱ ኣጠንቂቑዎም።

ብድሕሪዚ እውን ሱቕ ኣይበለን። ነቶም ኤርትራውያን ክቖትሉ ፊን ፊን ዝብሉ ዝነበሩ ሱዳናውያንን ኬንያውያንን ወተሃደራት ንምትህድዳእ ኢሉ፡ ንሓደ ምስኡ ዝሰርሕ ዝነበረ ቋንቋ ዓረብ ዝመልኽ ሰርጄንት ዐሶማን ዝተባህለ ወዲ-ባት ናብ መዓስከሮም ልኢኹሎም። እቲ ዘሕዝን ግን፡ እቶም ወተሃደራት ብኡኡ ገዚዞሞ ተቐቢሎሞ። ኣብ ኣካላቱ ከቢድ ጉድኣት ብምውራድ፡ ሕነኦም ፈደዮም። ሰርጄንት ዐሶማን ብቓሬዛ ተጸይሩ ትልኽ እናበለ ናብ ማይ ዕዳጋ ምስ ተመልሰ፡ ኣይጸንሐን ሸዑ ንሸዑ ሞይቱ። እቲ ጭካነኦም፡ ነቦይን መኣርሕቱን እምብዛ'ዩ ኣሰንቢዱዎም። እቲ ጕዳይ ናብ የማርሕ ከምዝለ ስለዝነበርሃሉ ከኣ ኣብ ልዕሊ ነበርቲ ናይቲ ከባቢ ደም ከይፈስስ ንምክልኻል ኢሉ፡ ስልጣኑ ተጠቒሙ ካብ መኽዘን ማይዕዳጋ ብረት ብምውጻእ፡ ነቶም ምስኡ ዝነበሩ ደቀባት ወተሃደራት ኣዕጢቑ ኣብ ሓለዋ ናይቲ ህዝቢ ኣዋፈሮም። ንህዝቢ ማይ ዕዳጋ እውን ብዘለዎ መኣርሒ ኩናት ተሓጊዙ ሱዳናውያን ወተሃደራት ናብታ ዓዲ ከይኣትዉ ክኸልክሎም ትእዛዝ ኣመሓላሊፉሎም።

ዝኒ ገይሩ'ውን ሱቕ ኣይበለን። እቲ ጉዳይ ብዕርቂ ክድቀስ እንተዘይክኢሉ፡ ካብኡ ዝኸፍእ ነገር ክመጽእ ከምዝኽእል ስለ ዘስተብሃለ፡ ንዓበይቲ ዓዲ ማይዕዳጋን ከባቢኣን ጸዊዑ፡ ናብቲ መዓስከር ከይዶም ናብ'ቶም እንግሊዛውያን ሓለፍቲ ከምዝጠርዑ ገይሩዎም። ኣብ መወዳእታ ከኣ፡ እቶም እንግሊዛውያን ሓለፍቲ ባዕሎም ናብ ማይ ዕዳጋ መጺኦም ነቲ ተፈጢሩ ዝነበረ ሓደገኛ ኩነታት ከምዝዘሓል ገይሮሞ።

እቶም እንግሊዛውያን ነዚ ምስ ገበሩ፡ ነቦይን ምስኡ ብሓላፍነት ንዝሰርሕ ዝነበረ ሰርጄንት በራኺ ዝተባህለ ፖሊስን፡ “ብዘይ ኣገባብ ስልጣንኩም ተጠቒምኩም ኣብቲ መኽዘን ዝነበረ ብረት ኣውጺእኩም ንደቀ-ባት ስለ ዝዓደልኩሞ፡ እንሆ እዚ ህውከትን ዕግርግርን ተፈጢሩ” ኢሎም ከሰሶም። እቲ ክሲ፡ ክሳብ ናይ ሞት ፍርዲ ዘውህብ ኣዝዩ ከቢድ'ዩ ነይሩ። እንተኾነ ሳላ ዓበይቲ ዓዲ ዓዲ-ንፋስ ማይዕዳጋን ከባቢኣን ቤተ-ሰብን ፈተውትን ደኺምና ከይበሉ ናብ ኣስመራ እናተመላለሱ ዝተጣበቑሎም፡ ካብ ናይ ሞት መቕጻዕቲ ድሒኖም። ዓመት ተኣሲሮም ካብ ማእሰርቲ ወጺኦም። ብድሕሪዚ፡ ዝነበሮም መዓርግ ተቐንጢጡ፡ ካብ ፖሊስ ተፋንዮም ኣብ ሲቪላዊ ስራሕ ከምዝዋፈሩ ተገይሩ። በዚ ምኽንያት ከኣ ኣቦይ ካብ ማይ ዕዳጋ ናብ ኣስመራ ብምቕያር፡ ኣብዚ ኣቐዲምና ‘ጎልጎል ጎልፍ’ ዝበልናዮ ኣብ መንጎ ዓዲ-ሰግዶ፡ ቤት-መኻእን ቪላጆን ዝርከብ ቦታ ክሰርሕ ጀሚሩ።

ናብ ሞያዊ ስራሕካ ክንመጽእ - ትሰርሓሉ ዝነበርካ ናይ ዕደና ኩባንያታት ኣመሪካ፡ ኣብ ኤርትራ ዘይዳእ ዝበራ ናይ ዳህሳስ ንጥፈታት እንታይ ይመስል ነይሩ?

ኩባንያ ‘ፓርሶንስ’ (The Ralph M. Parsons) ናይ ፖታሽ ዳህሳስ ዘካይደሉ ዝነበረ ቦታ ዳሉል እዩ ነይሩ። እቲ ቦታ መሬት ዓፋር - ኢትዮጵያ ኲይኑ፡ ካብ ዶብ ኤርትራ ኣስታት 9 ኪሎሜተር ኣቢሉ ይኸውን። መወዳእታ ዘይብሉ ጎልጉልን ጭው ዝበለ በረኻን እዩ። ኣብ ዝኸደትዮ ፎኽፎኽ ዝብል እሳተ-ጐመራ እትርእየሉ ኣጻምእ ቦታ እዩ። ኣብኡ ኢና መጽለሊና ቴንዳታት ተኺልና ክንሰርሕ ጀሚርና። እቶም ምስቲ ኩባንያ ተቘጺርና ኣብኡ ንሰርሕ ዝነበርና ኤርትራውያን፡ ብምሉኣትና እቶም ካብ ቤት-ትምህርቲ ተክኒክ ኣስመራ (Point Four) ዝተመረቕና ኢና ነይርና። እተን ኣብኡ ዝነበራ ኲዓትቲ ማሽናት ከኣ ብበደረጃኣን ዝፈላለያ ኲይነን፡ እተን ዓበይቲ ክሳብ 800 ሜትሮ ጉድጓድ ናይ ምኹዓት ዓቕሚ ነይሩወን። እቶም ጸዓዱ (ኢጣልያውያን) ደማየም ዝሕዝዘወን ወይ ዘሰርሑወን ነይሮም። ኣዝዩ ጸልረና፡ ወፋይን ተባዕን መንእሰይ ዝነበረ ክብርኣብ ብርሃ (ኣብ ሳሕል ብማሽን ቀዳመይቲ ዒላ ናይ ማይ ዝኾዓተ ሰብ'ዩ) ግን ኣብቲ ሰራሕ ንኸሳትና ኤርትራውያን በለጹ ጹብለል ስለዝበሉ፡ ኣብ'ተን ዓበይቲ ማሽናት ኣትሓዞሞ። ንኸሳትና ቀዲሙ ክኢላ ናይ'ተን ማሽናት (Drilling Rig Operator) ኲይኑ ማለት'ዩ። ንሕና ከኣ ናቱ ኣሰር እናሰዓብና ድሕሪ ምኻድ፡ ምስ ግዜ ነተን ማሽናት ብምምላኽ ክኢላታት ክንከውን ክኢልና።

እቲ ናይ ኢትዮጵያ ፖታሽ ኣብ ኣዝዩ ዓሚቝ ጥልቀት ዝርከብ ብምዃኑ ንምዕዋ ከቢድ ወጻኢታትን ኣጸጋሚ ማስርሓትን'ዩ ዝሓትት። ብዘይካ'ዚ ከዕታ ኣብ እንካይደሉ ዝነበርና እዋን ካብቲ ጉድጓድ ሃንደበት ወዑይ ማይ ንላዕሊ እናተተኩሰ ንሰራሕና ዘሸገረሉ ኩነታት ነይሩ። ብዘወሳኺ፡ እቲ ቦታ ኣብ ወሽጡ ዝተዓበጠ ንጠፍ እሳተ-ጐመራ ዘለዎ ብምዃኑ፡ ጉድጓድ ክንዂዕትና ቱቦታት ኣብ እነእትወሉ ግዜ፡ እቲ ቱቦታት በቲ እሳተ-ጐመራ ተበሊዑ ኣብኡ ተቘራሪጹ ዝተርፈሉን እታ ሳዕለወይቲ ክፋላ ጥራሕ ጠልጠል ኢላ ትወጽኣሉን ኣጋጣሚታት ብዙሕ ነይሩ። ነቲ ፖታሽ ንምርካብ ክሳብ 600 – 700 ሜትሮ ጉድጓድ ክንኹዕት ኢኻ ትግደድ። በዚ ምኽንያት፡ ብ1960፡ ሓደት ኪሎሜተር ናብ ወሽጢ ዶብ ኤርትራ እትው ኣብ ዝበለ ኩሊሊ ዝበሃል ቦታ ብምምዃዝ፡ ፖታሽ ንምድህሳስ ቀዳመይቲ ጉድጓድ ኩዒትና። እቲ ከም ኣማራጺ ተባሂሉ ኣብ ወገን መሬት ኤርትራ ዳህሳስ ፖታሽ ንኽካየድ ዘፍቀደ ክኢላ ሱምድሪ (geologist)፡ ዶ/ር ፋልቶን እዩ ዝበሃል ነይሩ። እታ ዝኹዓትናያ ጉድጓድ፡ ካብ 60 – 70 ሜትሮ ዘይሓልፍ ጥልቀት'ዩ ነይሩዋ። ንዕኣ ምስ ኩዓትና ጠጠው ኣቢሉዎ ተባሂልና። ምኽንያቱ፡ እቲ ናይ ፖታሽ ትሕዝቶኡ ኣብ ኣዝዩ ቀረባ ርሕቀት ከምዘሎ ስለዝተረጋገጸ። ሽዑ፡ ሰኣን ኣፍልጦ ብዙሕ ናይ ምግንዛብ ዓቕሚ ኣይነበረናን። ድሒረ በቲ ሞያ ኣብ ብዙሕ ቦታታት ዓለም ክሰርሕ ምስ ጀመርኩ ግን፡ እቲ ናይ ኤርትራን ኢትዮጵያን ፖታሽ ዝርከበሉ ደረጃ ጥልቀት ናይ ሰማይን ምድርን ፍልልይ ከምዘለዎ፡ ከምኡ ድማ እቲ ናይ ኤርትራ ፖታሽ ብዓይነቱ ዝበለጸ ብምዃኑ ኣብ ዕዳጋታት ዓለም ኣዝዩ ተጠላቢ ከምዝኾነ ክበርሃለይ ክኢሉ። ቅድም ቀዳድም፡ ኣብ ቀረባ ጥልቀት'ዩ ዝርከብ። እቲ ቦታ'ውን ንዕደና ጸገማት ዘፈጥር ሓደገኛ ጂኦሎጂያዊ ክስተታት ብዙሕ የብሉን።

ከም ዝዘከሮ፡ እቲ ኣብ ኩሊሊ ዳህሳስ ፖታሽ ዝተኻየደሉ ዝነበረ ቦታ፡ ካብቲ ዶብ ናይ ኢትዮጵያ፡ ካብ 3 ኪሎሜተር ዝሓልፍ ርሕቀት ኣይነበሮን። ኣብቲ እዋን ኣብቲ ዶብ ዝተተኽለ - ብጨው ዝተበልዐ ሓጺን ዝተሸፍነ ናይ ኮንክሪት ኣዕሙድ ስለዝነበረ፡ ናይ ኤርትራ ዶብ ክሳብ ኣበይ ምዃኑ ኣጸቢቕና ንፈልጦ ነይርና። ኩሊሊ፡ ኣብቲ እዋን ውሑዳት ነበርቲ (ዓፋር) ዝቕመጡዎ፡ ብዘሒ ዘለዎ ኣግራብ ዱምን ምንጪ ማይን ዝነበሮ ንእሽቶ ቁሸት'ዩ ነይሩ።

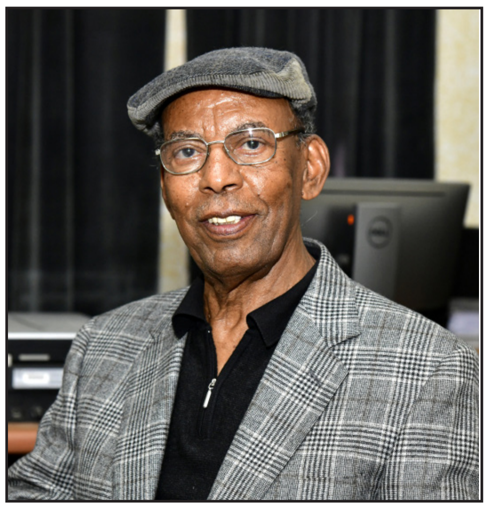

እቲ ኩባንያ ብፍቓድ ናይ መን ኣካል'ዩ ኣብ ኩሊሊ ዳህሳስ ዘካይድ ነይሩ?

ብዘይ ሕጋዊ ኣገባብ ኣመሓዳሪ ወይ እንደራሴ ኤርትራ ኮይኑ ዝነበረ ኣንዳርጋቸው መሳይ (ሰበኣይ ጓሉ ንጉስ ሃይለስላሴ)፡ ምስቲ ኩባንያ ሽርክና ስለዝነበሮ፡ ንሱ'ዩ ኣብቲ ቦታ ናይ ዳህሳስ ንጥፈታት ክካየድ ኣፍቂዱ። ሽዑ በቲወደድ ኣስፍሃ ወልደሚካኤል እዩ መራሒ መንግስቲ ኤርትራ ነይሩ። ንጉስ ሃይለስላሴ ንኢትዮጵያ ንኸገልግል ኢሉ ባዕሉ ሓርዩ ናብ ስልጣን ዘደየቦ ሰብ ስለዝነበረ፡ ነቲ ናይ ዳህሳስ መደብ እንትርፎ ክድግፎ፡ ክቃወሞ ይኽእል ኣይነበረን። እኳ ደኣ ብኣንጻሩ ንኸሳስ ናይቲ ስራሕ ካብ ዝከታተሉ ዝነበሩ ሰበስልጣን መንግስቲ ሓደ'ዩ ነይሩ። ንኣብነት፡ ኣብ ዳሉል ‘Douglas DC-3’ ዝተባህለት ኣሩራት ትዓልብ ነይራ። ካብ ኣስመራ ስንቂ፡ መሳርሒታትን ሰራሕተኛታትን ጸዒና'ያ ናብቲ ቦታ ትመላለስ ነይራ። ኣብ 1960፡ ንጉስ ሃይለስላሴ ብኸሎም ሰበስልጣናቱ፡ ኣስፍሃ ወልደሚካኤል ድማ ብጀነራል ተድላ ዕቝበትን ካልኦትን ተዓጂቦም ናብቲ ቦታ ብኣሩራት መጺኦም ተዓዚቦምና ከምዝነበሩ እዝከር።

ኣብቲ ስራሕ ዓሌታዊ ኣድልዎ የጋጥመኩም ዶ ነይሩ?

ኣብቲ ፈለማ ስራሕ ዝጀመርናሉ ግዜ፡ እዚ ትብሎ ዘለኻ ኣጋጢሙና ነይሩ። ኣብ ዳሉል ቴንዳ ዘርጊሕና እናተቐመጥና ከለና፡ ካብ'ቶም ድሕሪ ስዕረት ጣልያን ኣብ ኣስመራ ዝተረፉን ፋሽሽታዊ ኣተሓሳስባ ዝነበሮምን ኢጣልያውያን ሓደ (ዲ ኣንጀሎ ዝተባህለ)፡ ናይ መጕዓዝያ ትካል ስለዝነበሮ፡ “እዚ ከሳትና ብሓባር እንጥቀመሉ ዘለና መመገቢ ይኹን መዛናግዒ ቴንዳታት፡ ናይ ጸለምቲን ጸዓዱን ተባሂሉ ክፈላለ ክኽእል ኣለዎ። ከምኡ ድማ እዞም ጸለምቲ ብጻዕዳ ኮ ዝተኸሸነ መግቢ ክበልዑ የብሎምን። ንዕኦም ሽሮን ትምቱምን ዝሰርሑሎም ሰራሕተኛታት ካብ'ዞም ነርቲዚ ከበቢ ዝኾኑ ዓፋር ክቘጸረሎም ኣለዎ” ኢሉ፤ ነቶም ኣብ ኣስመራ ዝበሩ ኣመሪካውያን ሓለፍቲ ዓቕሚ-ሰብ ኣእሚኑዎም። ብዘይ ፍላጥ ናይቲ ኣብ ዳሉል ምሳና ዝነበረ ኣመሪካዊ ሓለቓና ዶ/ር ፐቲንጀር ድማ እቲ ኢጣልያዊ ናብ መመዕረፊና እናዘረ፡ “ካብ ጸባሕ መመገቢኹምን መዛናግዒኹምን ዝኾውን ናይ በይንኹም ቴንዳታት ክትተኽሉ ኣለኩም። እዚ ትምገቡሉን ትዛናግዑሉን ዘለኹም ቴንዳታት ናይ ጸዓዱ እዩ” ኢሉና። ሽዑ እቲ ኣብ ልዕሊ ኣቦታትና ዝፍጸም ዝነበረ ዓሌታዊ ኣድልዎ ኣበ'ውን ብዘኸፍኡ መልክዑ ክቕጽል ከምዝኽእል ስለዝተገንዘብና፡ እቶም ካብ ቤት-ትምህርቲ ቴክኒክ ኣስመራ ዝመጻእና ደቀባት ከሳትና ብሓባር ተቓዊምናዮ። ነቲ ስራሕ ክንጥንጥኖ ከምእንኽእል ንሓለቓና ምስ ነገርናዮ ከኣ፡ “መን'ዩ ናይ በይንኹም ቴንዳታት ትተኽሉ ኢሉ ኣዚዙኩም?” ኢሉ ንሽሳትናን ሰራሕተኛታት ኣኪቡ፡ “ኣብ ኩባንያ ፓርሶንስ ዓሌታዊ ኣድልዎ ዝበሃል የለን። ኣብ ዓሌታዊ ፍልልይ ዝኣምን ሰብ እንተሃልዩ ኣብዚ ኩባንያ'ዚ ቦታ ከምዘይብሉ ክረጋግጸልኩም እደሊ” ኢሉ ካብቲ ዝነበርና ሕርቃን ኣዝሒሉና።

ኣዝዩ ጉህዩን ሓሪቑን፡ ናብ ኣስመራ ደዊሉ ንጠቕላሊ ዳይረክተር ናይቲ ኩባንያ ዶ/ር ሃልዎርድ ብምርካብ ከኣ እቲ ትእዛዝ ካበይ ዝመጸ ምዃኑ ተወከሶ። ንሱ ኸኣ ሰንቢዱ ብኣሩራት ናብ ዳሉል ይመጽእ'ሞ፡

እታ ናይ ነዳዲ ኩባንያ’ኸ?

ኣብዚ ናይ ፖታሽ ዳህሳስ ንሰለስተ ዓመት ዝኣክል ምስ ሰራሕኩ፡ ብድሕሪኡ ሞያዊ ኲይነ ናብ ኩባንያ ‘ሞቢል ኦይል’ ተሰጋገርኩ። እታ ኩባንያ፡ ናይ ነዳዲ ዳህሳስ ከተካይድ ኢላ ኣብ 1963 እያ ናብ ኤርትራ ኣትያ። ‘Rey Showrans’ ዝበሃሉ ናይታ ኩባንያ ኮንትራክተራት ድማየም ነቲ ስራሕ ሒዞሞ ነይሮም። ኣብቲ እዋን ‘Gulf Oil’ ዝተባህለት ካልእ ናይ ነዳዲ ኩባንያ'ውን ናብ ኤርትራ መጺኣ። ክልቲኣን ኩባንያታት ድማ ኣብ ጐማጕም ቀይሕ ባሕሪ ኤርትራ ናይ ዳህሳስ ስራሕ ጀሚረን። ነዳዲ ንምርካብ ምስ'ቶም ክኢላታት ሱምድሪ (geologists) ኴንና ካብ ከባቢ ራስ ቁሳር ክሳብ ወሸመጥ ዘሎ ጠያን ፈቲሽናዮ። እቲ ዝያዳ ኣተኩሮ ሂብና ዝዳህሰስናዮ ግን ካብ ወቒሮ ክሳብ ማርሳ ተኽላይ፡ ከምኡ ድማ ካብ ገርገሱም ክሳብ ኢራፋይለ ዘሎ ጐማጕም ባሕሪ እዩ ነይሩ። ድሕሪ ብዙሕ ናይ ዳህሳስ ስራሕ ከኣ እቶም ክኢላታት ናይ ሱምድሪ ብዝሃብዎ ሓበሬታ ተሓጊዝና፡ ንፈለማ ግዜ ኣብ ወሸመጥ ዘላ ኣብ መርከብ ብዝተጻዕነት ኲዓቲት ማሽን ተሓጊዝና ክዕታ ጀሚርና። ኣብቲ ቦታ ዝተፈላለዩ ጕዳጕዲ ኩዒትና ማለት'ዩ። ካብኡ ወጺኢ'ውን ኣብቲ ከባቢ ካልእ ጕዳጕዲ ኩዒትና። እንደገና፡ ካብ ባጽዕ ንሸነኽ ሰሜን ተጓዒዝና፡ ኣብ ከባቢ ወቒሮ ከዕታ ኣካይድና። ኣብኡ እታ ቀዳመይቲ ዒላ ምስ ኩዓትና ከኣ እቲ ቦታ ነዳዲ ከምዘለዎ ዝሕብር ጋዝ ንላዕሊ ተተኲሱ። እዚ፡ ብዓይነይ ዝርኣኹዎን ብኣካል ዝነበርኩዎን እዩ። እቲ ጋዝ ሃንደበት ምስ ተተኩሰ፡ ናይ ድሕነት ክኢላታት ካብ ሰዑዲ-ዓረብ ብህጹጽ ተጸዊዖም መጺኦም። ምስ ከም ብዓል ክብረኣብ ብርሃ (ሊፍ) ዝኣመሰሉ ክኢላታት እናተሓጋገዙ ድማ ነቲ ጋዝ ንምዕባስ ክጽዕሩ ጀሚሮም። ኣብ መወዳእታ፡ ብጡድኒ ኩዒቶም፡ ነቲ ጉድጓድ ከሚኣል ዝተሓወሶ ቸሚንቶ ኣእትዮም ምስ ደፈኑዎ፡ እቲ ሳሕኩ ናይቲ ጋዝ ጠጠው ኢሉ። ስለዚ፡ ኣነ ኣብቲ ናይ ነዳዲ ዳህሳስ ክሳብ መጀመርታ 1964 (ንኣስታት ሓደ ዓመት) ምስ ሰራሕኩ፡ በቲ ኣብ ኤርትራ ዝነበረ ሰላምን ቅሳነትን ዝኸልእ ዘየርገእ ኩነታት ተገዲደ ናብ ስደት ኣምሪሐ ማለት'ዩ።

ይቕጽል

ያቆብ መርሃዊ (ጃክ)

ህያብ ናይ'ቲ ኣቦ

ዛንታ

ሳልሳይ ክፋል-

ንጽባሒቱ ከምታ ዝተሰማምዑላ ሰዓት 7:30 ኩሎም ኣቦላት ሰድራ ተኣከቡ። ኣብታ ዝተቐረበትሎም ወረቐት ድማ ፈረሙ። መጀመርታኦም ስለዘበረ ቀጨውጨው ዝበሎም እዮም ደቂ ተባዕትዮ እዮም።

ከምታ ዝተባህልዎ ድማ ኣብዞ መዓልቲ ዘንብዑበወን ዓሰርተ ገጽ ክገልጹ ጀመሩ። ከምዚ ዓይነት ተግባር ኣብ ቤቶም ንመጀመርታ ግዜ ስለዘይነበረ፣ ኣብ ምግላጽ ኩሎም ሕፍረት ተሰመዖም።

ኣቶ ኪዳን ወሮ ሃናን ብናይ ደቆም ተግባራት ኣዝዮም ተሓጎሱ። ከምዚ እንተቐጺሎም እቲ ዝሓስብዎ ምህናጽ ጥዕይቲ ሰድራቤት ከምዝዕወት ተረድኦም። ኣቓዲሞም ብዛዕባ ምጅማሮም ድማ ተጣዕሱ።

ብኸምዚ ሰለስተ መዓልቲ ሓለፈ።

ኣማኑኤል ካብ'ቶም ኣዝዮም ዘማስዩን ብሕማቕ ተግባር ናይ ገዛውቶም ክጸልኦን ዝጀመረ እዩ።

ከም ኣመሉ ድማ ኣብ ሓንቲ ኣንጎሎ ናይ ገዛውቶም ብምኳን ምስ ኣዕሩኽቱ የዕልል ነበረ። ኣብ ኣንጎሎ ደው ኢልካ ምዕላልን ምልኻፍን ለሚዶም እዮም። ኣማኑኤል ኣብ መንጎ ዕላል ደጋጊሙ ሰዓቱ ይዕዘብ ነበረ።

ዝ. ዘስተብሃለ መዛንኡ፣

"ዓርኩ እንታይ ደኣ ዒቢ ቆጸራ ዘለካ ክትመስል ደጋጊምካ ሰዓት ትርኢ፧" ብምባል ኑቲ ተዓኳሊሉ ዝበረ ጸጉሪ ርእሱ እናፈሓሰ ተዛረቦ።

"ሰቕ ደኣ በሉ ናይ ገዛና። ከምቲ ኣብ ሰራሕ ዝዋበር መፈረሚ ናይ ሰዓታት ሰራሕ ኣብ ገዛና'ውን ተኣታቲያ ኣሎ። ግደን ድማ ሰዓት 7:30 ገዛ ክኣቱ ኣሎኒ።"

"ዓርከይ ደኣ'ሞ ደርሆ ኢኻ ተቐይርካ በሎ፧" ካልእ መዛንኡ ርእሱ ቁልዕጽዕጽ እናበለ ተዛረቦ።

ኣማኑኤል፥ "ዳርጋ ከምኡ'ታትዩ። እንተኾነ ግን ኣብ ሰዓተይ ክኣቱ ኣሎኒ። ጥብ ሓንቲ ህያብ ክህበና ቃል ኣትዩ ኣሎ። እታ ህያብ ድማ ከተምልጠኒ የብላን። ኩሎም ኣሕዋተይ ነዛ ህያብ ንምውሳድ ይቀዳደሙ ኣለው። ሕጂ'ውን ሰለስተ ደቓይቕ ስለዘተረፋኒ ከይደ ከርክብ" ሰዓቱ ብምርኣይ ክገዩ ጀመረ። መሬት ዓይኒ ሒዙ ስለዘበረ ተጠንቂቑ ይጎዩ ነበረ። እናጎየየ ኣብ ቅድሚኡ ዝጎዩ ሰብ ረኸቦ፤ "ዓርኩ እንድዩ'ሞ በል ክሳብ እታ ኣንጎሎ ብሓደ ንጉዩ፧" ብምባል ቀረቦ።

"ኣማኑኤል ሓወይ ዲኻ? ሰዓት ኣኺላ እንድያ ዝጎዩ ዘለኹ። በል ንዓናይ ንጉዩ፤ ካብ ኩሉ መስሓቒ በዓል ዊንታ ሓብተይ ከይንኸውን" ሳሙኤል እዩ።

"ሓቅኻ ካብ ኩሉ እዛ ህያብ ናይ ጥብ ክትሓልፈና የብላን" ኣማኑኤል ካብቲ ዝበርዎ ብምቕልጣፍ መሪሕዎ ብናህሪ ጎየዩ። ክልቲኦም እናላህልሁ ገዛኦም ኣተው።

ኣቶ ኪዳ፤ ወ/ሮ ሃና፤ ዊንታን ናህምን ኣብ ገዛ ኮፍ ኢሎም፣ ሰዓት ስለዝኣኸለት ደጋጊሞም ናብታ ናይ መንደቕ ሰዓት ይዕዘቡ ነበሩ።

"ዋው በላ ሓንቲ ደቒቕ ኣሕሊፍኩም" ናህምን ዊንታን ብሓጎስ ጨደሩ።

"እዋእ! ሕጂ እንድያ ምስ ፈረቓ ትኸውን ዘሎ" ኣማኑኤል ሰዓቱ ተዓዘበ።

ሰዓቱ 7:31 ትብል ነበረት። ቀጺሉ፥ "ምሽ ንሰብ ክንዝርግር እንክለና ምስ ፈረቓ ኢና ንበሎ። ኣብ ሰዓትና ኢና መጺእና፧" እናላህለሁ ተዛረበ። ምድንጻዩ ኣሕረቖ።

"ኖኖ ከምኡ ዝበሃል የለን። እዚ'ኳ ውድድር እዩ። ንሕና ምስ ሰላሳ ደቒቕ ኢና ተሰማሚዕና። ጥቡ ማማሽ ሰቕ ዲኹም ትብሉ? ስምምዕና ከመይ ደኣ" ናህም ንኣብኡን ኣደኡን ኣብራርዩ እናጠመተ ተዛረበ።

ኣማኑኤልን ሳሙኤልን ብምድንጻዮም ኣብ ገጽ ዊንታን ናህምን ሓጎስ ይንበብ ነበረ። ክልቲኦም ዝዕወቱ ኮይኑ ተሰመዖም።

"ኣብዚ ጉዳይ ኢድና ኣይትእቱን ኢና። እዚ ጉዳይ ንዓኹም እዩ ዝምልከት። ሓንቲ ሕቶ ግን ኣላትና። ሰዓት 7:30ን 7:31 ሓደ ድዩ ኣይኮነን ዝኣ ክትምልሱልና እደሊ፧"

"እወ ሓደ። ናይ ሓንቲ ደቒቕ ፍልልይ እዩ ዘለዋ። ጥብ ድማ ጸገም ትኸውን ኣለኻ። ሓንቲ ደቒቕ ደንጒናስ ክንደዚ! ማማሽ ሰቕ ዲኺ ትብሊ?" ሳሙኤል ንወለዱን ኣሕዋቱን በብተራ እናጠመተ ተዛረበ።

"እንድዒ እምበር ሰላሳን ከምኡ'ውን ሰላሳን ሓደን ማዕረ ደየን ኣይኮናን። እዛም ደቀይ ንሽኹም ወሰኑ" ወይዘሮ ሃና ርእይቶኣ ሃበት።

ናህም፥ "ማማ ሽኮር ጸቡቕ ኣለኺ። ኤማ ዓርከይ፥ ሳሚ ዓርከይ ጉያ ተዓዚብኩም ትፈልጡ ምሽ? ብኽንደይ ይቀዳደሙ . . . ብሓንቲ ካልኢት። ሓንቲ ካልኢት ካብ ወርቂ መዳልያ ተትርፈኮ። ኣብዚ ውድድርና ድማ ሓንቲ ደቒቕ ዓብዪ መፈላለይት እያ። ስለዚ 7:31 ኢልኩም ፈርሙ" እናሰሓቐ ተዛረበ።

ዊንታ ብሓጎስ ክምስምስ በለት።

ኣማኑኤል፥ "ደሓን ብሕጂ ብዙሕ መዓልታት ኣለና። ክንተሓላለዝ ኢና። ሓንቲ ደቒቕ ኣሕሊፍናስ ክንደዚ፧" እናኣጉረምረመ ኑታ መፈረሚት ወረቐት ኣልዒሉ 7:31 ብምጽሓፍ ፈረመ።

ሳሙኤል ድማ፥ "ደሓን ኣጆኹም ድሕሪ ሕጂ ካብ ገዛ እንተወጺአ ክትርእዩ ኢኹም" እናበለ ፈረመ።

እዛ ምሸት ድማ እናተፈኻኸሩ ናብቲ ዘንብዑዎ መግለጺ ሰገሩ።

ኣጦን ኣደን በቲ ናይ ደቆም ክትዕ ኣመና ተሓጎሱ። ናይታ ሰድራ ፍቕርን ወሃደትን ይዓቢ ምህላው ድማ ተሓበሩ።

ይቕጽል

ፍቱዋት ተመሃሮ ካብ ሎሚ ጀሚርና 'ጋሻ ተርሙማ' እትብል ንኡስ ዓምዲ ከቕርብ ኢና። ኣብዛ ንኡስ ዓምዲ ንተመሃሮ ክምህሩን ክመኽሩን ዝኽእሉ ዕዱማት ከቕርበልኩም ኢና። ናይ ሎሚ ዕዱምና፥ ተርጓምን ተመራማርን ቋንቋ ክቡር ኣቦና ኣቶ ተኪአ ተስፋይ እዩ፥ ምስኡ ዝበርናዮ ዕላል ይስዕብ፥ ሰናይ ንባብ!!

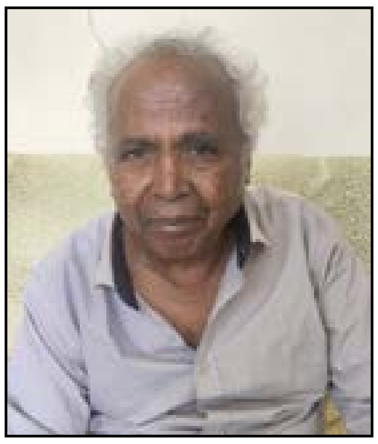

ምስ ኣበሻኻ ክተላልየና?

ስመይ ተኪአ ተስፋይ እበሃል። ኣብ ወክደባ ብ11 ጥሪ 1944 እየ ተወሊደ። ወለደይ ተቐሚጦ ኣስመራ እንተ ነበሩ'ኳ፣ ኣደይ ገና ቡርር ስለ ዝነበረት፣ ከምቲ ሽዑ ዝነበረ ባህሊ ኣብ እንዳ ዓበዪኣ እየ ተወሊደ። ኣብቲ ፈለማ ልቢ ምስ ሰኻዕኩ ዘዝክሮ፣ እቲ ምስ ወለደይ ዝቐመጥኩሉ ሰፈር ኣብ ኣብ ሻውል ጥቓ ጨርሒ ኸም ዝበረ ጥራይ እዝክር።

ኣበይ ተማሂርካ?

ቁልዓ ሓምሽተ ዓመት ምስ ኮንኩ፣ ከምቶም መሳቶይ፣ ኣብ እንዳ ሃሊቃ፣ ኣብቲ ብፄጌታ መርጌታ ገብረስላሴ ዚካየድ፣ "እንዳ በዘን" ዚብሃል ዝበረ ትምህርቲ ኣተኹ። ቀጺለ፣ ኣብ ወንጌላዊት ቤት ትምህርቲ ኣብ ቀዳማይ ክፍሊ ኣብ ትሕቲ መምህር ጸሃይቱ ንኣምን ጀሚረ ኽሳዕ ሻምናይ ክፍሊ ሓፈሻዊ መርመራ ዝጐበር ጸናሕኩ። ድሕሪ'ቲ ሓፈሻዊ መርመራ፣ ኣብቲ ሽዑ ቤት ትምህርቲ ካልኣይ ደረጃ ቀዳማዊ ሃይለስላሰ ዚብሃል ዝበረ፣ ሎሚ ብቐይሕ ባሕሪ ዘጽዋዕ ዘሎ ክሳዕ መበል ዓሰርተው ሓደ ኽፍሊ ትምህርተይ ተኸታተልኩ። ሽዑ ዓመት ኣብ ኣዲስ ኣበባ፣ ሓደ በዕደ ማርያም ወይ በቲ ኽላቶም ኣብኡ ዝተሳተፉ "ላብ ስኩል" ዚብሃል ክኣቱ ዕድል ስለ ዝረኸብኩ ናብ ኣዲስ ኣበባ ኸይደ ንሓደ ዓመት ተማሂረኩ። ብ "ላብ ስኩል" ስለ ዘይዓገብኩ ግና ብኡንብኡ ኣብ ኮሌጅ ሓይሊ ባሕሪ ኢትዮጵያ ኸም ሕጹይ መኮንን ተጸንበርኩ። ኣብኡ ድማ ናይ ሚሊታርን ኣካዳምያውን ትምህርቲ ንኣስታት ሰለስተ ዓመትን ትሸዓተ ወርሕን ተኸታተልኩ። ሓይሊ ባሕሪ ከምቲ ዝሓሰብኩዎ ኾይኑ ስለ ዘይረኸብኩዎ፣ ካብኡ ተሰናቢተ ናይ ማትሪክ መሕለፊ ነጥቢ ስለ ዝበረኒ፣ ናብ ዩኒቨርሲቲ ኣዲስ ኣበባ ኣብ ፋኩልቲ ተክኖሎጂ ተጸንበረ ብኤሌክትሪካዊ ምህንድስና ተመረቕኩ። ብድሕሪኡ'ውን፣ በቲ ዝሰርሓሉ ምኒስትሪ ማዕድን ናይ ድሕረ-ምረቓ ማሀደረ-ትምህርቲ ተፈቒዱለይ ብጂኦተርማኳ ናይ ድሕሪ ምረቓ ዲፕሎም ረኺበ። ኣብ ጂኦተርማዊ ፕሮጀክትን ኣብ ካልእን ምስቲ ትምህርተይ ዘሳ ሓያሎ ኣብያተ ስራሕን ድማ ኣገልጊለ ኣለኹ።

ተማሂራይ ከለኻ ዘንብብ መጽሓፍቲ ነይሩዶ? ክንደይ ዝኣክል መጽሓፍቲኸ ኣንቢብካ? እትፈትዎ መጽሓፍከ ኣየናይተን እያ?

ብትግርኛ ዝተጻሕፈ ማለት እንተኾይኑ፣ ብዙሕ ኣይነበረን። ብፍላይ ኣብቲ ቐዳማይ ዓመታት ናይ መባእታ። ትምህርቲ መጽሓፍ ቅዱስ ብትግርኛን ብኣቶ ወልደኣብ ወልደማርያም ዝተዳለወ መጽሓፍ ፊደልን ክእለት ንባብ ዘጥረናሉ ኣዚና እንፈትዎ እዩ ዝበረ። ከምኒ ብዓል መምህር ደስታ ተወልደ መድህንን መኩታቶምን ዘዳለውዎ ናይ ንባብ መጽሓፍቲ'ውን ነይሩ። እዚ ኸሉ ተማሂራይ ብቐሊሉ ዘረኽቦ ኣይነበረን። እቲ ቤት ትምህርቲ ባዕሉ ዘቕረበልና፣ ንሰላሳ እናኸፈውን ተማሂሮ፣ ኣብ ክበብ ብመፍትሕ ዘዕጹ፣ ከም፣ ብዓል ኣርብዓን ኣርባዕተን ዛንታ፣ ብበርክት ዝበሉ ኣቦታት ዝተደርሰን ዝተዋጽኣን ክእለት ንባብና ዘማዕብልናሉ እዩ ነይሩ። እቲ ዝተረፈ ግና ብፍላይ ድሕሪ ሓምሻይ ክፍሊ ብእንግሊዝኛ፣ ንትምህርቲ ዝምልከት ብዝበ ዛንታ ዓለም፣ ኣስተዋጽኦ ፍልጠት ቀጽሪ ዘውሰኸ እዩ ነይሩ። ኣቐድም ኣቢሉ መንፈሳዊ ትሕዝቶ ዝበሮ ደኣ እዩ እምበር፣ ምርኣይ ዝበለ ትሕዝቶ ዘሎዎ መጻሕፍቲ ትግርኛ ዝተሓትመ ድማ ነይሩ። ሓንቲ ኻብዘኣተን እታ ብእንግሊዛዊ የሃንስ ቡንያን ዝተጻሕፈት፣ ብተረሰ ደ ፕሮቲስን ብየሩ ዕቑብትን ናብ ትግርኛ ዝተገልበጠት "መገዲ ክርስትያን" ዘርእስታ እያ ነይራ። ብድሕሪ 1954 ግና ሓደሓደ ደረስቲ ብትግርኛ ኪቕልቀሉ ጀመሩ። ካብቲ ሽዑ ዘንበብኩዎ ናይ ትግርኛ መጻሕፍቲ ክሳዕ ሎሚ መወዳድርቲ ዘይረኸብኩላ "መገዲ ክርስትያን" እያ።

ቀዳመይቲ መጽሓፍካ መኣስ ተሓቲማ? እንታይ ዚብል ኣርእስቲ ነይርዋ?

ቀዳመይቲ መጽሓፈይ " ፒኖክዮ" እያ። ኣብ 1990 ብሓገዝ ሓው ኢሰዩ ቶኺ ኣብ ቤት ማሕተም ፍራንቸስኮ ተሓቲመት። ካብታ መጽሓፍ ዝረኸብኩዎ እቶት ኣይነበረን። ምሕታማ ንባዕሉ ንኣይ እኹል እዩ ነይሩ፤ ካልእ መጻሕፍቲ ንኽትርጉም ስለ ዘተባብዓኒ።

ክሳብ ሕጂ ክንደይ ዝኣኽለ መጽሓፍቲ ናብ ኣንበብቲ ኣቕሪብካ ኣለኻ?

ፍቓድ ኣምላኽ ኮይኑ፣ ክሳብ ሕጂ ብድምር 11 መጽሓፍቲ ተርጊመ ንንባብ ኣብቂዐ ኣለኹ። ኣብ ልዕሊ'ዚ፣ ሓደ ኣስታት ሰላሳን ክልተን ሽሕ እታው ዘሎዎ ትግርኛ ብትግርኛ፣ ካልእ ድማ ኣስታት ሰሳ ሽሕ እታው ዘሎዎ መዝገበ ቃላት እንግሊዝኛ-ትግርኛን፣ ክሉ ኽሉ ኣስታት ዕስራን ኣርባዕተን ዓመት ዝወሰደ ዕዮ እዩ። መባእታ ሰዋስውን ስነጽሑፍን ዘርእስቱ ንዕበይ ዝበሉ ተማሃሮ ሓገዝ ኪኾናም ይኽእል።

ይቕጽል

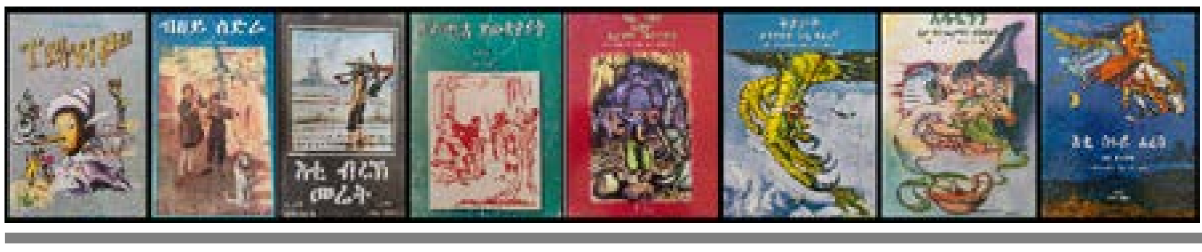

እዚ ኩርኩር ዝበላዕ ፒሳ ተቐሪቡሉ ኣሎ። እንተኾነ ናብታ ፒሳ እትወስድ መገዲ ጠፊኡቶ ኣሎ'ሞ ናብታ ፒሳ ኣብጽሕዎ።

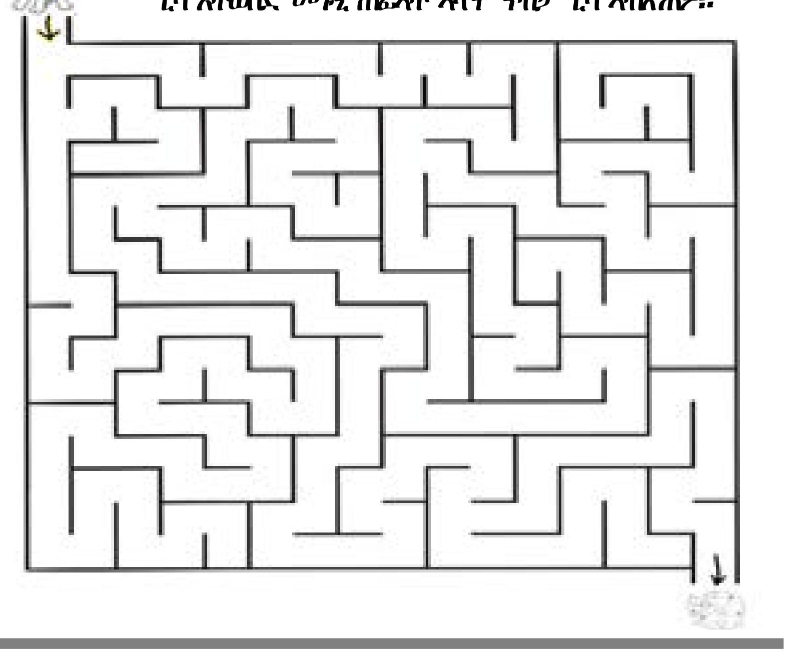

ሓበን ተስፋሚካኤል

ሓመድ፡ ድኹዕን ኩነታት ኣየርን ዝምርምር ኣፕሊኬሽን

ምዕባለታት ቴክኖሎጂ፡ ኣብ ጸላት ሕርሻ መሰረታውን ኣድማዕን ተራ እያም ዘጻውቱ ዘለዉ። እዚ ዝተገዝበ ክኢላታት ቴክኖሎጂ፡ ፍርያት ንጥፈታት ሕርሻ ዘርኽሱ ቴክኖሎጂያዊ መሳርሒታት ካብ ምምዕባል ዓዲ ኣይወዓሉን። ኣብ ቴክኖሎጂ ዝጐየሱ ውልቀሰባት ከይተረፉ'ውን፡ ምህርቲ ሕርሻ ዘኻዕብቱ ሓደስቲ ቴክኖሎጂ ሕርሻ የማዕብሉ ኣለዉ።

ሩዋንዳዊት ክሌመንስ ጓል 24 ዓመት መንእሰይ እያ። ክሌመንስ ካብ ንእስነታ ኣብ ቴክኖሎጂ ልዑል ተገዳስነት ሐዚያ ዓብያ። ትምህርታ እናተኸታተለት ድማ፡ ኣብ ምምዕባል ቴክኖሎጂያዊ መሳርሒታት ዝበረ ተወህቦ ክተብራብር ክኢላ። ንሱ ኣብዚ ቀረባ ግዜ ኣብ ሕርሻዊ ንጥፈታት እተገልግል ኣፕሊኬሽን ምሂዛ ትርከብ። ምስ ዩኒቨርሲቲ ሩዋንዳ ብምትሕብባር ከኣ ንምህዞኣ ምስ ተዓዘበቲ ኣላልያታ ኣላ።

እታ ኣፕሊኬሽን ጽባቐ ዓይነት ሓመድን ድኹዕን ፈላልዩ እትምርምር፡ ከም'ኡ'ውን ኩነታት ኣየር ምስ ኣዝርእቲ ኣተኣሳሲራ ሓበሬታ እተመሓላልፍን እያ። ኣብ ክልተ ክፋላት እትምቀል ምኻናʼውን መዛረታ ትገልጽ። እቲ ቀዳማይ ክፋል በቲ ኣብ ውሽጢ እታ ኣፕሊኬሽን ዝርከብ ሃዋሲ (ሰንሰር) ናይቲ ሶፍትዌር ተሓጊዙ፡ ንጠሊ ሓመድን ካልእ ምስኡ ዝተኣሳሰርን ይምርምር። እቲ ካልኣይ ክፋላ ድማ ናብ ሞባይልን ኮምፕዩተርን ሓበሬታ ዝልእኽ መስርሕ ዘጸፍፍ እዩ።

"ነታ ኣፕሊኬሽን ምስ ኣዳለኹዋ ፈልሲ ኣታኽልቲ ኣብ ዝኸሰኩሉ ሓምላይ ገዛ ኣብ ዘርኢ ናይ ድንሽ ኣና ንፈተነ ክንምርምረላ ተበገስና። ብድሕሪዚ ነቲ ድንሽ ክንዝርኦ ዝፈለናዮ ሓመድ ብሰንሰር ናይታ ኣፕሊኬሽን ተሓጊዝና ጽቡቕኡ ክንምርምር ጀሚርና። ካብኡ ብምቕጻል ኩነታት ኣየርን ጸቕጥን ክንፅቅን ክኢልና። ነዚ ኹሉ መስርሓት በታ ኣፕሊኬሽን ተጠቒምና ኢና ፈጺምናዮ። ኣብ መወዳእታ ከኣ ዘድልየና ሓበሬታ ክንረክበን ዕውትቲ ኣፕሊኬሽን ምኻና ከረጋግጽን ክኢልና" ትብል መዛረታ መንእሰይ ክሊመንስ።

ክሊመንስ ኣቐዲማ ብዘሎ ቴክኖሎጂ ኣብ ዝምህር ኩባንያ ናይ ሽዱሽተ ወርሒ ስልጠና ወሲዳ። በቲ ዝቐሰመቶ ፍልጠት ተሓጊዛ ድማ ነታ ኣፕሊኬሽን ከተዳሉ ዘኽእላ ስሩፍልጠታዊ ሓሳብ ክትእክብ ክኢላ። እቲ ስልጠና፡ ኣብ ምህዞኣ ሰረብዮኛዊ ሓገዝ ከም ዝበረላ ጠቒሳ፡ ኣብዚ ዓውዲ ዝጐየሱ መንእሰያት ቀድሚ ኣብ ምህዞ ምንጣፎም፡ ብዝዕባ'ቲ ክምህዝዎ ዝደልዩ ነገር ስሩፍልጠታዊ መረዳእታ ከዕብዩ ትመኽር።

"ኣስታት 69 ሚእታዊት ካብ ህዝቢ ሩዋንዳ ኣብ ኣጽኒልን መፍረ ጥሪትን እዩ ዝጠፍዕ። ስለዚ፡ ሕርሻዊ ንጥፈታት ሓረስቶት ብዓጹፉ ዘዕልጥ ምስ ሕርሻ ዝተኣሳሰር ቴክኖሎጂ ንክንምዕብል፡ ነቶም ኣብ ቴክኖሎጂ ዝጐየሱ መንእሰያት ስልጠና ዝረኽቡሉ ዕድል ክኽፈተሎም ኣሎዎ" ብምባል ከኣ ኣብ ምህርቲ ሕርሻ ሃገራ ንእሽቶ ኣበርክቶ ክትገብር እትኽእል ምህዞ ከተማዕብል ምኽኣላ፡ ኣብ መጻኢ ዝዩዳ ንኽትጽዕር ሞራል ኩይኑዋ ከም ዘሎ ገለጸ።

"ዓይነት ደምን ወቕዒን ምትእስሳር ኣለዎ" ተመራመርቲ

ዓይነት ደም ደቂ ሰብ ምስ ዝተፈላለዩ ባህርያትን ጠባያትን ኣተኣሳሲርና ንገልጾ ኢና። እዚ ማለት፡ ልክዕ ከም'ቲ 'ኣቃውማ ኣደቓቕና ምስ እንዝጽርቖ ጠባያትና ይተኣሳሰር እዩ' እናተባህለ ዝዝረበሉ እዩ። ሳይንሳዊ ሓቅታት ጉዲፍና፡ ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲ ሜሪላንድ - ሕመኣመራ፡ ወቕዒ (Stroke) ከጋጥመና ዘለዎ ተኽእሎታት ምስ ዓይነት ደም ኣተኣሳሲርም ናይ ዘጽንዕዎ ወጽኢት ዘርጊሖም ኣለዉ።

ብዝተፈላለየ ጠንቂ ስርዓት-ደም ኣብ መላእ ኣካላት ብግቡእ ስርሑ ምስ ዘዕገይደ፡ ወቕዒ ከጋጥም ይኽእል እዩ። እቶም ዓይነት ደም ምስ ወቕዒ ምትሕሓዝ ከህልዎ ከም ዝኽእል ዝዘረቡ ተመራመርቲ፡ መብዛሕትኦም ብወቕዒ ዝተጠቕዑ ሰባት፡ ዓይነት ደምም ተመሳሳሊ ምዃኑ እዩም ዝሕብሩ። ኣብ'ቲ ምርምር ዝተሳተፈ ዶ/ር ስቲቨን ኪትነር፡ "ኣብ መጽናዕትና ከም ዝረኸብናዮ፡ ዝበዝሑ ዝተፈላለዩ ዓይነት ወቕዒ ዘጋጥሞም ሰባት፡ ዓይነት ደሞም 'ኤይ' እዩ ጸኒሑ። እቶም 'ኤይ' ዓይነት ደሞም፡ ብወቕዒ ናይ ምጥቃዕ ተኽእሎኦም 16 ሚእታዊት ምኻኑ ኢና ርኢና። ዓይነት ደም 'ኦ' ዘውንኑ ድማ፡ ወቕዒ ከጋጥሞም ዘሎም ተኽእሎ ትሑት ማለት 12 ሚእታዊት ምኻኑ ኣጺናዕና" ይብል።

ክኢላ መጠባሕቲ ዝኾነ ዶ/ር ስቲቨን ኣሰዒቡ፡ "በዚ መጽናዕቲዚ፡ እዚ ዝተጠቕሰ ዓይነት ደም ምስ ወቕዒ ናይ ምትእስሳር ዘለዎ ተኽእሎታት ኢና ክንዘርዝር ፈቲና። እምበር፡ ዓይነት ደምና 'ኤይ' እንተኾነ ክሸቕለና የብሉን። ኣየውን ዓይነት ደምና 'ኤይ' ከም ምኻኑ ማጠን፡ ዚ መጽናዕቲ ብዩቘቕ ክንምርምሮ ክኢልና ኢና። ኣጋጣሚ እቶም ብበዝሒ ብወቕዒ ዝተጠቕዑ ሰባት ደሞም 'ኤይ' ብምጽናሑ'ዩ ናብዚ ሓሳብ ወሲዱና እምበር፡ ዓይነት ደምና 'ኤይ' ስለዝኾነ ናይ ግድን ወቕዒ የጋጥመና ማለት ኣይኮነን" ክብል ሓፈሻዊ መግለጺኡ ይህብ።

ኣብ መወዳእታ እቶም ተመራመርቲ፡ ዓይነት ደም ብዘየገድስ ኩነታት ስርዓት-ደም ግቡእ ስርሑ የካይድ እንተዘይሉ ክንፈልጥን ሓፈሻዊ ጥዕናና ክንምርመርን ኣለና ይኣምኑ። ብሰንኪ ዓይነት ደምና እዘን እትን ጥዕናዊ ጸገም ከጋጥመናዩ ኢልና ናብ ኣሉታዊ መደምደምታ ክይንኣቱ መኺሮም።

ምብህራር ንሻቕሎት ኣእምሮ የቃልዕ

ኣብ እዋን ድቃስ ካብ ቁጽጽርና ወጻኢ ካብ ዝኸስቱ ነገራት ሓደ ሕልሚ እዩ። እንሓልሞ ሕልሚ ሓንሳብ ጽቡቕ ሓንሳብ'ውን ሕማቕ ክኸውን ይኽእል። እቲ ሕማቕ ሕልሚ ኣዝዩ ምስ ዝገዝፍ ክሳብ ምብህራር ኢና እንበጽሕ። እዚ ምብህራርዚ፡ ብፍላይ ነቶም ኣብ ማእከላይ ዕድመ ዝርከቡ ሰባት መዓልታዊ ዘጋጥሞም ምስ ዝኸውን ንናይ ሻቕሎትን ዝተፈላለየ ጸገማት ኣእምሮን ከም ዘቃልዕ ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲ በርሚንግሃም - ኣመሪካ ሓቢሮም።

እቶም ተመራመርቲ፡ ዘህርር ሕልሚ ምስ ናይ ኣእምሮ ጸገም ምትሕሓዝ ከም ዘለዎ ንምርግጋጽ፡ ዓመታት ዝወሰደ መጽናዕቲ እዮም ኣካይዶም። እቲ ዝተኻየደ መጽናዕታዊ ምርምር፡ ካብ 35 ክሳብ 64 ዝዕድመኦም፡ ልዕሊ 600 ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዝሳተፉ'ዩ ነይሩ። ብተወሳኺ፡ ኣብ ክቢ 79 ዕድመ ዝበጽሑ 2600 ዓበይቲ ሸማግለታት ከም ዝተረኸበዎ ድማ ይገልጽ። ኣብ ፈለማ ናይ'ቲ መጽናዕቲ፡ እቶም ተሳተፍቲ ዝኾኑ ምልክት ናይ ኣእምሮ ጸገም ኣይነበሮምን። እንተኾኑ ለይቲ ለይቲ ይብህሩ ከም ዝነበሩ እዮም ሓቢሮም።

ነቶም ኣብ ማእከላይ ዕድመ ዝርከቡ ንትሸዓተ ዓመት'ዮም እቶም ተመራመርቲ ተኸታቲሎሞም። ነቶም ዝተረፉ ጉጅለ ዓበይቲ ከኣ፡ ንሓሙሽተ ዓመት ዓሚቑ መጽናዕቲ ኣካይዶምሎም። ድሕሪ'ዚ ናይ ነዊሕ ዓመት መጽናዕታዊ ምርምር፡ እቶም ኣብ ማእከላይ ዕድመ ዝበጽሑ፡ ብሰንኪ'ቲ መዓልታዊ ዘጋጥሞም ዘህርር ሕልሚ፡ ናይ ምግዛብ ክእለቶም ክጕድልን ከቢድ ናይ ኣእምሮ ጸገም ከሰዕበሎምን እዩ ተራእዩ። እቶም ዝተረፉ ዓበይቲ ጉጅለ ከኣ፡ ድሕሪ ሓሙሽተ ዓመት ናይ'ቲ መጽናዕቲ፡ ብናይ ምርሳዕ ጸገም ከም ዝተጠቕዑ'ን ገለ ካብኣቶም ድማ ናይ ኣእምሮ ስንክልና ከም ዘጋጠሞምን ተገሊጹ።

ሓንቲ ካብቶም እዚ መጽናዕቲ ዘካየዱ ዶ/ር ኦታ ኩ "ኣብ'ቲ ዝተረኽበ ወጽኢት፡ ብሰንኪ ምብህራር ብናይ ኣእምሮ ጸገም ዝተጠቕዑ፡ እቶም ዝበዝሑ ደቂ-ተባዕትዮ ኩይኖም እዮም ተረኺቦም። ኣብ ደቂ-ተባዕትዮ ዘሎ ኣእምሮኣዊ ጸገም ምብዛሑ ድማ፡ ብሕጂ እኹል ዘተሓጋግዝ ምርምር እዩ ክኸውን" ትብል። ንሳ ኣሰዒባ "እቲ ከሰላስሎ እንውዕል ናይ መዓልታዊ ንጥፈታትና፡ ነቲ ናይ ለይቲ ድቃስናን ሕልምናን ከም ዝጸልዎ ክንፈልጥ ክንክእል ኣለና። ንኣብነት፡ ቀድሚ ምድቃስና፡ ኣእምሮና ብዘፍርሑ ተዋስኦታትን ሕማቕ ዕላላትን ዘይረብሕ ፍልጠትን ምስ እንመልኦ ኣብ ናይ ለይቲ ድቃስና ኣሉታዊ ሳዕቤን ከም ዘስዕበልና ተረዲእና ክንጥንቀቕ ይግባእና" ብምባል ተግኒዛ።

ኣብ መወዳእታ፡ ክእለት ናይ ምዝካር ሕልምና ምስ ጥዕና ኣእምሮና ዝለዎ ምትእስሳር፡ ኣብ መጻኢ ኣስፊሖም ከጽንዕዎ ምኻኖም እቶም ተመራመርቲ ገሊጾም።

'ምዕቡል ለንስ ዓይኒ' ረኽሲ ይምርምር

'ለንስ ዓይኒ'፡ ኪንዮ እቲ ኣብ ክንዲ 'መነጽር-ዓይኒ' ኩይኑ ዝህቦ ጥቕሚ፡ ከም መጸባበቒ ሕብሪ ብሌን ዓይኒ ተወሲዱ፡ ብብዙሓት ደቂ-ኣንስትዮ ክዘውተር ጸኒሑ እዩ። እዚ፡ ንኽትርእዮ'ኳ ዘስሕብ እንተኾኑ ኣብ ዓይኒኻ ክትወድዮ እንከለኻ ጌጋ ምስ ዝፍጸም ግን፡ ክሳብ ዑረት ኩብጽሕ ዝኽእል ስንክልና እዩ ከጋጥመካ ዝኽእል። ስለዚ'ዩ ድማ፡ ቀጻሊ ከም መጸባበቒ ክንጥቀመሉ ከም ዘይብልና ብብዙሓት ክኢላታት ዝምኽር።

ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲታት ሼፊልድን ብራድፎርድን - ዓዲ እንግሊዝ ከም'ኡ'ውን ትካል ቴክኖሎጂ ዓይኒ ኤል.ቪ. ፕረይሳድ - ህንዲ፡ ረኽሲ ናይ ዓይኒ ዝምርምር ምዕቡል ለንስ ዓይኒ ከም ዘማዕበሉ ይሕብሩ። እቲ ምዕቡል ለንስ፡ ኣብ ዓይኒ ክርከቡ ንዝኽእሉ ክልተ ዓይነት ባክተርያን ፋንጋስን እዩ ዝምርምር። ነቲ ምህዞ ኣብ ዓይኒኻ ምስ ኣላጊብካዮ ኩኡ፡ ሕብሪ ናይ'ቲ ምዕቡል ለንስ ክቀያየር ይጅምር'ሞ፡ ዓይነት ናይ'ቲ ዘሎካ ባክተርያን ፋንጋስን ክትፈልጥ ትኽእል።

"እቲ ኣዳሊናዮ ዘለና ምዕቡል ለንስ፡ ካብ ብሰንኪ ቀልጢፎም ክርከቡ ዝይክኣሉ ባክተርያን ፋንጋስን ዝስዕብ ዑረት ዓይኒ እዩ ዝከላኸለልና። ኣብ ርእሲ'ዚ፡ ኣብ ክንዲ መድሃኒት ከም ጸረ-ነፍሳት ኩይኑ እውን ዘገልግል ገይርና ኢና ኣማዕቢልናዮ እንርከብ" ክብል ንሓፈሻዊ ጥቕሚ ናይ'ቲ ምዕቡል ለንስ ይገልጽ - ምሁር ስኑ-ቀመም ፕሮፌሰር ስቴፈን ሪመር ካብ ዩኒቨርሲቲ ብራድፎርድ።

እቶም እንግሊዛውያንን ህንዳውያንን ተመራመርቲ፡ ነቲ ኣማዕቢሎምዎ ዘለዉ ምዕቡል ለንስ ዓይኒ ቅድሚ ናብ ዕዳጋ ምዝርጋሖም፡ ክተዓራረዩሉ ዘለዎም ጉድኒታት ከም ዘለዎ እዮም ዝዛረቡ። ሓደ ካብኡ፡ እቲ ለንስ ኣብ ዓይኒ ምስ ተላገበ፡ ረኽሲ ከም ዘለካን ከም'ኡ'ውን ኣብ ዓይንኻ ዝርከብ ዓይነት ባክተርያን ፋንጋስን ክሳብ ዝሕብረካ ንሓደ ሰዓት እዩ ዝደንጉ። ኣብ መጻኢ፡ እቲ ምዕቡል ለንስ ዓይኒ፡ ኣብ ውሑድ ደቓይቕ መልሲ ክህበሉ ዝኽእል ኣገባብ ኣተኣታትዮም ንዕዳጋ ከውርድዎ ምኻኖም እዮም፡ እቶም ብሓባር ዝዐዩ ዘለዉ ተመራመርቲ ዝገልጹ።

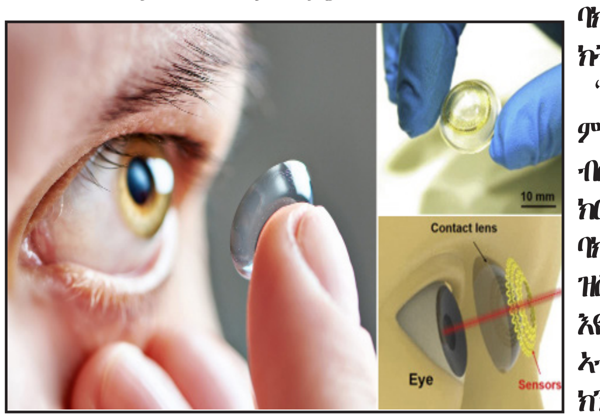

ሸባብ

ሃማመተኤ

ሕቶ ሸባብ

ሃ.ግ.መ.ተ.ኤ. ምኽሪ ብተሌፎን ካብ ዝጀምር፡ ብዙሓት መንእሰያት ተጠቒሞምሉ ናይ'ዚ ኣገልግሎት ኮይኖም ኣለዉ። ንኡስ ዓምዲ "ሕቶ ሸባብ" እምበኣር ንገለ ካብ'ቲ ብቑጽሪ ስልኪ 124256 ወይ ብቑ.ሳ.ጶስጣ 1042 ናብ "ሆት ላይን" ዝቐርብ ሕቶታት እያ እትምልስ።

ዝኽበርኩም ኣንበብቲ ዓምዲ ሕቶ ሸባብ፡ ንሎሚ'ምበኣር ነዛ ብኣስመርም ንጉሰ ካብ ዓሰብ ብደብዳብ ዝተላእከትልና፡ ንኣልዛይመር እትምልከት ሕቶ ኢና ክንምልስ። ንደላዩ ምኽሪ ኣስመሮም እናኣመስገንና፡ ሰናይ ንባብ ንምነየልኩም!

ደላዪ ምኽሪ

ሰላም ንዓኹም ይኹን ኣዳለውቲ ዓምዲ ሕቶ ሸባብ። ኣነ ወዲ 52 ዓመት እየ። ኣብዘን ዝሓለፋ 3 ዓመት ዝጀመረኒ ናይ ምርሳዕ ጸገም ኣሎኒ። ዝተላኣኽክዎ ልኡኽ፡ ንብረት ኣበይ ከም ዘቀመጥክዎ፡ ክዓሞ ዝሓሰብኩዎ ዕዮታት፡ ወዘተ እርስዕ።

ጠንቁ እንታይ ምዃኑ ፍጹም ኣይርድኣንን'ዩ፣ እንተኾነ ኣልዛይመር ዝብሃል ሕማም ምርሳዕ ከም ዘሎ ስለዝሰማዕኩ፡ "ኣልዛይመርዶ ይኸውን?" እናበልኩ እጭነቕ ኣለኹ። እዚ ዘሎኒ ጸገም፡ ሕማም ኣይልዛይመር ድዩ ዋላስ ተራ ምርሳዕ እዩ? ሕማም እንተ ኾይኑኸ ብኸመይ ክፍውሶ እኽእል? ክትከላኸሎኸ ይከኣል ድዩ?

"ኣልዛይመርዶ ይኸውን?"

ብዙሓት ሰባት ንቐለልቲ ምርሳዕ ምስቲ ብሕማም ረስዒ ዝፍለጥ ኣልዛይመር ከተሓሕዝዎ ይርኣዩ እዮም። እንተኾነ፤ ናይ ዕድመ ዕብየት፡ ኣእምሮኣዊ ጭንቀት፡ ቅዛነት፡ ፍርሒ፡ ጉድናዊ ሳዕብየን ናይ ገለ መድሃኒታት፡ ወዘተ ናብ ምርሳዕ ከቃልዑና ዝኽእሉ ኣጋጣሚታት ኮይኖም'ዮም ዝጥቀሱ። ንኣብነት፡ መፍትሕካ ኣበይ ከም ዘቀመጥካዮ ምርሳዕ፡ ኣስማት ሰብ ምርሳዕ፡ ናብ ክሽነ እንታይ ንብረት ከተምጽእ ከም ዝኣተኻ ምርሳዕ፡ ገለ ካብቶም ኣብ ዝኾነ ሰብ ክርኣዩ ዝኽእሉ ተራ ምርሳዕ ክንብሎም ንኽእል። ነዚም ተራ ምርሳዕ በዞም ዝስዕቡ ነጥብታት ክነመሓይሾም ንኽእል፤

- ሓደስቲ ነገራት ወትሩ ምምሃር

- ምስ ስድራቤትን መሓዙት/ ኣዕሩኽ ግዜ ምሕላፍ

- ብቐሊሉ ንኽትዝክር ዝሕግዙኻ ነገራት ምድላው (ዓቢ ፖስተር ናይ ዓውደ-ኣዋርሕ፡ መዘከርታ ትጽሕፈሉ ጥራዝ...)

- መዓልታዊ እትጥቀመሉ ንብረት ኣብ ቀዋምን ብቐሊሉ ክትርእዮ ኣብ እትኽእልን ቦታ ምቕማጥ

- እኹል ዕረፍቲ ምዝውታር

- ኣካላዊ ምንቅስቓስን ዝተመጣጠነ መግብን ምዝውታር

- ኣልኮልን ካልኦት ወልፍታትን ምውጋድ

- ጭንቀት ወይ ቅዛነት ኣብ ዝስምዓካ ቀልጢፍካ ሓገዝ ምርካብ።

እንተኾነ ምርሳዕ ምልክት ናይ ዳይመንሽያ (dementia) ዝብሃል ከቢድ ሕማም ሓንጎል'ውን ክኸውን ስለዝኽእል ናብ ትካላት ጥዕና ብምኻድ ኣድላዪ ዝኾነ መርመራን ምኽርን ክትረክብ ይግባእ። እዚ ግን ምርሳዕ ንበይኑ ዘይኮነስ፡ ነዚም ስዒቦም ዝጥቀሱ ካልኦት ምልክታት'ውን ምስ ዘጠቓልል'ዩ፥

- ሓደ ዓይነት ሕቶ ተደጋጋሚ ምሕታት ወይ ድማ ሓደ ዓይነት ዛንታ ብተደጋጋሚ ምዝንታው

- ኣቓዲምካ እትፈልጦ ቦታ ክጠፍኣካ ከሎ

- ኣንፈትካ ምስሓት

- ብዛዕባ ግዜ፡ ቦታን ሰብን ምድንጋር

- ሕሳብ ናይ ዝገዛእካዮ ምኽፋል ክትሽገር ከለኻ።

ዳይመንሽያ ዝብሃል ሕማም ሓንጎል ንኣስታት 50,000 ካብ ህዝቢ ዓለም ዘጥቅዐ ኮይኑ፡ ብሰንኪ ዕንወት ዋህዮታት ሓንጎል'ዩ ዝስዕብ። ዳይመንሽያ ዝብል ቃል ንብዙሓት ኣብ ሓንጎል ክርኣዩ ዝኽእሉ ለውጥታት ይሸፍን። እቲ ብ60-80% ንዳይመንሽያ ከቃልዓና ዝኽእል ሕማም፡ ሕማም ኣልዛይመር'ዩ። ሕማም ኣልዛይመር፡ እምብኣር ነዚም ብቢልዮናት ዝቑጸሩ ኣብ ሓንጎል ዝርከቡ ዋህዮታት መትኒ ብምቕታል፡ ሓንጎል ከም ዝጭበጥ ይገብር። ከም ሳዕቤኑ ኸኣ ኣብ መንጎ መትንታት ሓንጎል ዝነበረ ርክብን ዕማማትን ይጠፍእ'ሞ እዞም ዝስዕቡ ምልክታት ሕማም ኣልዛይመር ቀስ-ብቐስ ክርኣዩ ይጅምሩ፤

ኣብ ቀዳማይ መድረኽ ዝርኣዩ ምልክታት፡

- ቅኑዕ ቃል ወይ ስም ኣብ ምጽዋዕ ትጽገም

- ኣስማት ናይ ሰብ ኣብ ምዝካር ትሽገር

- ኣቐዲምካ ትፈልጦም ዝነበርካ ዕዮታት ንኽትሰርሖም ትጽገም

- ዘንበብካዮ ብቐሊሉ ትርስዖ

- ኣብ ኣቐዲምካ ትፈልጦ ዝነበርካ ቦታ ትጠፍእ

- ነገራት ኣብ ምውህሃድን ውጥን ኣብ ምግባርን ትሽገር።

ኣብ ካልኣይ መድረኽ ዝርኣዩ ምልክታት፡

- ኣገዳሲ ኣጋጣሚታትን ናይ ውልቅኻ ኣገደስቲ ዕለታትን ከም ዕለተ-ልደት፡ ዕለተ-መርዓ ወዘተ ምርሳዕ

- ብቐሊሉ ምብስጫውን ሓራቕ ምዃንን

- ኣበየናይ መዓልቲ ወይ ቦታ ከም ዘለኻ ምንጋር

- ምስ ኵነታት ኣየር ዝሳነ ክዳን ኣብ ምምራጽ ምሽጋር

- ቀልቀልን ሽንትን ክትቈጻጸር ዘይምኽኣል

- ለውጢ ኣብ ባህርያት ድቃስ (ማለት ብግዜ መዓልቲ ደቂስካ ብግዜ ለይቲ ምብርባር)

- ኣብ ዘኽድካዮ ቦታ ምጥፋእ

- ናይ ባህሪ ለውጢ ምግባር።

ኣብ ሳልሳይ መድረኽ ዝርኣዩ ምልክታት፡

- ኣብ ቀረባ ግዜ ዝተፈጸመ ኵነታትን ከባቢኻን ምርሳዕ

- ኣካላዊ ለውጥታት (ጸገማት ኣብ ምኻድ፡ ኮፍ ምባል፡ ምውሓጥ መግብን)

- ምስ ሰባት ክትረዳዳእ ዘይምኽኣል።

***

ናብ ኣልዛይመር ከቃልዑና ዝኽእሉ ረቛሒታት

ዋላ'ኳ ሕማም ኣልዛይመር ብሞት ናይ ዋህዮታት ሓንጎል ዝስዕብ እንተኾነ፡ ዝተፈላለዩ ተመራመርቲ ቀጥታዊ ጠንቂ ሞት ዋህዮታት ሓንጎል እዚ'ዩ ኢሎም ዛጊት ክድምድሙ ኣይከኣሉን ዘለዉ። ኣብ ዝተፈላለዩ መጽናዕታዊ ጽሑፋት ምርኩስ ብምግባር ግን እዞም ዝስዕቡ ረቛሒታት ጠቒሶሞም ኣለዉ፤

ዕድመ፥ ልዕሊ 65 ዓመት።

ታሪኽ ሕማም ኣልዛይመር ኣብ ስድራቤት፥ በቲ ሕማም ዝተጠቕዑ ኣባል ስድራቤት ምስ ዝህሉ።

ተወርሳዊ ጅን፥ ኣዝዩ ውሑድ ተርእዮ'ኳ እንተኾነ ናብ ሕማም ኣልዛይመር ዘቃልዕ ጅን ከም ዘሎ መጽናዕትታት ይሕብሩ።

ውሱናት ዓሌት፥ ብዕድመ ዝደፍኡ ሂስፓኒክ (hispanic) ዝብሃሉ ዓሌት ኣመሪካውያን ጸለምቲ ኣመሪካውያንን ልዕሊ ብዕድመ ዝደፍኡ ጻዓዱ ኣመሪካውያን ናብቲ ሕማም ዝተቓልዑ እዮም።

ዝተፈላለዩ ንሓንጎልና ክሃስዩ ዝኽእሉ ነገራት፥

ካብዞም ኣብ ላዕሊ ዘለዉ ረቛሒታት ፍልይ ዝበሉን ደቂሰባት ክከላኸልዎም ዝኽእሉን ናብዚ ሕማም ዘቃልዑ ረቛሒታት'ውን ኣለዉ። ንሳቶም ድማ ማህረምቲ ርእስን ምውዳቕን፡ ቱንባኾ፡ ኮፍኣዊ ቅዲ ናብራ፡ ሕማማት ልብን ሰራውር ደምን፡ ወቕዒ ሓንጎል፡ ሽኮርያ፡ ልዑል ዓቐን ኮለስትሮልን ጸቕጢ ደምን ይጥቀሱ። እዞም ረቛሒታት ካብቶም ኣብ ላዕሊ ተጠቒሶም ዘለዉ ዝፈልዮም እምብኣር ወዲሰብ ክከላኸሎም ስለዝኽእል'ዩ። ስፖርታዊ ንጥፈታትን ብሸግለታን ሞተር ሸግለታን ኣብ ትዝውረሉን ናይ ድሕነት ቀቢዕ ምዝውታር፣ መቓነት መኪና ምጥቃም፣ ከባቢኻ ካብ ሃስያ ዘውርዱ ነገራት ነጻ ምግባር፣ ትንባኾ፡ መስተን ሽጋራን ምውጋድ፣ ኣብ ናብራና፡ ጥዕና ዘውሕሱ ዓይነት መግቢ ምምጋብ፣ ሓንጎል ዘነቓቕሕ ዕዮታት ምዕያይን ኣካላዊ ምንቅስቓስ ምዝውታርን፡ ነቶም ናብ ሕማም ኣልዛይመር ከቃልዑና ዝኽእሉ ረቛሒታት ክንከላኸሎም ከም እንኽእል'ዮም መጽናዕትታት ዝሕብሩ።

ፍወሳ ሕማም ኣልዛይመር

ሕማም ኣልዛይመር ክፍወስ ዝኽእል ሕማም ኣይኮነን። እንተኾነ ምስዚ ሕማም ዝነብር ሰብ ዝሕግዙ ኣገባባትን ኣለዉ።

- ጸገማት ግዳይ ምንባብ፡ (ጥምየት፡ ጽምኢ፡ ክትሽይን ምድላይ... ወዘተ)

- ብዛዕባ ሓቅታት ምስ ግዳይ ዘይምክታዕ (ንኣብነት ንዝሞተ ሰብ ክበጽሕ ከም ዝደሊ እንተነጊሩካ፡ እቲ ሰብ ብህይወት ከም ዘየለ ከተእምኖ ኣይትፈትን)

- ሓደሽቲ ሓሳባት ብምፍጣር ኣቓልብኦም ምስሓብ

- ህዱእን ደጓሒ ብርሃን ዘይብሉ ከባቢ ምፍጣር

- ውሑስነት ዝፈጥረሎም ነገራት ከም ዝሕዙ ምግባር

- እኹል ዕረፍቲ ምፍጣር

- ሕቶታት ግዳይ ብግቡእ ምምላስን ኣብ ዘዕልለሉ ኣጋጣሚታት ትሰምዖ ከም ዘለኻ ምልክት ምግባርን።

ስለዚ ኣብ መዓልታዊ ናብራና ንዘጋጥመና ተራ ምርሳዕ ምስ ብዓል ሕማም ኣልዛይመር ዝኣመሰሉ ከበድቲ ሕማማት ሓንጎል ብምትእስሳር ክንጭነቕ'ኳ እንተ ዘይተገበኣና፡ ኣብ መዓልታዊ መነባብሮና ጸገማት ዝፈጥር ምርሳዕ ምስ ዝኸውን ግን ናብ ትካላት ጥዕና ብምኻድ ኣድላዪ ዝኾነ መርመራን ሓበሬታን ክንወስድ ይግባእ።

****

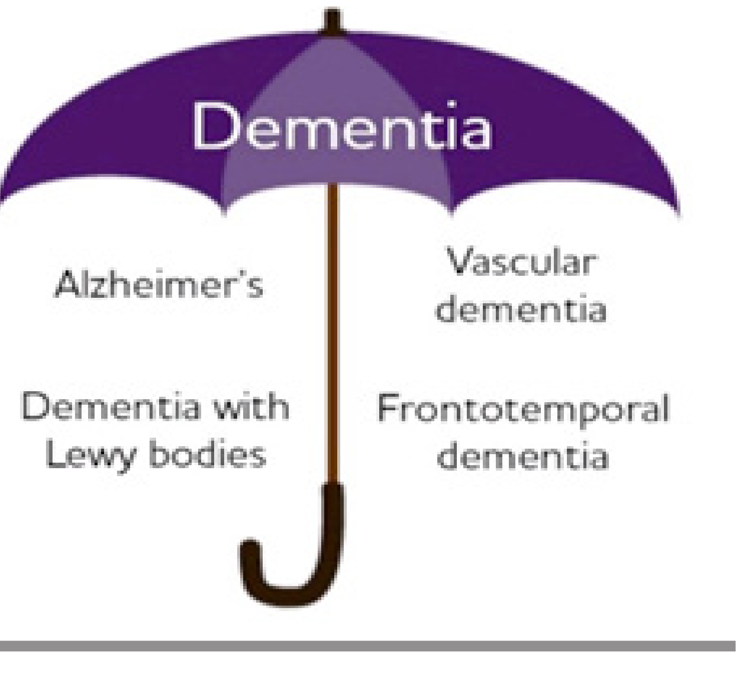

ምልክታ

ናጽነት ደስበለ - ሓበን ገብረኣምላኽ - ሰምራዊት መለስ

STATE OF ERITREA
MINISTRY OF AGRICULTURE
Letter of Invitation for Bids

1. The State of Eritrea, Ministry of Agriculture, and National Project Coordination Office (NPCO) has received financing from the International Fund for Agricultural Development (IFAD) towards the cost of Integrated Agricultural Development Project (IADP)and intends to apply part of the financing for the purchase of these goods. The use of any IFAD financing shall be subject to IFAD's approval, pursuant to the terms and conditions of the financing agreement, as well as IFAD's rules, policies and procedures. IFAD and its officials, agents and employees shall be held harmless from and against all suits, proceedings, claims, demands, losses and liability of any kind or nature brought by any party in connection with Integrated Agricultural Development Project (IADP).

2. The Integrated Agricultural Development Project (IADP) includes three components and has six years' lifetime. The overall goal of the project is to contribute to poverty reduction and food and nutrition security of rural households. The project Development objective is to enhance small holder agricultural production and productivity in sustainable way and improves rural livelihoods.

3. This IFB follows the general procurement notice that appeared on the IFAD website on *5 March, 2023*, the United Nations Development Business (UNDB) website on *5 March, 2023* and a national newspaper *Haddas Eritrea/ Eritrean profile* on *15 March, 2023*,

4. The purchaser now invites sealed bids from eligible entities ("bidders") for Procurement of laboratory Reagent, chemicals, agricultural supplies, laboratory field inspection materials and bio-fertilizer inspection equipment in three No of lots, Procurement of Animal feed, Procurement of small machines manuals raw planters assorted in 2 No lots, Procurement of Epoxy painting for vaccine production laboratory at CIF Masswa sea port for foreign bidders or MOA Ex-warehouse for local bidders with 120 days delivery period more details on these goods and related services are provided in the schedule of requirements in this bidding document.

5. This IFB is open to all eligible bidders who wish to respond. Subject to the restrictions noted in the bidding document, eligible entities may associate with other bidders to enhance their capacity to successfully deliver the goods and related services. Potential bidders should first request for a registration form using email address below. Upon filling the form, Potential bidders should be return through a reply email and set of the bidding document will be provide immediately thereafter at no charge.

6. Bidding will be conducted using the National Competitive Bidding (NCB) method, the evaluation procedure for which is described in this bidding document, in accordance with the IFAD procurement handbook which is provided on the IFAD websitewww.ifad.org/project-procurement. The NCB process, as described, will include a review and verification of qualifications and past performance, including a reference check, prior to the contract award.

7. Please note that a pre-bid conference will not be held as described in the bid data sheet BDS, Section II of the bidding document.

8. Bids must be delivered to the address below and in the manner specified in the BDS ITB 25 no later than ***9;30 am local Asmara, Eritrea time, 10 October,2023***

Ministry of Agriculture, Procurement and Supplies Management Division (PSMD)
Lidia Russom (Procurement officer)
Sawa Street, Asmara, Eritrea
Lidiarusomlidu1221@gmail.com
Tel Number: 00291181076/00291189266
Fax Number: 1048

9. Bidders should be aware that late bids will not be accepted under any circumstances and will be returned unopened to the bidder. All bids must be accompanied by bid securing declaration in the manner and amount specified in the bid data sheet.

10. Please note that electronic bids shall not be accepted as defined in ITB BDS 25.

ሓራጅ

ኣብ መንነ ብፍ/በ/መሳል ወ/ሮ ፋጥማ መሓመድ ሓጎስ ወኪል ኣሕመዲን ኑርሑሴን ብፍ/በ/ዕዳ ካልድ መሓመድ ጣሃ ዝበረ ክርክር፡ ቤት-ፍርዲ ናይ ብፍ/በ/ዕዳ ዝኾነት መኪና ብዕለት 22/02/23 ቁ/መዝ 685/21 ዝተዋህበ ትእዛዝ፡ ንታ ናይ ብፍ/በ/ዕዳ ዝኾነት መኪና ER-B-6341 ኦፔል ዝዓይነታ መኪና ክትሽየጥ ስለዝኾነት፡ እታ መኪና፡
1.ቤትሮ ናይ ቅድሚት የለን
2. እስፐክዮ ናይ ማዕጾ የለን
3. ባተሪ የለን
4. ጎማ ኣርባዕቲኡ ኣረጊት
5. ኳድሮ ዝተባላሸወ እዩ
6. ፓፒስረ ምትዕርራይ የድልዮ
7. ጥዕና ሞተር ኣጠራጣሪ ።
ዘለዋ ጉድለት እዚ ኮይኑ፡ መበገሲ ዋጋ 28,000 ናቕፋ እዩ። ስለዚ፡ ኣብቲ ዝግበር ሓራጅ ክሳተፍ ዝደሊ 1/4 ናይቲ ዝተወሰነ ግምት ብኣካል ወይ ሕጋዊ ወኪሉ ብስሙ ዝተመዝገበ ናይ ባንክ ቡክ ወይ ደማ ብስም ፈ/ፍርዲ ሲፒኦ (cpo) ኣሰሪሑ ብምቕራብ ክወዳደር ይኽእል። ተወዳደርቲ ቅድሚ ዕለተ ጨረታ 5+ ናይ ስራሕ መዓልታት ዘሎ፡ ክበጽሖ ዝደሊ መጠን ገንዘብ ብቑጽርን ብኣሃዝን ኣብ ፖስታ ዓሺጉ ኣብ ላ/ቤ/ፍርዲ ቤ/ጽ/ዋ/ፈ/ፍ ቁጽሪ 62 ዘሎ ሳንዱቕ ጨረታ የእቱ። ሓበሬታ ዝደሊ ኣብ ቁ/08 ቀረቡ ይወከሱ።
ዝቃወም እንተሎ፡ ካብ ዝምልከቶ ቤት ፍርዲ መኣገዲ እንተዘይኣምጺኡ ሓራጅ ኣየቋርጽን።

ዕለት ሓራጅ፡ 02/10/2023
ሰዓት ሓራጅ፡ 3:00-4:00 ድ/ቀ
ቦታ ሓራጅ፡ ላዕለዋይ ቤት ፍርዲ ቁ/27

STATE OF ERITREA
MINISTRY OF AGRICULTURE
Integrated Agricultural Development Project (IADP)

INVITATION FOR BIDS (IFB)

1. The Government of Eritrea has received a Grant for the International Fund for Agricultural Development towards the cost of Integrated Agricultural Development project (IADP) and it is intended that part of the proceeds of this Grant will be applied to eligible payments under the contract for the :- procurement of rabbit by International shopping (IS).
2. The Eligible bidders should have a renewed License for 2023 appropriate for these supplies.
3. Bid shall be Valid for a period of 60 days after Bid opening and delivered to procurement and supplies Management Unit Office on or before 28/09/2023 local hours 09:30AM and will be opened on the same date at 10:00AM local hours
4. A complete set of bidding document may be collected by any interested Eligible bidders from the address below.

Ministry of Agriculture, Procurement and Supplies Management Division (PSMD)
Lidia Russom (Procurement officer)
Sawa Street, Asmara, Eritrea
Lidyarusomlidu1221@gmail.com
Tel Number:
00291181076/00291189266
Fax Number: 1048

The ministry of Agriculture reserves the right to accept or reject this bid fully or in part if it finds and option better than this IFB without needing to justify the grounds for it doing so and compensation which the bidder may incurred in preparing its bid. Bidders should be aware that late bids will not be accepted under any circumstances and will be returned unopened to the bidder. All bids must be accompanied by bid securing declaration.

Ministry of Agriculture

ምልክታ

ናጽነት ደስበለ - ሓበን ገብረኣምላኽ - ሳምራዊት መለስ

STATE OF ERITREA
MINISTRY OF AGRICULTURE

Letter of Invitation for Bids

1. The State of Eritrea, Ministry of Agriculture, and National Project Coordination Office (NPCO) has received financing from the International Fund for Agricultural Development (IFAD) towards the cost of Integrated Agricultural Development Project (IADP)and intends to apply part of the financing for the purchase of these goods. The use of any IFAD financing shall be subject to IFAD's approval, pursuant to the terms and conditions of the financing agreement, as well as IFAD's rules, policies and procedures. IFAD and its officials, agents and employees shall be held harmless from and against all suits, proceedings, claims, demands, losses and liability of any kind or nature brought by any party in connection with Integrated Agricultural Development Project (IADP).

2. The Integrated Agricultural Development Project (IADP) includes three components and has six years' lifetime. The overall goal of the project is to contribute to poverty reduction and food and nutrition security of rural households. The project Development objective is to enhance small holder agricultural production and productivity in sustainable way and improves rural livelihoods.

3. This IFB follows the general procurement notice that appeared on the IFAD website on *5 March, 2023*, the United Nations Development Business (UNDB) website on *5 March, 2023* and a national newspaper *Haddas Eritrea/ Eritrean profile* on *15 March, 2023*,

4. The purchaser now invites sealed bids from eligible entities ("bidders") for the provision of Procurement of pesticide for migratory pest (Fenthion 64%ULV-1000, Deltamethrine 2.5%EC-10,000 cypermethrine 25%EC-5000), at CIF Masswa sea port for foreign bidders with 120 days delivery period. More details on these goods and related services are provided in the schedule of requirements in this bidding document.

5. This IFB is open to all eligible bidders who wish to respond. Subject to the restrictions noted in the bidding document, eligible entities may associate with other bidders to enhance their capacity to successfully deliver the goods and related services. Potential bidders should first request for a registration form using email address below. Upon filling the form, Potential bidders should be return through a reply email and set of the bidding document will be provide immediately thereafter at no charge.

6. Bidding will be conducted using the International Competitive Bidding (ICB) method, the evaluation procedure for which is described in this bidding document, in accordance with the IFAD procurement handbook which is provided on the IFAD websitewww.ifad.org/project-procurement. The ICB process, as described, will include a review and verification of qualifications and past performance, including a reference check, prior to the contract award.

7. Please note that a pre-bid conference will not be held as described in the bid data sheet BDS, Section II of the bidding document.

8. Bids must be delivered to the address below and in the manner specified in the BDS ITB 25 no later than ***9;30 am local Asmara, Eritrea time, 24 October,2023***

Ministry of Agriculture, Procurement and Supplies Management Division (PSMD)
Lidia Russom (Procurement officer)
Sawa Street, Asmara, Eritrea
Lidiarusomlidu1221@gmail.com
Tel Number: 00291181076/00291189266
Fax Number: 1048

9. Bidders should be aware that late bids will not be accepted under any circumstances and will be returned unopened to the bidder. All bids must be accompanied by bid securing declaration in the manner and amount specified in the bid data sheet.

10. Please note that electronic bids shall not be accepted as defined in ITB BDS 25.

STATE OF ERITREA
MINISTRY OF AGRICULTURE

Letter of Invitation for Bids

1. The State of Eritrea, Ministry of Agriculture, and National Project Coordination Office (NPCO) has received financing from the International Fund for Agricultural Development (IFAD) towards the cost of Integrated Agricultural Development Project (IADP)and intends to apply part of the financing for the purchase of these goods. The use of any IFAD financing shall be subject to IFAD's approval, pursuant to the terms and conditions of the financing agreement, as well as IFAD's rules, policies and procedures. IFAD and its officials, agents and employees shall be held harmless from and against all suits, proceedings, claims, demands, losses and liability of any kind or nature brought by any party in connection with Integrated Agricultural Development Project (IADP).

2. The Integrated Agricultural Development Project (IADP) includes three components and has six years' lifetime. The overall goal of the project is to contribute to poverty reduction and food and nutrition security of rural households. The project Development objective is to enhance small holder agricultural production and productivity in sustainable way and improves rural livelihoods.

3. This IFB follows the general procurement notice that appeared on the IFAD website on *5 March, 2023*, the United Nations Development Business (UNDB) website on *5 March, 2023* and a national newspaper *Haddas Eritrea/ Eritrean profile* on *15 March, 2023*,

4. The purchaser now invites sealed bids from eligible entities ("bidders") for Procurement of safe case and weighing scale, procurement of supply, installation, commissioning and training of Bovine/ Equine diagnostic ultrasound machine, supply, installation, commissioning and training of laser ear tag printing machine with blank ear tags, Procurement office furniture, Procurement of materials for Biogas (local) and Bio gas accessories, at CIF Masswa sea port for foreign bidders or MOA Ex-warehouse for local bidders with 120 days delivery period. More details on these goods and related services are provided in the schedule of requirements in this bidding document.

5. This IFB is open to all eligible bidders who wish to respond. Subject to the restrictions noted in the bidding document, eligible entities may associate with other bidders to enhance their capacity to successfully deliver the goods and related services. Potential bidders should first request for a registration form using email address below. Upon filling the form, Potential bidders should be return through a reply email and set of the bidding document will be provide immediately thereafter at no charge.

6. Bidding will be conducted using the National Competitive Bidding (NCB) method, the evaluation procedure for which is described in this bidding document, in accordance with the IFAD procurement handbook which is provided on the IFAD websitewww.ifad.org/project-procurement. The NCB process, as described, will include a review and verification of qualifications and past performance, including a reference check, prior to the contract award.

7. Please note that a pre-bid conference will not be held as described in the bid data sheet BDS, Section II of the bidding document.

8. Bids must be delivered to the address below and in the manner specified in the BDS ITB 25 no later than ***9;30 am local Asmara, Eritrea time, 12 October,2023***

Ministry of Agriculture, Procurement and Supplies Management Division (PSMD)
Lidia Russom (Procurement officer)
Sawa Street, Asmara, Eritrea
Lidiarusomlidu1221@gmail.com
Tel Number: 00291181076/00291189266
Fax Number: 1048

9. Bidders should be aware that late bids will not be accepted under any circumstances and will be returned unopened to the bidder. All bids must be accompanied by bid securing declaration in the manner and amount specified in the bid data sheet.

10. Please note that electronic bids shall not be accepted as defined in ITB BDS 25.

ስፖርት

ሙሴ ገ/እግዚኣብሄር

መደብ 'ምልላይ ክኢላታት ተጻወትቲ' ክጅምር እዩ

ሃገራዊ ፌደረሽን ኩዕሶ እግሪ ኤርትራ፡ ካብ ሃዊሕ እዋን ኣትሒዙ ክሓስቦ ዝጸንሐ ምልላይ ክኢላታት ተጻወትቲን ፍሉይ ክንክን ኩዕሶ እግርን (Talent Identification & Soccer Clinic) ዝብል መደብ ክፍልም ምዃኑ፡ ኣብ ዝሃቦ ጋዜጣዊ መግለጺ ኣፍሊጡ።

ዕላማ ናይ'ዚ መደብ፡ ካብ ክልተኡ ጾታ፡ ካብ ኩለን ዞባታት ዝተዋጽኡ መሰረታዊ ብቕዓት ኩዕሶ እግሪ ዘውንኡ ትሕተ 15 ዝዕድሚኦም ተጻወትቲ ብምጥርናፍ፡ ንኽልተ ዓመታት ዝጸንሕ ስልጠናን ክንክንን ምሃብ እዩ። ከም ውጽኢቱ ኣብ 2026 ብቕዕቲ ናይ ትሕተ 17 ዓመት ሃገራዊት ጋንታ ኩዕሶ እግሪ ምቛምን ምስታፍን ምዃኑ፡ ሓላፊ ኮሚተ ቴክኒክ ናይ'ቲ ሃገራዊ ፌደረሽን ኣቶ ተስፋይ ኣለክሳንደር፡ ከምኡ'ውን ናይ'ቲ ፌደረሽን ቴክኒካል ዳይረክተር ኣቶ ዳኒኤል የውሃንስ ገሊጾም።

'Soccer Clinic' ጸዑቕ ክንክን ዝሓትት ኣምር ምዃኑ ዝገለጸ ኣቶ ዳኒኤል፡ ናይ ደቂ-ኣንስትዮ ኩዕሶ እግሪ ማዕረ ናይ ደቂ-ተባዕትዮ ስለዘይሰጎመ፡ ነተን ደቂ-ኣንስትዮ ኣብ ጸዑቕ ክንክንን እወታዊ ኣድልዎን ብምኽታው ከምዝስልጥና ምግባር እዩ ይብል። 'Talent Identification' ማለት ምልላይ ክኢላታት

ተጻወትቲ ድማ፡ ኑቶም ኣብ ትሕቲ 15 ዓመት ዝርከቡ መሰረታዊ ቴክኒካዊ ብቕዓት ዘርኣዩ ደቂ-ተባዕትዮ ህጻናት ኣለሊኻ፡ ምስልጣንን ናይ ነዊሕ ናይ ምዕባለ መደብ ምኽታውን ምዃኑ ኣረዲኡ። እዚ ንኽልተ ዓመታት ዝሸይድ መደብ ንምትግባር፡ ኣሰልጠንቲ ካብ ሸድሽተኤን ዞባታት ተዋጺኦም ዝጦበኡ ስልጠና ከም ዝወሰዱ'ን፡ እዚ መስርሕ ሎሚ ቀዳም ኣብ ከተማ መንደፈራ ዞባ ደቡብ ከምዝጀምርን እውን ሓቢሩ።

እዚ መደብ፡ ናይ ፊልማ ተመኩሮ ምዃኑ ዝገለጹ ኣቶ ዳኒኤልን ኣቶ ተስፋይን፡ ኣብ መወዳእታ፡ እዚ ብዙሕ ጸጋታት ፈሲሱዎ ዝተዳደ መደብ እቲ ዝደልዮ ዕላማ ብምህራም፡ ብዓወት ኣብ መፈጸምታ ንኽበጽሕ፡ ኩሎም ዝምልከቶም ኣካላት ብዕቱብ ክሰርሑ ምልባዎም፡ ህዝባዊ ርክብ ናይ'ቲ ፌደረሽን ሓቢሩ።

ለዋንዶውስኪ፡ ኣብ ባርሳ ሕጉስ ከምዘሎ ይዛረብ

ላ'ሊጋ ኮይኑ ይዛዘም፡ ከም'ቲ ኣብ ሙኒክ ዝነበሮ ኣብ ኩሉ ውድድራት ብብዝሒ ሸቶ ናይ ምምዝጋብ ዓቕሙ ኣብ ቦታኡ ከምዘየለ ግና ይትንተኑ። ብዘዕባ ህሉው ኣቃውማ ኣብ ዝተሓተተሉ ድማ፡ "ቅድሚ ናብ ባርሳ ምምጻአይ፡ ናይ ሸቶ ማሽን እየ ነይረ፣ ሕጂ ግና ሰብ ኮይነ ኣለኹ።" ኢሉ።

ሮበርት ለዋንዶውስኪ፡ ንባርሳ ገዲፉ ናብ ሊግ ስዑዲ ዓረብ ይኹን ሊግ ኣመሪካ ናይ ምኻድ ሓሳብ ከምዘይብሉ ኣፍሊጡ።

ለዋንዶውስኪ፡ ዝሓለፈ ወቕቲ ብናይ ኣርባዕተ ዓመታት ውዕል፡ ካብ ባየር ሙኒክ ናብ ባርሳ ምጽምባሩ ይፍለጥ። ኣብ'ታ ወቕቲ ከኣ፡ ባርሳ ጸዋአ ላ'ሊጋ ክትዓትር ልዑል ኣበርክቶ ክገብር እንከሎ፡ ካብ 34 ናይ ሊግ ግጥማት 23 ሸቶታት ብምቊጻር ንዘለዓለ ኣመዝጋቢ እትውሃብ ሽልማት 'ፒቺቺ' ተዓዊቱላ ነይሩ።

እዚ ፖላንዳዊ፡ ብዛዕባ መጻኢኡ ኣብ ዝተሓተተሉ ከኣ፡ "ናብ ስዑዲ ዓረብ ክሰጋገር ሓሲበ'ውን ኣይፈልጥን እየ። ምስ ስድራይ፡ ኣብ ባርሴሎና ሕጉስ ኣለኹ።" ኢሉ። ይኹን'ምበር፡ ለዊ፡ "ቅድሚ ኮሮና ምኽሳቱ፡ ናብ ሊግ ኣመሪካ ናብ ምኻድ ሓሳብ ተቐልቂሉኒ ነይሩ። እንተኾነ፡ ድሕሪ ግዜ ሓሳበይ ቀይረ። ኣብ ባርሳ ሓድሽ ምዕራፍ ድሕሪ ምኽፋተይ ከኣ፡ ናብ'ቲ ሊግ ንምስግጋር ኩሓሳብ ከቢድ እዩ።" ክብል ወሲኹ።

ወዲ 35 ዓመት ለዋንዶውስኪ፡ ዝሓለፈ ዓመት ወላ'ኳ ዝለዓለ ኣመዝጋቢ

ንሱ፡ "ገለ ካብ'ቲ ንቑጽሪ ሸቶታተይ ኣመልኪቱ ዝወሃብ ዝነበረ ርእይቶ ዘገርም እዩ - ብፍላይ ኣብ ሓደ ዓመተ-ስፖርት 41 ሸቶታት ብምቝጻር ንኩብረ-ወሰን ገርድ ሙለር ምስ ሓለፍክዎ። እንተኾነ፡ ኩብረ-ወሰን ምስባር ድሕሪ ሕጂ ቀንዲ ዕላማይ ኣይኮነን። እቲ ኣገዳሲ፡ እዛ ጋንታ ንኽትዕወት ምሕጋዝን ጸወታታት ምስትምቓርን እዩ። ምዕዋትን ሸቶታት ምምዝጋብን ኣይደልይን እየ ማለት ግና ኣይኮነን፡ ከም ናይ ቀደም ኣይኮንኩን ዘለኹ ማለተይ እዩ።" ኢሉ።

ኣብ ዝሓለፈ ሓደ ዕቑድ ካብ ዝተራእዩ ዝበለጹ ኣጥቃዕቲ ሓደ ምዃኑ ዝገለጸ ለዋንዶውስኪ፡ ዓሚ ኣብ ኩሉ ውድድር - ኣብ 46 ግጥማት ክስለፍ እንከሎ፡ 33 ሸቶታት ከኣ ኣመዝጊቡ። ቅድሚ ናብ ባርሳ ምጽምባሩ ኣብ ዝነበረት ወቕቲ ግና፡ ብሞገሊያ ሙኒክ ኣብ ተመሳሳሊ ብዝሒ ግጥማት - 50 ሸቶታት እዩ ኣመዝጊቡ ነይሩ። ኣብ'ዛ ወቕቲ ከኣ፡ ክልተ ሸቶታት ኣመዝጊቡ ተበጊሱ ኣሎ - እዚ ብባርሳ 45 ሚልዮን ዩሮ ዝወጻሉ ኣጥቃዓይ።

ውድድር ሓይልታት ምክልኻል ቀጺሉ
ኵዕሶ እግሪ፡ በኒፈርን ሓሬናን ተዓዊተን

ብቕድሚ ትማሊ ኣብ ዝበረ ጸወታ ኩዕሶ እግሪ ደቂ-ኣንስትዮ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ፡ በኒፈርን ሓሬናን ዓወት ኣመዝጊበን።

ቀዳመን ንሜዳ ዝወረዳ ጋንታታት ክሳዕን በኒፈርን እየን ነይረን። ኣብ ቀዳሞት 45 ደቓይቕ ሸቶ ዘይተመዝገበ እዛ ጸወታ፡ ኣብ ካልኣይ እብረ ግን፡ በኒፈር፡ ቀዳማ ኣብ መበል 47 ደቒቕ ካብ ፍትሓዊት ማጆር መራሕት እተትሕዘ ሸቶ ኣመዝጊባ። ፍትሓዊት፡ በዚ ደው ከይበለት ኣብ መበል 66ን 77ን ደቓይቕ ሸቶታት ብምውሳኽ ሃትሪክ ብምስራሕ ብልጽቲ ተጻዋቲት ክትጽዋዕ እንከላ፡ ጋንታኣ ከኣ 3ብ0 ተዓዊታ።

ሰዓቡ እተኻየደ ግጥም ሓሬናን መኸተን እውን ንዕረፍቲ ብዘይ ሸቶ እዩ ኣምሪሑ። ኣብ ካልኣይ ፍርቂ ጸወታ ግና፡ ሓሬና፡ ኣብ መበል 67 ደቒቕ ካብ ትሶግስቲ ኣብርሃለይ መራሕት እተትሕዘ ሸቶ ረኺባ። ኣብ ዝተረፈ ደቓይቕ ዝተመዝገበ ሸቶ ብዘይምህላዉ ከኣ፡ ሓሬና 1ብ0 ተዓዊታ። ኣመዝጋቢት ናይ'ታ ሸቶ ትሶግስቲ ድማ፡ ብልጽቲ ተባሂላ ተሰይማ።

ብዘይካዚ፡ ትማሊ ጸወታ ኩዕሶ ሰከዐት ተኻዪዱ ነይሩ። ናይ ደቂ-ኣንስትዮ ጋንታታት ሳዋን ሓሬናን ቀዳመን ክጻወታ ከለዋ፡ ሓሬና 33ብ17 ተዓዊታ። ናይ ደቂ-ተባዕትዮ ጋንታ ዓምበርበብ ከኣ፡ ንማዕከል ክንፌ ብፍሉሕ 72ብ17 ኣሰኒፋታ። ኣብኣ ሰናይ ተማሳሳን ድማ፡ 21 ሸቶታት ኣቖጺሩ። ድሕሪ ኣብ ዝተኻየደትን ሰዓብት ዝነበረትን ጸወታ ጋንታታት ብደህዋን በኒፈርን - ብደሆ 59ብ50 ተዓዊታትሉ። ኢሳቅም ተስፋይ ካብ ብደሆ ከኣ 27 ሸቶታት ኣመዝጊቡ። ብዘይካዚ፡ ሳዋ ንጎንደር 76ብ46 ክትረትዓ እንከላ፡ ኣብኣ ኢሰራኤል ሙልጌታ 17 ሸቶታት ምምዝጋቡ፡ ጸብጻብ ናይ'ቲ ውድድር የረድእ።

"ናብ ማን ዩናይትድ ክጽምበር ኣይደልይን እየ" ቶዲቦ

ኣብ'ዛ ክረምቲ ኣብ ዕላማ ማን ዩናይትድ ኣትዩ ዝነበረ ጂያንክለየር ቶዲቦ፡ ናብ'ታ ኢሩብ ተን ሃግ ዝመርሓ ጋንታ ክጽምበር ከምዘይደሊ ኣብ ዝሃቦ መግለጺ፡ "ጌጋ ክፍጽም ኣይደልን እየ" ኢሉ።

ዝሓለፈ ወርሒ ሓምለ፡ ማን ዩናይትድ፡ ንዝሪ ማጓየር ናብ ዌስት ሃም ክትሸጦ ትወጥን ብምንባራ፡ ማዕረ ማዕረኡ ኣብ ቦታኡ ዝስለፍ ተጻዋታይ ሃሰው ትብል ነይራ እያ። ስለዚ ድማ ንተኸላኻሊ ፈረንሳዊት ክለብ ኒስ ቶዲቦ ኣብ ራዳራ ኣእትያቶ ምንባራ ይግለጽ። ብ34 ሚልዮን ፓውንድ ንኽትገዝኦ ምስ ጋንታኡ ርክብ ከምዝገበረት እውን ይሕበር።

ይኹን'ምበር እዚ ኣብ ጋንታኡ ቀጻሊ ከምዝዀነ ዝገለጸ ወዲ 23 ዓመት ፈረንሳዊ፡ "ምናልባት ንዝገራዊት ጋንታ ፈረንሳ ናይ ምጽዋት ዕድለይ ንምህባይ፡ ምስ ሓሳዮት ክለባት ክጻወት ሓሳብ ኣይፈልጥን እየ ኣለ ክሕሱ ኣይደልን። እንተኾነ፡ ኣብ ኒስ ውሑስ ናይ ምጽዋት ግዜ ኣሎኒ።" ኢሉ።

ብዛዕባ ምስ ዩናይትድ ተኣሳሲሩ ዝወጸ ዝነበረ ስሙ ኣብ ዝተሓተተሉ ከኣ፡ ካብ ናይ ዝሓለፈ ናይ ጸወታ ግዜኡ ብዘተፈለየ ከምዝተመከረ ብምግላጽ፡ "ኣዕሚቐ እየ ሓሲበ። ኣብ ምርጫይ ጌጋ ክገብር ኣይደልን። ሃዋሲ ክጽንሕ እየ ዝደሊ። ንብዙሓት/ወዳእ ፕሮጀክት እየ ከኣ ዝጸበ ዘለኹ። ኣብ ኒስ እንታይ ከምዘሎ እፈልጥ እየ፡ ንምንታይ እየ ናብ ዘይፈልጦ ዝኸይድ። ስለዚ ንኹሉ ንጹር ክኸውን ኣሎዎ፡ ኣብ ቀዳማይ ዝወውረይ ወዲ 18 ዓመት እየ ነይረ። ዕምቈ ዝበለ ኣፍልጦ ከኣ ኣይነበረንን።" ክብል ኣብ'ቲ 20 ዓመት ከይመልአ ናብ ዓባይ ጋንታ ዝተሰጋገረሉ ግዜ ዕወት ዘይምንባሩ ገሊጹ።

ቶዲቦ ምስ ዓባይ ክለብ ናይ ምጽዋት ተመኩሮ ኣሎዎ - ምስ ባርሳ። ይኹን'ምበር ወዲ 18 ዓመት እንከሎ ናብ'ዛ እስጳኛዊት ክለብ እኳ እንተተጸምበረ፡ ካብ ኣርባዕተ ግጥማት ክጻወት ኣይኸኣለን - መብዛሕትኡ ብልቓሕ ናብ ዝተፈላለያ ክለባት እናተሰጋገረ እዩ ኣሕሊፍዎ። ኣብ 2021 ናብ'ዛ ሕጂ ዘላ ጋንታ ብልቓሕ ተሰጋገረ ዕወት ግዜ ድሕሪ ምሕላፉ ከኣ ቀዋሚ ኣባል ኮይኑ። እዚ ናይ ማእከል ተኸላኻሊ፡ ኣብዚን ዝሓለፉ ወቕቲ ስፖርት ኣብ 106 ግጥማት ብምስላፍ ድሕሪ ዘርኣዮ ሰሓቢ ምንቅስቓስ ድማ እዩ ኣብ ራዳር ማን ዩናይትድ ክኣቱ ዝኸኣለ።

ባላቶሊ . . .

ማሪዮ ባሎተሊ፡ ምስ ስዊዝርላንዳዊት ክለብ ሰዮን ዝነበሮ ውዕል ድሕሪ ሓደ ዓመት ኣቋሪጹ፡ ናብ ናይ ቀደም ቱርካዊት ክለብ ኣዳና ደሚርስፖር ተመሊሱ።

እዚ ኣብ ሜዳን ካብ ሜዳ ወጻኢን ብዘርእዮ ጊንጢ ጠባያት ዝፍለጥ ኣጥቃዓይ፡ ዝሓለፈ ዓመት ሰዮን ናብ ታሕተዋይ ሊግ ድሕሪ ምውራዳ ንበይኑ እዩ ክሰጓመድ ጀሚሩ። ይኹን'ምበር፡ ምስ'ዛ ጋንታ ብምርድዳእ ውዕሉ ኣቋሪጹዎ ኣሎ። እዚ ኢጣልያዊ፡ ንዛ ጋንታ ኣብ 19 ግጥማት ሸዱሽተ ሸቶታት ኣመዝጊቡላ እዩ።

ወዲ 33 ዓመት ባሎተሊ፡ ቅድሚ ናብ ስዊዘ ምቕናዑ፡ ንሓደ ዓመት ምስ'ዛ ተመሊሱዋ ዘሎ ቱርካዊት ክለብ ተጻዊቱ ነይሩ እዩ። ባሎተሊ፡ ንዓበይቲ ክለባት ኢንተር ሚላን፡ ኤሲ ሚላን፡ ሊቨርፑል፡ ማን ሲቲን ማርሴን ምውካሉ ዝፍለጥ ኮይኑ፡ ንኢጣልያ እውን ኣብ 36 ግጥማት 14 ሸቶታት ኣቖጺሩላ እዩ። ስራ ሕማቕ ጠባዩ ግና፡ ኣብ ንኣስ ዕድሚኡ ካብዘን ክለባት እናሽረተተ ናብ ዘይፍለጣ ክለባት ብምኻድ ተኸስቢቱ እዩ።

መደብ ጸወታ
ሎሚ
ፕሪመር ሊግ

ዎልቨስ - ሊቨርፑል 2:30 ድ.ቀ
ኣስቶን ቪላ - ክሪስታል ፓላስ 5:00 ድ.ቀ
ፉልሃም - ሉቶን ታውን 5:00 ድ.ቀ
ማን ዩናይትድ - ብራይተን 5:00 ድ.ቀ
ቶተንሃም - ሸፊልድ 5:00 ድ.ቀ
ዌስት ሃም - ማን ሲቲ 5:00 ድ.ቀ
ኒውካስል - ብሬንትፎርድ 7:30 ድ.ቀ

ሰሪ'ኣ

ጁቬንቱስ - ላዝዮ 4:00 ድ.ቀ
ኢንተር - ኤሲ ሚላን 7:00 ድ.ቀ
ጀኖኣ - ናፖሊ 9:45 ድ.ቀ

ላ'ሊጋ

ቫለንሺያ - ኣትሌቲኮ ማድሪድ 5:15 ድ.ቀ
ባርሴሎና - ሪያል በቲስ 10:00 ድ.ቀ

ሓጸርቲ ዜናታት

* **ዓሰልጣኒ ማን ዩናይትድ ኤሪክ ተን ሃግ፡** ድሕሪ'ቲ ምስ ሳንቾ ዘጋጠሞም ዘይምቕዳው፡ እታ ጋንታ ጽኑዕ ሕጊ ከተኣታቱ ከምዝተሓተተ ብምግላጽ፡ ስርሑ ጽኑዕ ስነስርዓት (ደስፕሊን) ምትግባርን ባህሊ ምቕያርን ምዃኑ ኣፍሊጡ።

ኣብ'ዛ ጋንታ ጽቡቕ ባህሊ ከምዝይደንሖ ዝገለጸ ተን ሃግ፡ "እዛ ጋንታ፡ ጽኑዕ መስመር ከእቱ ዝተሓተትኩ፡ ዝሓለፈ ዓመት ጽቡቕ ባህሊ ብዘይምንባሩ እዩ። ስለዚ፡ ጽቡቕ ሕጊ ክህሉ ኣሎዎ፡ ንዕኡ ምቕጻጻር ከኣ ስርሐይ እዩ" ኢሉ - ዝሓለፈ ዓመት ብተመሳሳሊ ምስ ሮናልዶ ጸገም ዘጋጠሞ ተን ሃግ።

ተን ሃግ፡ "ሳንቾ ኣብ ልምምድ ብዘይምንባሩ እዩ ኣንጻር ኣርሰናል ዘይተሰለፈ" ክብል እንከሎ፡ ሳንቾ ብወገኑ ሓሶት ምዃኑ እዩ ድሒሩ ገሊጹ። በዚ ኸኣ ዝምድናኦም ክሽሕክር ክኢሉ። ብዘይካዚ፡ ሳንቾ ይቕረታ ካብ ምሕታት ሓንጊዱ ብምህላዉ፡ ካብ ደቂ ጋንታኡ ተፈልዩ ንበይኑ ክሰጓመድ እዩ ዝሓለፈ ዓመት ብጋንታኡ ተወሲኑሉ።

* **ሓለዊ ልዳት ኢንተር ሚላን - ያን ሶመር፡** ሎሚ ኣንጻር ኤሲ ሚላን ናይ ደርቢ ጸወታ ኣብ ዝጽበዮም ዘሎ እዋን፡ ንኣጥቃዓይ እታ ጋንታ ክሪስቲያን ፑሊሲች "ሓደገኛ ተጻዋታይ" ብምባል፡ ንኸሉ ምንቅስቓሱ የጽንዮ ምህላዉ ገሊጹ። ፑሊሲች፡ ኣብ'ዛ ወቕቲ ካብ ቸልሲ ናብ ኤሲ ሚላን ድሕሪ ምጽምባሩ፡ ኣብ ሰለስተ ናይ ሊግ ግጥማት ክልተ ሸቶታት ብምቊጻር ዛጊት ልዑል ተራ ተጻዊቱ ኣሎ።

ዜና ወጻኢ

ሸዊት ተኽለ

ማሌዥያ፡ ልዕሊ 400 ኩባንያታት ብገንዘብ ቀጺዓ

ማሌዥያ፡ ኣብዚ ዓመት'ዚ ኣብ ልዕሊ 400 ኩባንያታት ናይታ ሃገር ገንዘባዊ መቕጻዕቲ ከምዘወሰኑት ገሊጹ፡
ማሌዥያ ነቲ ስጉምቲ ዝወሰደት፡ እተን ኩባንያታት ሕጊ ዕዮ ብምጥሓሰን ምኽንያት መንግስታዊ ኣገልግሎት ዜና እታ ሃገር ንሚኒስተር ምምዕባል ዓቕሚ ሰብ ቪ. ሲቫኩማር ብምጥቃስ ሓቢሩ።

ክፍሊ ዕዮ'ቲ ሚኒስትሪ ኣብ ልዕሊ 272 ኣሰራሕቲ ብድምር 463 ሽሕ ዶላር መቕጻዕቲ ክብይን እንከሎ፡ ኣብያተ ፍርዲ እታ ሃገር ድማ ን128 ኣሰራሕቲ ብድምር 51,700 ዶላር ከምዝቐጽዐ ገሊጹ።

እቲ በተን ኩባንያታት ተፈጺሙ ዝበሃል ዘሎ ጥሕሰት፡ ዘይሕጋዊ ምጉዓል ደሞዝ ሰራሕተኛታት ዘጠቓልል ምኻኑ ሚኒስተር ሲቫኩማር ገሊጹ።

እቲ ሚኒስተር ዛጊት ኣስማት እተን ኩባንያታት ብዝርዝር ኣይገለጸን ኣሎ።

ኩባንያታት ማሌዥያ ቅድሚ ሕጂውን ኣብ ልዕሊ ሰደተኛታት ሰራሕተኛታት ተኸቲለንኦ ብዘተባህለ ምጥሓስ መሰላት፡ ካብ ኣመሪካ እገዳታት ኣጋጢምወን ምጽንሑ ይዝከር።

ብዘይካዚ፡ እተን ኩባንያታት ኣብ መዳይ ግዱድ ሸቕለት እውን ነቒሕ ናይ ሰራሕ ሰዓታት፡ ምሕዳግ ፓስፖርትን ጽሬት ዘይብሉ መደቀሲ ክፍልታትን ዝብል ክሲታት ተመስሪቱለን ኣሎ።

ማሌዥያ፡ ክሳብ 2030 ኣብ ዘሎ እዋን፡ ግዱድ ሸቕለት ንምውጋድ ሽቶ ኣቐሚጣ ትሰርሕ ከምዘላ እያ ትሕበር።

ብሪጣንያን ፈረንሳን ጀርመንን፡ ኣብ ልዕሊ ኢራን እገዳ የጽንዓ

ብሪጣንያን ፈረንሳን ጀርመንን፡ ኣብ 2015 ብዝዕባ ኑክሌሳዊ መደብት ኢራን ተበጺሑ ብዝነበረ ስምምዕ መሰረት ኣወዝዚፈናኦ ዝጸንሓ እገዳታት፡ ዳግማይ ተግባራዊ ከምዝገብራኦ ዝሓለፈ ሓሙስ ኣፍሊጠን።

ብመሰረት'ቲ ኣብ መንጎ ኢራንን ሓያላን ሃገራትን - ማለት ቻይና፡ ሩሲያ፡ ኣመሪካ፡ ብሪጣንያ፡ ፈረንሳን ጀርመንን ዝተበጽሐን ኣብ 2018 ኣመሪካ ዘንሱሓብትሉን ኑክሌሳዊ ስምምዕ፡ እቲ እገዳታት ካብ ዝመጽእ ወርሒ ጥቅምቲ ጠቕሊሉ ክለዓል ከምዝነበሮ እዩም ጸብጻብት ዝጠቕሱ።

ኣፈኛ ናይ'ዘን ኣብ'ዚ ስምምዕ ዝፈረማ 'ኢ3' ብዝብል ስያመ ዝፍለጣ ሃገራት ኤውሮጳ ኣብ ዝሃቦ መግለጺ፡ ኢራን ካብ 2019 ንደሓር ነቲ ስምምዕ ክትጥሕስ ምጽናሓ ብምኽንያቱ፡ ተወዚፉ ዝጸንሐ እገዳታት ዳግማይ ከምዝጸንዕ ኣፍሊጡ።

ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጻኢ ኢራን፡ በዘን ሰለስተ ሃገራት ኤውሮጳ ንዝተወስደ ስጉምቲ ተረር መልሱ'ግብሪ ከምዝወሃቦ ኣጠንቂቑ ኣሎ።

ኢራን ኣብ 2018 ኣመሪካ ካብ'ቲ ስምምዕ ብምውጻእ ኣብ ልዕሊኣ እገዳታት ድሕሪ ምውሳና፡ ንመጠን ምምዕባል ኣብ ኑክሌሳዊ መዓላ ዝውዕል ዩራንዮም ብዕጽፍታት ከምዘዕበየቶ'ዩ ዝሕበር።

ፖሊስ ኢማራት፡ 13 ቶን ዝምዘን ዕጸ-ፋርስ ኣብ ትሕቲ ቍጽጽር ኣእትዩ

ፖሊስ ሕቡራት ኢማራት ዓረብ፡ 13 ቶን ዝምዝን ብመልክዕ ከኒና ዝተዳለወ 'ካፕታጎን' ዝተባህለ ዕጹ-ፋርስ (ሓሽሽ)፡ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽር ከምዘእተወ ኣፍሊጡ።

ብመሰረት ሓበሬታ ፖሊስ፡ እቲ ዋጋኡ ልዕሊ ሓደ ቢልዮን ዶላር ዝግመት ዕጹ-ፋርስ፡ ምስ ንብረት ገዛ ተሓቢኡ ኣብ ሓሙሽተ ኮንተይነራት መርከብ ተጻዒኑ ናብታ ሃገር ክኣቱ እንከሎ እዩ ተረኺቡ።

ፖሊስ እቲ ዕጹ-ፋርስ ካበይ ከምዝተበገሰ ኣይጠቐሰን ዘሎ። እንተኾነ፡ ኣብ ሶርያ ብብዝሒ ናይ ዝፈሪ ዓይነት ዕጹ-ፋርስ ምኻኑ እዩ ዝእመን።

ኣብ ሶርያ ብሰንኪ ዘሎ ቀጠባዊ ቅልውላው፡ ብዙሓት ሶርያውያን እውን ኣብቲ ብቢልዮናት ዝግመት ዘይሕጋዊ ንግዲ ካፕታጎን ክሳተፉ ከምዝተገደዱ ይንገር። ዛጊት ሽዱሽተ ሰባት ኣብ ቀይዲ ኣትዮም ኣለዉ። እቲ ዕጹ-ፋርስ ኣብ ሕ.ኢ.ዓረብ ክሳብ ሕጂ ካብ ዝተታሕዘ መጠን እቲ ዝዓበየ ምኻኑ እዩ ዝገለጽ ዘሎ።

ኣብ 2020 ኣብ ኢጣልያ 14 ቶን ከኒናታት ካፕታጎን ኣብ ትሕቲ ምቁጽጻር ክኣቱ እንከሎ፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመት እውን ሰዑዲ-ዓረብ 46 ሚልዮን ከኒናታት ዕጹ-ፋርስ ኣብ ቀጽጽር ከምዘውዓለት ይፍለጥ።

ህ.ሪ.ቻይና፡ ኣብ ኣፍጋኒስታን ኣምባሳደር መዚዛ

ህዝባዊት ሪፓብሊክ ቻይና፡ ብጣሊባን ምስ እትመሓደር ኣፍጋኒስታን ወግዓዊ ዲፕሎማስያዊ ዝምድና ዘመስረተት ናይ ፈለማ ሃገር ብምዃን፡ ኣምባሳደር ናብታ ሃገር መዚዛ።

ቻይና ንዝወሰደቶ ስጉምቲ ዘሞገሰ መንግስቲ ኣፍጋኒስታን፡ ካልኦት ሃገራት ኣሰራ ክስዕባ ብዘርሑ ምኽኒ ኣነጺሩ።

ዛጊት ነቲ ኣብ 2021 ስልጣን ዝሓዘ ጣሊባን ወግዓዊ ኣፍልጦ ዝሃበት ሃገር ከምዘይጸንሐት ዝሕብሩ ጸብጻባት፡ እዚ ብቻይና ዝተወሰደ ስጉምቲ፡ ኣብ'ቲ ዞባ ዘለዋ ጽልዋ ኣብ ምዕባይ ልዑል ተራ ከምዝህልዎ ኣረዲኦም።

ህዝባዊት ሪፓብሊክ ቻይና፡ ኣብ'ቲ ዋጋኡ ኣስታት 1 ትሪልዮን ዶላር ዝግመት ዕቑር ማዕድናዊ ጸጋታት ኣፍጋኒስታን ወፍሪ ንምግባር ዘለዋ ድልውነት ኩተርኢ ምጽናሓ ይሕበር።

ኣፍጋኒስታን፡ ብማዕድናት ወርቂ፡ ሊትዩምን ኣሰራዝን ሃብታም ምዃና'ዩ ዝግለጽ።

ስርዓት ጣሊባን ኣብ ልዕሊ ደቂኣንስትዮ ብዘኽተሎ ኣድልዎ፡ ተረር ኣህጉራዊ ተቓውሞታት ክገጥሞ ምጽንሑ'ዩ ዝሕበር።

መንግስቲ ኣፍጋኒስታን፡ ን20 ዓመታት ዝቐጸለ ጉበጣ ኣመሪካን ብእኣ ዝምራሕ ኔቶን ዝገደፎ ማሕበረ ቁጠባዊ ጸገማት ንምቅላል፡ ብኣመሪካ ተዓጊቱ ዘሎ ቢልዮናት ዶላር ክልቀቕ ብተደጋጋሚ ክጽውዕ ምጽንሑ ይፍለጥ።

ቻይና ኣብ ዳግመ ህንጸት ኣፍጋኒስታን ዝውዕል ናይ ልቓሕን ምወላን ደገፍ ንመንግስቲ ኣፍጋኒስታን ትገብር ምህላዋ'ያ ትገልጽ።

ዘተ ሰላም ሰርብያ-ኮሶቮ ብዘይ ፍረ ተበቲኑ

ኣብ መንጎ ሰርብያን ኮሶቮን ዘሎ ጸገም ንምፍታሕ ብመንጎኝነት ኤውሮጳዊ ሕብረት ዝተኻየደ ዘተ፡ ፍረ ከምዘይተረኽቦ ተገሊጹ።

ኣቡቲ ዝሓለፈ ሓሙስ ኣብ ኩተማ ብራስለስ ብኤውሮጳዊ ሕብረት ብዝቐረበ እማመ ዝተኻየደ ዝርርብ ሰላም፡ መራሕቲ ክልቲኦን ሃገራት ክረዳድኡ ከምዘይከኣሉ፡ ላዕለዋይ ተጸዋዒ ጉዳያት ወጻኢ ናይ'ቲ ሕብረት - ጆሴፍ ቦሬል ገሊጹ።

በዚ ድማ እቲ ዝርኣ ዘሎ ምዕባለታት፡ ንጸጥታ ዞባ ባልካን ብኣሉታ ክጸልዎ ከምዝኽእል'ዩ ዝግመት።

ዞባ ባልካን፡ ኣቡቲ ኣብ መንጎ ሃገራት ምዕራብን ሩሲያን ተፈጢሩ ዘሎ ምትፍናን ብሓፈሻ፡ ኣቡቲ ኪዳን ሰሜን ኣትላንቲክ (ኔቶ) ናብ ደባት ሩሲያ ንምስፍሕፋሕ ዘለዎ ድልየት ድማ ብፍላይ ልዑል ኣገዳስነት ከምዘለዎ ይግለጽ።

ክልቲኦም ወገናት፡ ኣብ ዝሓለፈ ወርሒ ሰነ ዘካየድዎ ተመሳሳሊ ዝርርብ፡ ብዘይፍረ ድሕሪ ምብታኑ፡ እቲ ምትፍናን ከምዝዓረገ ጸብጻባት የነጽሩ።

መበቆሎም ኣልባናውያን ብዝበዝሑ ዝቑመት ኮሶቮ፡ ኣብ 2008 ካብ ሰርብያ ተነጺላ ናጽነታ'ኳ እንተኣወጀት፡ ሰርብያ ግን ነዚ ከምዘይተቐበሎ እያ ትሕበር።

ካብ 1998 ክሳብ 1999 ኣብ መንጎ ሰርብያን ኮሶቮን ብዝነበረ ደማዊ ኩናት ልዕሊ 10 ሽሕ ሰባት ከምእተቐትሉ ጸብጻባት ይጠቕሱ።

ተረኛ ፋርማሲ	ዕለት	ጎደና	ቁ.ስልኪ
ፋርማሲ ኣኽርያ	16/09/2023	ጎደና ሸርኢት - 135፣ ከባቢ ኣኽርያ	08370238

ፋርማሲ ቁ.1 መዓልታውን ለይታውን ኣገልግሎት ትህብ ቁ.ቴሌፎን 127565